

Høgskulen
på Vestlandet

Masteroppgave

Korona i klarspråk eller fagspråk?

**En kvantitativ komparativ studie av syntaksen i NRKs
nyhetsinnslag om korona.**

Corona in plain language or professional language? A quantitative comparative study of the syntax in the Norwegian Broadcasting Corporation's news features about corona.

Vilde Kronhaug Martinussen

Master i undervisningsvitenskap med fordypning i norsk fagdidaktikk

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett, Bergen

Veileder: Petter Haugereid

Innleveringsdato: 01.06.2021

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. *Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1*

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en kvantitativ komparativ studie av syntaksen i NRKs nyhetsinnslag om korona. Studien tar opp temaene fagspråk og klarspråk, og ser nærmere på syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk. Kjennetegnene som utforskes er passivkonstruksjoner, nominaliseringer, venstretunge setninger og setningskompleksitet. Hovedformålet med studien er å finne ut av i hvilken grad slike kjennetegn finnes i NRKs nyhetsinnslag om korona, og hva dette kan fortelle om formidlingen av pandemien. Studien er særlig rettet mot å finne kvantitative forskjeller på dette området mellom nyhetsprogrammene Dagsrevyen og Supernytt. Ved å undersøke de syntaktiske forskjellene på hvordan statskanalen NRK formidler koronasituasjonen for barn versus voksne, kan man erverve nyttig kunnskap som grunnskolelærer. Mange barn strømmet til Supernytt da koronapandemien brøt ut, og flere lærere bruker programmet i undervisningen.

Datamaterialet for denne studien er 120 transkriberte nyhetsinnslag om korona fra NRKs nyhetssendinger i 2020. Av disse er 60 fra Dagsrevyen og 60 fra Supernytt, med halvparten fra starten av 2020 og resten fra slutten av 2020. De transkriberte innslagene er samlet i et korpus som utforskes gjennom språkteknologiressursen Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics (INESS). Korpuset er syntaktisk annotert med LFG-grammatikken NorGram, og dermed muliggjøres søk etter syntaktiske kjennetegn på fagspråk i konstituentstruktur og funksjonell struktur.

Resultatene av undersøkelsen viser en større andel passivkonstruksjoner og nominaliseringer i Dagsrevyen enn i Supernytt. Setningene fra Supernytt har flere initiale leddsetninger enn setningene fra Dagsrevyen. Det mest overraskende funnet er at nyhetsinnslagene fra Supernytt har en betydelig høyere grad av setningskompleksitet enn nyhetsinnslagene fra Dagsrevyen. Dette innebærer at setningene i nyhetsinnslagene har flere leddsetninger som er innføyd i hverandre, noe som potensielt kan virke negativt inn på forståelsen. I NRKs nyhetsinnslag er det ikke mange setninger med overdrevet andel fagspråklige kjennetegn, noe som kan tyde på at statskanalen er bevisste på å formidle i klarspråk.

Abstract

This master's thesis is a quantitative comparative study of the syntax in the Norwegian Broadcaster Corporation's news features about corona. The study addresses the topics of professional language and plain language, and takes a closer look at syntactic and morphological characteristics of professional language. The characteristics that are explored are passive constructions, nominalizations, sentences with a heavy sentence-initial constituent and sentence complexity. The main aim of the study is to find out to what extent such characteristics are found in the Norwegian Broadcaster Corporation's news features about corona, and what this can tell about the dissemination of the pandemic. The study is particularly aimed at finding quantitative differences in this area between the news programs Dagsrevyen (aimed at adults) and Supernytt (aimed at children). By examining the syntactic differences in how the Norwegian government-owned broadcaster conveys the corona situation for children versus adults, one can acquire useful knowledge as a school teacher. Many children turned to Supernytt when the corona pandemic broke out, and several teachers use the program in their teaching.

The data material for this study is based on 120 transcribed news features about corona from the Norwegian Broadcasting Corporation's news casts in 2020. Of these, 60 are from Dagsrevyen and 60 from Supernytt, half of them from the beginning of 2020 and the rest from the end of 2020. The transcribed news features are collected in a corpus that is explored through the Norwegian Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics (INESS). The corpus is syntactically annotated with the LFG grammar NorGram, and thus makes it possible to search in constituent structure and functional structure for sentences with syntactic characteristics of professional language.

The results of the survey show a larger proportion of passive constructions and nominalizations in Dagsrevyen than in Supernytt. In Supernytt there are more sentences with heavy sentence-initial constituents than in the sentences from Dagsrevyen. The most surprising result is that the news features from Supernytt have a significantly higher degree of sentence complexity than the news features from Dagsrevyen. This means that the sentences in the news features have several clauses that are encapsulated into each other, which potentially can have a negative effect on the understanding of the sentences. In the news features produced by the Norwegian Broadcasting Corporation, there are not many sentences with an excessive proportion of professional language characteristics, which may indicate that the broadcaster is conscious about communicating in plain language.

Forord

Da jeg startet arbeidet med denne oppgaven, var det gått litt under et halvt år siden Norge stengte ned på grunn av korona. I skrivende stund har store deler av landet åpnet opp igjen etter tredje smittebølge, der flere kommuner var nedstengt i flere måneder. Det har vært en krevende tid med stadig nye retningslinjer å følge. Høgskolen har vært stengt store deler av skoleåret, og studenter og veiledere har blitt oppmuntret til å ha hjemmekontor for å unngå koronasmitte. Veiledning og skriveseminarer har i stor grad foregått digitalt, og livet har vært betydelig mer ensformig enn før koronaen kom. I denne tiden har det vært fantastisk å ha gode og støttende mennesker rundt meg, selv om de fleste av dem har måttet holde minst én meters avstand.

Det er mange som fortjener en stor takk i dette forordet. Jeg vil takke veileder Petter Haugereid for god støtte, opplæring og veiledning i arbeidet. Takk til NRK for tillatelse til å lage korpus av og forske på Dagsrevyen og Supernytt. Takk til Paul Meurer ved Universitetet i Bergen for uvurderlig hjelp med å importere og parse transkripsjonene mine i INESS. Takk til Helge Dyvik ved Universitetet i Bergen for god veiledning i bruk av INESS, smarte tips og stort engasjement for oppgaven min. Takk til forskergruppen Språk og samfunn ved Høgskulen på Vestlandet for midler og støtte til å gjennomføre prosjektet. Takk til mine medstudenter og deres veiledere for gode innspill underveis i skriveprosessen. Jeg vil også takke familien min for gode pauser, turer og middagsvisitter. Takk til kollektivet som har motivert meg og gitt meg arbeidsro. Takk til venninnegjengen for motiverende lufteturer. Takk til Bergen Frikirke, mentoren min og ungdommene på Next Level som har oppmuntret og heiet på meg gjennom hele masterløpet.

Det har vært spennende å skrive denne oppgaven. Arbeidet har gitt meg verdifull kunnskap, både som norsklærer og samfunnsfaglærer. Ved å arbeide med et stort antall nyhetsinnslag, har jeg lært masse om språk, mennesker og ulike samfunns håndtering av koronaviruset.

Nå ser jeg frem til å ta med meg kunnskap og erfaring fra fem års utdanning ut i læreryrket. Jeg håper masteroppgaven og korpuset jeg har samlet, vil være til fremtidig nytte både for meg selv og for andre lærere og forskere.

Vilde Kronhaug Martinussen

Bergen, våren 2021

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	ii
Abstract	iii
Forord	iv
Liste over figurer og tabeller	viii
1. Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn og formål	2
1.2 Problemstilling.....	4
1.3 Oppgavens gang	5
2. Teori	7
2.1 Fagspråk.....	8
2.1.1 Hvorfor fagspråk?	12
2.1.2 Fagspråk i skolen.....	14
2.1.3 Syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk.....	15
2.2 Klarspråk	30
2.2.1 Hvorfor klarspråk?	33
3. Metode.....	35
3.1 Studiens plassering i fagspråksforskningen	35
3.2 Kvalitativ og kvantitativ metode	36
3.3 Korpus	36
3.3.1 INESS, LFG og NorGram	38
3.3.2 Søk i korpus.....	40
3.4 Utvalg og avgrensning av datamaterialet	49
3.5 Transkribering	52
3.6 Analyse.....	53
3.7 Studiens kvalitet og troverdighet.....	58
3.7.1 Validitet.....	58

3.7.2 Reliabilitet	61
3.7.3 Substansiell tolkning	62
3.8 Etske hensyn.....	63
4. Resultat.....	64
4.1 Fagspråklige kjennetegn i NRKs nyhetsinnslag om korona	64
4.1.1 Passiv.....	64
4.1.2 Nominaliseringer	67
4.1.3 Venstretunge setninger	68
4.1.4 Kompleksitet	73
4.1.5 Sammenlikning av NRK-korpuset og Norsk aviskorpus	77
4.2 Et komparativt blikk på Dagsrevyen og Supernytt	81
4.2.1 Passiv.....	81
4.2.2 Nominaliseringer	83
4.2.3 Venstretunge setninger	84
4.2.4 Kompleksitet	85
4.2.5 Oppsummerende oversikt.....	85
4.3 Feilkilder	86
4.3.1 Passiv.....	86
4.3.2 Nominaliseringer	87
4.3.3 Venstretunge setninger	87
4.3.4 Kompleksitet	90
5. Diskusjon.....	92
5.1 Kjennetegn på fagspråk i NRKs nyhetsinnslag om korona.....	92
5.2 Syntaktiske og morfologiske forskjeller på Dagsrevyen og Supernytt	95
5.3 Fagspråk og klarspråk i formidlingen av korona	97
6. Avslutning	101
6.1 Hvilke spørsmål er blitt reist i denne studien?	101

6.2 Forslag til videre forskning	102
Litteraturliste	104
Vedlegg 1: Veiledning for søk i NRK-korpuset.....	111
Vedlegg 2: Resultater for setningskompleksitet i NRK-korpuset.....	112

Liste over figurer og tabeller

Tabell 1: Sammenlikning av fagspråk og dagligspråk, med utgangspunkt i Rognsaa (2016, s. 140).....	11
Tabell 2: Frekvenstabell for nominaliseringene som forekommer hyppigst i NRK-korpuset.	67
Tabell 3: Frekvenstabell som viser fordelingen av typer nominaliseringer i korpuset.	68
Tabell 4: Innslagene i NRK-korpuset med høyest kompleksitetsverdi.....	73
Tabell 5: Innslagene i NRK-korpuset med lavest kompleksitetsverdi.	73
Tabell 6: Sammenlikning av resultatene fra NRK-korpuset og Norsk aviskorpus.	78
Tabell 7: Frekvenstabell for nominaliseringene som forekommer hyppigst i Norsk aviskorpus.	79
Tabell 8: Topp fem nominaliseringer i Dagsrevyen (venstre) og Supernytt (høyre).	83
Tabell 9: Oppsummering av funn for Dagsrevyen og Supernytt.	85
Figur 1: Modell av tre diskurser i fagspråkkommunikasjonen. Oversatt til norsk etter Jensen (2001, s. 20).....	10
Figur 2: C-struktur av setningen «I den kinesiske byen Wuhan jobbes det på spreng for å bygge et nytt sykehus».	17
Figur 3: F-struktur av setningen «I den kinesiske byen Wuhan jobbes det på spreng for å bygge et nytt sykehus».	18
Figur 4: F-struktur av setningen «Også enda et sykehus er planlagt oppført i løpet av de neste to ukene».	19
Figur 5: C-struktur og f-struktur av setningen «Han ble nøye passet på av legen».	20
Figur 6: C-struktur av setningen «I dag er det 19 personer som er smittet i Norge».	21
Figur 7: F-struktur av setningen «I dag er det 19 personer som er smittet i Norge».	22
Figur 8: F-struktur av setningen «Smittøkningen i Telemark har ført til bekymring på sykehuset der».	25
Figur 9: C-struktur av setning analysert gjennom INESS. Substantivfraser er markert i gult.	29
Figur 10: Eksempel på c-struktur og f-struktur i INESS. Her er setningen «Det er mange koronaregler i Italia» analysert.....	39
Figur 11: F-struktur av setningen «De fleste som blir smittet, blir ikke alvorlig syke». Passivkonstruksjonen i setningen er markert i grått. I den røde ringen opplyses det om hvilken passivtype som er funnet, i dette tilfellet perifrastisk passiv.....	42

Figur 12: F-struktur av setningen «De som er smittet, er i isolasjon». I den røde ringen opplyses det om hvilket predikat som er funnet, i dette tilfellet et nominalisert verb med suffikset -sjon.	43
Figur 13: F-struktur av setningen «De fleste som blir smittet, blir ikke alvorlig syke». Her er søkeresultatet markert i det grå feltet.	45
Figur 14: F-struktur av setningen «Hvis vi kan unngå det, så skal vi ikke ta buss og tog». Leddsetningen «Hvis vi kan unngå det» er markert i grått. I den røde ringen opplyses det om hvilken type leddsetning som er funnet, i dette tilfellet en adverbial leddsetning.	46
Figur 15: C-struktur av setningen «Munnbind må også brukes hvis man ikke sitter på bordet sitt på steder som serverer mat og drikke». Markert i gult er en leddsetning (Ssub) som er innfløyet i en annen leddsetning (Ssub2).	48
Figur 16: C-struktur av setningen «Ble du ikke dårlig i det hele tatt?».	54
Figur 17: F-struktur av setningen «Ble du ikke dårlig i det hele tatt?».	55
Figur 18: Utsnitt av en f-struktur for en setning med ordet «hjemmeisolert».	55
Figur 19: Skjermdump av søkevinduet i INESS.	56
Figur 20: Søylediagram som viser fordelingen av passivtyper i NRK-korpuset.	65
Figur 21: F-struktur av setning med kompleks passiv.	66
Figur 22: Sektordiagram som viser fordelingen av nominaliseringssuffiks i NRK-korpuset.	68
Figur 23: F-struktur av setningen: «De som bestemmer, tror det er best å gjøre det sånn». Her er den initiale leddsetningen «De som bestemmer» markert i grått.	69
Figur 24: F-struktur av setningen: «At friske folk gir blod, er livsviktig for enkelte syke pasienter». Her er den initiale nominale leddsetningen markert i grått.	71
Figur 25: F-struktur av setningen «For selv om Donald Trump er skrevet ut fra sykehuset, er han fortsatt smittet av korona». Her er en initial adverbial leddsetning markert i grått.	72
Figur 26: Skjermdump fra INESS som viser setningene i innslaget fra NRK-korpuset med høyest setningskompleksitet.	74
Figur 27: Skjermdump fra INESS som viser setningene i innslaget fra NRK-korpuset med lavest setningskompleksitet.	74
Figur 28: C-struktur av setningen «De som bestemmer i Danmark, sier at de gjorde det de trodde de måtte gjøre, fordi de ble så redd for at minkversjonen av viruset skulle gjøre det vanskeligere å få en vaksine til å virke».	75
Figur 29: C-struktur av setningen «Vi tror vel vi må vente i alle fall i tre uker til, før vi er sikre på at vi har håndtert situasjonen sånn at smittespredningen igjen er under kontroll».	76

Figur 30: C-struktur av setningen «Smitten stiger fortsatt i Sverige, og presset på intensivavdelingene er stort».....	77
Figur 31: Skjermdump fra INESS av setninger fra teksten i Norsk aviskorpus med høyest kompleksitet.	80
Figur 32: Søylediagram som viser absolutt fordeling av passivtyper i Dagsrevyen og Supernytt. Tallene er ikke relative, ettersom det er ulikt antall setninger i datagrunnlaget for hvert nyhetsprogram.....	81
Figur 33: F-struktur av setningen: «Butikker, restauranter og bedrifter er beordret stengt av myndighetene».....	82
Figur 34: Søylediagram som viser absolutt fordeling av nominaliseringssuffiks i Dagsrevyen og Supernytt. Tallene er ikke relative, ettersom det er ulikt antall setninger i datagrunnlaget for hvert nyhetsprogram.	84
Figur 35: C-struktur og f-struktur av setning med feiltolket adjektiv.....	86
Figur 36: Skjermdump av tabell fra INESS som viser de tre mest frekvente predikatene med nominaliseringssuffiks.	87
Figur 37: C-struktur av setningen «D-en står for disease, som er sykdom på norsk».....	88
Figur 38: F-struktur av setningen «D-en står for disease, som er sykdom på norsk».....	89
Figur 39: C-struktur av setningen: «Hva med de barna, som har foreldre som ikke makter denne kampen?».....	90
Figur 40: C-struktur av setningen «Ane Hansdatter Kismul (Sp) er bekymret over signaleffekten».....	91

«Koronapandemien har endra kvardagen. Og når samfunnet rører på seg, då gjer ofte språket det same.» (Nordal, 2020)

1. Innledning

De fleste kan nok skrive under på at 2020 var et spesielt år. Dette var året Språkrådet kåret «koronaen» til årets nyord. Ordet er bestemt form av ordet «korona», som ikke er et nytt ord i norsk. Koronavirus er nemlig allerede brukt som en samlebetegnelse for virus som kan gi sykdom hos pattedyr og fugler (Språkrådet, 2020b). Men i desember 2019 ble det påvist en ny type koronavirus i byen Wuhan i Kina. Det nye viruset gir sykdommen covid-19, som er en forkortelse for «coronavirus disease 2019» (Språkrådet, 2020a). Sykdommen rammer luftveiene og gir i mange tilfeller symptomer som feber og hoste (Dalgard, Klein & Jensen, 2021). På få måneder spredte koronaviruset seg til hele verden. I Norge ble det første smittetilfellet påvist 26. februar 2020 (Tjernshaugen, Hiis, Bernt & Braut, 2020). Ett år senere, 26. februar 2021, ble det meldt om 70 034 smittetilfeller og 622 dødsfall assosiert med viruset (Folkehelseinstituttet, 2021). I skrivende stund har altså koronaviruset herjet i over et år. Mediekanalene opplyser at millioner av mennesker har dødd av covid-19, og mange smittede er innlagt på sykehus eller isolert i hjemmekarantene. Flere byer er stengt ned i kampen mot viruset. Men i Norge ser vi nå lyset i enden av tunnelen, for innen sommeren 2021 kan hele Norges voksne befolkning ha fått vaksine mot koronaviruset (Gausen, 2021). Likevel er pandemien trolig noe vi vil bære med oss virkningene av i lang tid fremover.

Koronaen har hatt store innvirkninger i mange menneskers liv, og har på kort tid blitt et ord på manges lepper. 2020 vil huskes som året da viruset, sykdommen og krisen rammet verden. Pandemien preger listen over nye ord som oppsto i løpet av fjoråret. Den siste tiden har ordet korona fått utvidet innhold, som førsteledd i en rekke nye sammensetninger (Språkrådet, 2020b; De Smedt, 2020). Mye har endret seg, og egne erfaringer tilsier at mange legger skylden på korona når ting ikke går som planlagt. «På grunn av korona» har allerede rukket å bli en velbrukt frase i det norske språket. Googler man «på grunn av korona», vil man få opp omtrent 326 000 resultater (Google-søk, 16.02.2021). På grunn av korona skriver flere studenter masteroppgave fra hjemmekontor, og noen av dem skriver også om korona. En av dem er meg, og du er i gang med å lese en oppgave om hvordan koronapandemien blir formidlet gjennom syntaktiske og morfologiske strukturer i språket.

1.1 Bakgrunn og formål

Når jeg forteller andre at jeg skriver masteroppgave om formidlingen av korona, får jeg ofte spørsmål om jeg ikke er lei av alt som har med viruset å gjøre. Og jo, jeg er jo det. Samtidig presiserer jeg for dem at det både er aktuelt og viktig å forske på nye fenomen. Jeg vil i dette delkapittelet greie ut om bakgrunnen for denne masteroppgaven, og hva som er formålet med studien.

Koronaen har vært til hinder for mye, men den har også gitt muligheter. Ettersom det er en helt unik og fersk situasjon vi står i, er det ikke så mange som har hatt mulighet til å skrive masteroppgave om dette emnet ennå. Det sier sitt når stavekontrollen setter røde streker under tilnærmet alle ord som inneholder sammensetninger med ordet korona. Det finnes foreløpig lite forskning om språket som blir brukt i forbindelse med koronautbruddet. Språkrådet har per dags dato publisert noen korte artikler om språk og korona, men etterlyser mer forskning på området. Her kan forhåpentligvis min forskning bidra til ny kunnskap. Fremover vil det sannsynligvis skrives veldig mye om koronaen, og derfor håper jeg at denne studien kan være til nytte for fremtidige forskningsarbeid.

Da koronaviruset startet å spre seg i landet vårt rundt vinterferietider i 2020, havnet vi i en situasjon der svært få visste hva som skjedde. Virus og pandemi er begreper innenfor helsefag, og en rekke eksperter, epidemiologer, virologer, leger og andre helsearbeidere skulle nå formidle informasjon fra dette fagfeltet til mannen i gata. «Mange helsefaglege termar, som karantene, heimeisolasjon, pandemi og utbrot, har vorte ein del av allmennspråket, nærast over natta», sier terminolog Marita Kristiansen i intervju med Nordal (2020). Hun opplyser at disse termene kommer fra helsevitenskapen og naturvitenskapen. Derfor har helsestyresmaktene hatt definisjonsmakten over begrepene og terminologien som skal brukes i kommunikasjonen under pandemien. Hvordan blir begreper og prosedyrer fra helsefaget forklart og formidlet fra fagfolk til mennesker uten erfaring fra helsesektoren? Dette spørsmålet synes jeg var interessant, og tenkte videre at det ville være spennende å forske på hvordan formidlingen foregår når mottakerne er barn. Klarer myndighetene å få ut viktig informasjon i et klart språk som hele bredden av befolkningen kan forstå?

Lars Ivar Nordal har skrevet en artikkel for Språkrådet med tittelen «Språkleg unntakstilstand?» (2020). Artikkelen ser nærmere på koronaspråket, og forfatteren trekker frem at tydelig kommunikasjon fra styresmaktene sjelden har vært viktigere enn nå. Nordal har intervjuet klarspråksekspert Ida Seljeseth om krisekommunikasjonen fra norske

myndigheter under pressekonferansen 12. mars. Seljeseth mener styresmaktene i stor grad har lyktes med å kommunisere klart og forståelig. Dette begrunner hun med at det blir brukt få fagord og noen sterke signalord, som *død*, *krise* og *drastisk*. Bruken av ordet *dugnad* har også vært effektivt. «Det er eit ord me alle har eit forhold til», sier Seljeseth. Nordal trekker frem at helsefaglige råd har vært svært viktige å kommunisere til befolkningen under pandemien. På dette området fremhever Seljeseth viktigheten av tydelige meldinger i et språk som fungerer. Hun mener styresmaktene i stor grad også har lyktes på dette området, men uttrykker samtidig at enkelte råd har krevd tilpasninger og endringer underveis. Dette ser vi tydelig ved at regjeringen endret covid-19-forskriften i snitt hver 4,3. dag mellom 30. mars 2020 og 18. januar 2021 (Johansen, Røed-Johansen, Murray & Lom, 2021). «Når situasjonen endrer seg, må også kommunikasjonen endre seg», påpeker Seljeseth. Samtidig presenterer hun dilemmaet som ligger i at «mange oppfattar ein bodskap som mindre tydeleg når han vert endra og tilpassa slik» (Nordal, 2020).

Utfordringen med utydelige budskap har dannet grunnlag for flere artikler. Blant annet har Lise Skogstad Loftsgaard skrevet artikkelen «Mutanten er løs» (2021), der hun fremhever viktigheten av at både myndigheter, forskere, klinikere og presse formidler tydelige budskap om smittevern under pandemien. «Å spre mye informasjon om et spesialisert tema til en hel befolkning er en spenstig øvelse som krever oversettelse av faguttrykk til et språk som er tilgjengelig for flere», skriver hun. For at smitteverntiltak skal ha effekt, er det nødvendig at alle forstår (Loftsgaard, 2021). Næringslivets Hovedorganisasjon publiserte 27. oktober 2020 en artikkel om at uklare koronatiltak skaper stor frustrasjon blant bedrifter. «Folk synes det som er kommunisert er forvirrende», uttaler direktøren for arbeidsliv i NHO, Nina Melsom (NHO, 2020). Det er altså omdiskutert hvorvidt fagfolk og myndigheter har klart å formidle koronasituasjonen på en tydelig måte. Dette skaper grunnlag for en studie av språket som blir brukt i formidlingen av situasjonen vi befinner oss i.

Ved å undersøke språket som blir brukt når koronapandemien formidles, tror jeg at jeg vil erverve viktig kunnskap om hvordan man på pedagogisk vis kan formidle utfordrende emner. Etersom vi er midt i en pandemi, der informasjon om smittevern kan være livsnødvendig (Abu-Akel, Spitz & West, 2021), er det ekstra viktig at elevene forstår språket i nyhetene nå. Overlege Margrethe Greve-Isdahl i Folkehelseinstituttet fremhever betydningen av at lærere snakker med elevene om korona. «Mange barn har også spørsmål om korona-viruset og det er bra om lærerne tar de samtalene», sier hun (Mejlbo, 2020). Som lærer for barn og unge, vil det være viktig å kunne tilpasse informasjon til sine elever. Da kan det også være nyttig å

kjenne til hvordan medier tilpasser informasjon for barn, ettersom mange elever søker informasjon i mediene. Da koronakrisen rammet, strømmet barna til NRK Supernytt. Programmet opplevde en voldsom vekst i mars og april 2020, ettersom flere barn ville ha siste nytt om viruset (Aldridge & Kifle, 2020). Dersom det finnes kjennetegn på fagspråk i Supernytt-innslagene, vil det være lurt av lærere å være observante på dette, slik at vi kan gi elevene nødvendige forklaringer.

1.2 Problemstilling

Med bakgrunn i det overnevnte har jeg utarbeidet følgende problemstilling:

I hvilken grad finnes syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk i NRKs nyhetsinnslag om korona, og hvilke forskjeller er det mellom Dagsrevyen og Supernytt på dette området?

For å svare på denne problemstillingen, har jeg samlet et korpus basert på 120 nyhetsinnslag om korona fra NRKs sendinger i 2020. Jeg har transkribert 60 innslag fra Supernytt og 60 fra Dagsrevyen, for å kunne sammenlikne språket i sendingene for barn og sendingene for voksne. Innslagene er importert til INESS, som står for *Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics* (Rosén, De Smedt, Meurer & Dyvik, 2012). Dette systemet er utviklet ved Universitetet i Bergen, og muliggjør automatiske syntaktiske analyser av setningene fra nyhetsinnslagene ved bruk av LFG-grammatikken NorGram. Med LFG-grammatikk menes *Lexical Functional Grammar*, som er en formalistisk grammatikkteori designet for typologisk ulike språk (Bresnan, Asudeh, Toivonen & Wechsler, 2015, s. xi). NorGram er en norsk grammatikk basert på rammeverket LFG, som gir muligheter for grundige analyser av grammatiske detaljer (Rosén et al., 2016, s. 293). Bakgrunnen for å bruke INESS og NorGram i oppgaven, er et ønske om å kunne gjennomføre relativt effektiv og presis syntaktisk analyse av et større datamateriale (les mer om dette i kapittel 3).

Jeg har utarbeidet følgende forskningsspørsmål for å besvare problemstillingen:

1. I hvilken grad finnes syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk (passiv, nominaliseringer, venstretunge setninger og setningskompleksitet) i NRKs nyhetsinnslag om korona?
2. Med bakgrunn i forrige spørsmål, hvilke syntaktiske og morfologiske forskjeller ser vi i nyhetsinnslag om korona fra Dagsrevyen og fra Supernytt?

3. Hva kjennetegner fagspråk og klarspråk, og hvorfor kan disse faktorene være viktige når koronapandemien skal formidles?

Det første forskningsspørsmålet vil besvares gjennom syntaktisk analyse av setningene i korpuset jeg har samlet. Noen ord fra setningene vil også bli analysert morfologisk. Korpusets formelle navn er *Corona texts from NRK*, men av praktiske årsaker vil det i denne studien betegnes som NRK-korpuset. For å kunne si noe om hvilken grad av fagspråklige kjennetegn som finnes i NRK-korpuset, vil resultatene herfra studeres komparativt opp mot resultater fra deler av Norsk aviskorpus (Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics, 2015). Dette vil bli presentert i kapittel 4.1 og drøftes i kapittel 5.1. Forskningsspørsmål 2 innebærer komparativ analyse av morfologi og syntaks i setningene fra Dagsrevyen og Supernytt. I kapittel 4.2 presenteres resultatene av dette forskningsspørsmålet, som videre vil bli drøftet i kapittel 5.2. Tredje forskningsspørsmål vil jeg finne svar på gjennom fordypning i litteratur om fagspråk og klarspråk. Litteraturen presenteres i kapittel 2, og forskningsspørsmålet drøftes i kapittel 5.3. I det følgende delkapittelet gir jeg en kronologisk oversikt over oppgaven.

1.3 Oppgavens gang

Denne oppgaven består av seks kapitler med underordnede delkapitler. I kapittel 1 har jeg innledet om koronaen og bakgrunnen for oppgaven. Problemstillingen har blitt presentert og utdypet. Videre vil jeg starte teoridelen (kapittel 2) med å belyse hva fagspråk er, hvorfor man bruker det og hva som kjennetegner slikt spesialisert språk. Skoleperspektivet på fagspråk vil også komme til syne i dette kapittelet.

Delkapittel 2.1 vil i hovedsak være basert på bøkene *Introduktion til fagsprogslingvistikken* av Jan Engberg (1998), *Språket som mening* av Eva Maagerø (2005), *Den sproglige dåseåbner* av Leif Becker Jensen (2001) og Eva Maagerøs artikkel «Grammatikk og fagspråk» (2008). I 2.1.3 vil *Norsk referansegrammatikk* av Jan Terje Faarlund, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo (1997) brukes for å belyse grammatiske forhold. Funn fra artikkelen «Setningskompleksitet: et mål på lesbarhet?» av Helge Dyvik (2018) og Aage Rognsaas bok *Kunsten å skrive* (1996; 2016) vil også trekkes frem i 2.1.3.

Delkapittel 2.2 omhandler klarspråk, og vil hovedsakelig ta utgangspunkt i den svenske artikkelen «Klarspråk och klarspråksarbete – ett tema i tiden» av Andreas Nord, Catharina

Nyström Höög og Johan L. Tønnesson (2015), Finn-Erik Vinjes språkvettregler (2009), Språkrådets nettsider om klarspråk (u.å.), det svenske heftet *Klarspråk lönar sig* (Hedlund, 2006) og Rognsaas bok *Kunsten å skrive* (1998; 2016).

I kapittel 3 presenteres metoden for oppgaven. Her skriver jeg om fagspråksforskning, kvantitative og kvalitative perspektiv, og om korpussøk som metode. Innunder korpussøk vil INESS, LFG og NorGram bli forklart. Videre vil transkripsjonsprosessen og datamaterialet belyses, og jeg vil diskutere studiens validitet, reliabilitet og etikk.

Resultatene av studien blir presentert i kapittel 4. Disse blir, som nevnt, kategorisert etter de to første forskningsspørsmålene. I delkapittel 4.1 presenteres funn av syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk i NRK-korpuset, og disse vil bli sammenliknet med søkerresultater fra Norsk aviskorpus. Delkapittel 4.2 gir en komparativ presentasjon av hvordan funnene fra NRK-korpuset er fordelt mellom Dagsrevyen og Supernytt. Feilkilder for søkene blir presentert i delkapittel 4.3.

I kapittel 5 vil resultatene fra kapittel 4 bli diskutert opp mot teori og metode. Her vil også forskningsspørsmål 3 om fagspråk og klarspråk i koronapandemien bli drøftet. I denne sammenheng diskuterer jeg blant annet didaktiske spørsmål knyttet til bruk av Supernytt i skolen.

I oppgavens siste kapittel vil jeg oppsummere funnene fra studien, og komme med en konklusjon på studiens problemstilling. Avslutningsvis vil jeg også presentere forslag til videre forskning.

2. Teori

Ved å forankre egen forskning i teori og andres forskningsarbeid, vil studien kontekstualiseres. Slik kan den bidra til å utvide den generelle kunnskapen på feltet, ifølge Postholm og Jacobsen (2018, s. 257). I dette kapitlet ser jeg nærmere på fagspråk og klarspråk, hva som kjennetegner det og hvorfor vi bruker det. Gjennom delkapittel 2.1 blir det også rettet fokus spesifikt mot fagspråk i grunnskolens kontekst. Dette perspektivet formidles eksplisitt i 2.1.2.

Før vi ser nærmere på hva fagspråk og klarspråk er, vil jeg innledningsvis argumentere for at det er legitimt å knytte disse begrepene til både skriftlig og muntlig språk. Engberg (1998, s. 43) hevder at fagspråk ikke finnes i fri form, men kun eksisterer i faglige tekster. Dette ser vi igjen i annen litteratur om fagspråk, der fokuset rettes mot fagtekster (bl.a. Maagerø, 2005; 2008). Mye av litteraturen innen fagspråksfeltet fokuserer altså på fagspråk i fagtekster. Skriftlige tekster er også sentralt i litteraturen om klarspråk. Forfatterne på feltet gir ofte råd om å *skrive* klart språk (bl.a. Vinje, 2009; Rognsaa, 2016). Derfor er det utfordrende å teoretisk forankre mitt fokus på fagspråk og klarspråk i muntlige nyhetssendinger (dette blir også diskutert i delkapittel 3.7.1 om studiens validitet).

Fra mitt ståsted kan det argumenteres for at fagspråk eksisterer i det muntlige språket, og at morfologiske og syntaktiske kjennetegn på fagspråk også kan finnes her. Jeg vil her trekke frem Læreplanen i norsk (NOR01-06, Utdanningsdirektoratet, 2020), der kompetansemålene formidler at elevene skal kunne «bruke fagspråk og kunnskap om ordklasser og setningsoppbygning i **samtale** om egne og andres tekster» (7. trinn) og «bruke fagspråk og argumentere saklig i **diskusjoner, samtaler, muntlige presentasjoner** og skriftlige framstillinger om norskfaglige og tverrfaglige temaer» (10. trinn). Her har jeg markert i fet skrift de muntlige situasjonene der fagspråk skal brukes. På bakgrunn av dette vil jeg hevde at det er legitimt å betrakte fagspråk som en del av muntlig språk, og ikke bare noe som finnes i fagtekster. Ettersom klarspråk er en form for bearbeiding av fagspråk (se delkapittel 2.2), vil også klarspråk kunne ha relevans for muntlig språk. Likevel vil forankringen av fagspråk og klarspråk i fagtekster være sentralt i en stor del av oppgavens teoretiske tilfang, da den studerte faglitteraturen betrakter det slik.

2.1 Fagspråk

Det er innledningsvis viktig å understreke, slik Maagerø (2005, s. 218) også presiserer, at fagspråk kan være mye forskjellig, alt etter hvilket fag det er snakk om. Hvert fag har sine tradisjoner for språkbruk, men jeg vil i det følgende trekke frem noen generelle trekk som kommer til syne på tvers av fagene.

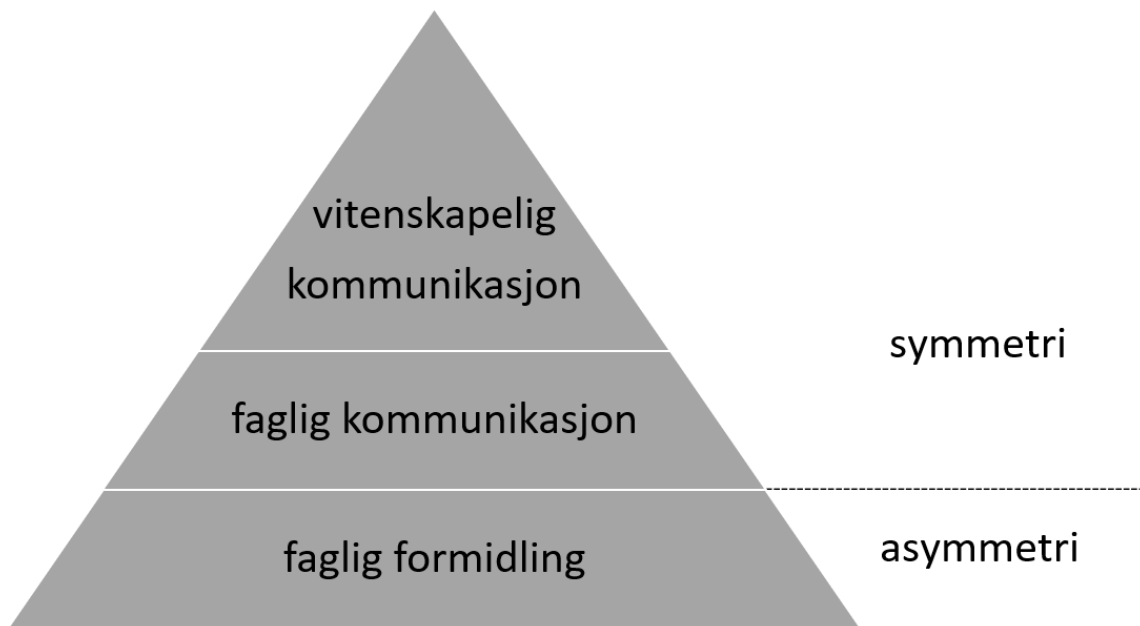
Engberg (1998, s. 13) presenterer tre teser om generelle kjennetegn på fagspråk. Disse tesene forteller oss noe vesentlig fagspråk som teoretisk begrep. Den første tesen omtaler fagspråk som et verktøy som fagfolk bruker i sin utøvelse av faglige gjøremål. I tese nummer to skriver Engberg at fagspråk kan beskrives som en samling av språklige midler til realisering av kommunikative mål innenfor et fagområde. Den tredje og siste tesen beskriver hvordan fagspråk, fra et språklig synspunkt, er et spesifikt utvalg av de mulighetene et språkssystem byr på. Mer konsist kan man si at fagspråk er språkbruken som anvendes innenfor et fagområde for å realisere fagspesifikke kommunikative mål. I de fleste tilfeller er fagspråk varianter av et nasjonalt språk, og ikke et eget selvstendig språk. Dette er fordi fagspråk har mange likheter med dagligspråket i nasjonale språk (Engberg, 1998, s. 13, 19, 25, 29).

Fagspråket var ikke et faktum før menneskene begynte å slutte seg sammen i bysamfunn. Før dette var det ikke et behov for spesialisering av språket, ettersom alle hadde samme yrker. Da ble språket mellom disse regnet som dagligspråk, fordi det var noe alle kunne. Det var ikke før man begynte å forske på forskjeller i ordforrådet blant menneskene i dette samfunnet, at fagspråket oppsto. Når arbeidet forutsettes av en særlig viten som ikke alle har, kan ordforrådet kalles spesialisert, og dermed kan det kalles fagspråk. Det er mulig å utføre spesialisert arbeid uten å bruke ord, så en viktig forutsetning for fagspråk er at man har kommuniserbar viten innenfor faget (Engberg, 1998, s. 25-27).

I dagliglivets språk bruker vi andre ord enn når vi uttrykker oss innenfor faglige domener, hevder Maagerø (2005, s. 219). Engberg (1998, s. 34) presiserer at mengden ord i det dagligdagse ordforrådet overlapper med deler av ordforrådet i fagspråkene. Dette er fordi det forekommer ord fra dagligspråket i fagtekster. Vi forbinder ofte fagspråk med et stort antall fagord eller terminologi som realiserer viktig mening i faget. Hvert fag har sine fagord som man må lære for å lære faget (Maagerø, 2008, s. 83-84). Mange fagord er abstrakter som dannes ved nominalisering (se kapittel 2.1.3). Et slikt abstrakt ordforråd kan by på utfordringer (Maagerø, 2005, s. 220).

Spesialiseringen av språket har ført til at det har blitt vanskeligere å kommunisere på tvers av fag. Dette er fordi det kreves høy grad av faglig kunnskap for å kunne følge kommunikasjonen. Den fagkunnskapen ekspertene har, er ikke umiddelbart tilgjengelig for allmennheten (Engberg, 1998, s. 28). Dette ser vi også diskutert i kriteriene for et ideelt fagspråk. Disse kriteriene er entydighet, presisjon, økonomi og at fagspråket skal være lett håndterbart. Med entydighet menes det at språket kun skal ha ett ord for hver gjenstand og relasjon man snakker om. For eksempel finnes det for leger bare ett ord for hver knokkel i kroppen. Presisjon innebærer at oppdelingen av verden er ulik ut fra hvilken fagdisiplin man tilhører, og at fagspråket skal være så nøyaktig som det enkelte fag har bruk for. I jusfaget er det for eksempel forskjellige termer for ulike grader av tyveri, som skal bidra til at det blir gitt passende straff etter tyveriets alvorlighetsgrad. Økonomi handler i fagspråkssammenheng om å sammenfatte uttrykksmåter ved å bruke korte termer, slik at tekstene blir korte og konsise. Dette kriteriet står imidlertid i opposisjon mot det siste kravet om å gjøre fagspråket lett håndterbart. For hvem forstår alle termene som skal økonomisere språkbruken? For fagfolk med stor kunnskap er et maksimalt økonomisert språk håndterbart, men for allmennheten blir det mer utfordrende å forstå. Det er altså nødvendig å definere hvem som er målgruppen for språkbruken, slik at termene tilpasses deres forståelse (Engberg, 1998, s. 29-30, 34-35).

Rognsaa (1998, s. 120) trekker frem at skriveren må ha mottakerbevissthet. Han hevder at innbyrdes fagspråk er dårlig språk når man skal skrive til mennesker utenfor den snevre kretsen av fagfolk. Da blir fagspråket et stammespråk som bare medlemmene av stammen forstår. Rognsaa slår fast at fagspråk uten mottakerbevissthet kommuniserer dårlig overfor ikke-fagfolk. Her er det nyttig å trekke inn at det finnes ulike situasjoner og relasjoner der fagspråk blir brukt. Jensen (2001, s. 20-21) presenterer følgende modell over ulike diskurser i fagspråkkommunikasjonen:

Figur 1: Modell av tre diskurser i fagspråkkommunikasjonen. Oversatt til norsk etter Jensen (2001, s. 20).

Jensen forklarer at hver del i trekanten har hvert sitt institusjonelt betingede formål. Derfor har de også ulike normer for hva kunnskap er, hva som i en gitt situasjon kan fortelles, hvordan det kan fortelles, og hvordan det oppfattes. Et typisk eksempel på vitenskapelig kommunikasjon er når en lege skal forsvare sin doktorgradsavhandling overfor kritiske opponenter. Her er formålet med kommunikasjonen å frembringe ny viten og erkjennelse innenfor faget. Om fagfellene i samme paradigme blir overbevist gjennom vitenskapelig argumentasjon, kan kunnskapen anerkjennes som sann viten. Om flere leger treffes på et sykehus og skal diskutere hva som feiler en pasient, er det snakk om faglig kommunikasjon. I denne midterste delen av trekanten er formålet å bruke eksisterende kunnskap til å fremlegge eller løse et faglig problem. I slik kommunikasjon blir det brukt fagterminologi og henvisninger til faglig dokumentert viten og erfaringer. Formålet i trekantens nederste del er å formidle fag ved å velge ut det mottakeren har bruk for, og formidle det i en form mottakeren forstår ut fra sine forutsetninger. Et eksempel er når en lege skal forklare sin pasient hva som feiler en, eller når en lærer skal undervise elever (Jensen, 2001, s. 19-22).

I de to øverste delene av trekanten er det symmetri mellom fagfellene innenfor samme paradigme. Det vil si at kommunikasjonen bygger på forestillingen om likhet mellom aktørene på relevante områder. Men i den nederste delen av trekanten er relasjonen asymmetrisk, som vil si at den bygger på en forestilling om at aktørene er forskjellige i det gjeldende fagområdet. Jensen understreker at modellen ikke er ment hierarkisk fra hans side, men at han har utformet den vertikalt med belegg. Det er typisk fagfolk å se modellen som et

vertikalt verdihierarki, der fagfolk må bevege seg *nedover* for å komme på nivå med lekfolk, hevder han (Jensen, 2001, s. 20-21).

Jeg vil argumentere for at Jensens modell er svært relevant når det er snakk om å tilpasse fagspråk. I den vitenskapelige kommunikasjonen utvikles fagspråk av fagfolk, i den faglige kommunikasjonen anvendes fagspråk mellom fagfeller, og i den faglige formidlingen formidles fagspråk til mennesker utenfor gjeldende fagtradisjon. Det vil altså ikke være nødvendig å tilpasse språket i like stor grad mellom fagfeller der relasjonene er symmetriske. Som Jensen (2001, s. 23) skriver, innehar de tre diskursene ulike normer, og krever vidt forskjellige fremstillingsformer (jeg kommer tilbake til Jensens modell i 5.3).

Maagerø (2005, s. 46) uttrykker at man ofte tar for gitt at faglig spesialiserte ord blir forstått av partene i fagspråklig kommunikasjon. «En faglig spesialisert tekst vil sannsynligvis ha flere tekniske termer både når det gjelder substantiv, adjektiv og verb. Slike fagtermer blir gjerne ikke forklart i teksten. Man tar det for gitt at de som kommuniserer med hverandre, forstår dem». Ordforrådet i den mer dagligdagse teksten er gjerne preget av vanlige, dagligdagse ord som brukes i en mengde emner og aktiviteter i hverdagslivet. Hvis en teknisk term brukes, vil den markeres i kursiv eller anførselstegn, eller defineres i selve teksten. I en muntlig situasjon vil gjerne taleren forsikre seg om at lytteren/lytterne har forstått termen ved å stille direkte spørsmål, og de som deltar i kommunikasjonen, vil spørre tilbake (Maagerø, 2005, s. 46-47).

Rognsaa (2016, s. 140) lister opp en rekke forskjeller på fagspråk og dagligspråk, som jeg har valgt å føre opp i en tabell (1). Dette er gjort for å tydeliggjøre forskjellene på disse to. Rognsaa påpeker at voksne ubesværet skifter mellom disse to språkene.

Fagspråk	Dagligspråk
Vanskelig språk	Enkelt språk
Mange fagord	Hverdagslige ord
Mange fremmedord	Ingen fremmedord
Mange abstrakte ord	Ingen abstrakte ord
Lange setninger	Korte setninger
En del leddsetninger	Få leddsetninger
Passive verb	Aktive verb
Upersonlig tonefall (formelt)	Personlig tonefall (uformelt)
Høy informasjonstetthet	Lav informasjonstetthet

Tabell 1: Sammenlikning av fagspråk og dagligspråk, med utgangspunkt i Rognsaa (2016, s. 140).

Som vi ser i tabell 1, er det lengre setninger og leddsetninger i fagspråk enn i dagligspråk, ifølge Rognsaa. Dette står delvis i kontrast til Maagerø (2005, s. 46), som skriver følgende:

Også i måten setningene og setningsleddene er bygd opp på, vil spesialiserte fagtekster kunne skille seg fra mer dagligdagse tekster om samme emne. Fagtekstene har ofte en forenklet setningsbygning. Prosessene, som uttrykkes gjennom verbalene [...], relaterer gjerne noe til noe annet, kommenterer noe eller evaluerer en delt kunnskapsbase. Derfor får vi ofte mønsteret: nominalt ledd – verbal – nominalt ledd.

Maagerø hevder altså at fagtekstene ofte har en forenklet setningsbygning, sammenliknet med dagligdagse tekster. Hun fremhever også at de nominale leddene i faglige læreboktekster ofte bare består av en enkel kjerne (Maagerø, 2008, s. 88). Samtidig kan man potensielt ha lange nominale leddsetninger på hver side av verbalet, slik at Rognsaas kjennetegn på fagspråk vil gjøre seg gjeldende. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 2.1.3 om syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk. Før det vil jeg trekke frem hvorfor man trenger fagspråk, og hvordan fagspråk ser ut i en skolekontekst.

2.1.1 Hvorfor fagspråk?

Vi har nå sett hvordan fagspråk oppsto, og hva som kjennetegner fagspråk i forhold til dagligspråk. Fagspråket har også blitt problematisert med tanke på mottakerbevissthet, ettersom fagspråk uten tilpasning kan være ekskluderende. Så hvorfor kan fagspråk være nyttig?

«Man har behov for et presist fagspråk slik at en er klar over hva en snakker om», skriver Maagerø (2005, s. 207). Videre påpeker hun at hvert fag har sine spesialord som realiserer viktig mening i faget, og som gjør uttrykksmåten presis og nyansert. Fagterminologi i form av nominaliseringer er for eksempel nødvendig for å kunne snakke om fenomener, hendelser og tilstander. Man søker oftere å løfte fram fenomener enn personer i fagspråklige tekster, og derfor er fagspråket ofte mer abstrakt, objektivt og distansert enn dagligspråket (Maagerø, 2008, s. 83-92).

Jensen (2001, s. 94) peker på fagdisiplinens streben etter å abstrahere følelsesmessige tolkninger fra allmennspråket, slik at fagspråket bygges på deskriptive og nøytrale faguttrykk. «Fagsproget inneholder altså mange flere konkrete præcisioner og nuanser i forhold til den relevante del af virkeligheden – som også omvendt gjør fagmanden i stand til at se flere

nuancer mere præcist», skriver han. Meningen med dette er å kunne kommunisere hurtig og presist internt om fag (Jensen, 2001, s. 94-95).

En annen grunn for å bruke fagspråk, er at det gjør det mulig å formidle mye informasjon på lite plass. Ved bruk av fagterminologi kan korte fagtekster bli svært informative for dem som forstår avsenderens fagspråk (Maagerø, 2008, s. 83, 88). Hvordan informasjonen pakkes inn på liten plass, kommer jeg tilbake til i kapittel 2.1.3.

Fagspråket viser hvilket vitenskapsunivers man er en del av, og bidrar samtidig til videre tilegning av fagkunnskap i dette universet (Jensen, 2001, s. 94). Ved bruk av fagspråk blir en felles kunnskapsbase bygget opp og kommunisert, slik at man kan forstå den samme terminologien (Maagerø, 2008, s. 83). Britt-Louise Gunnarson trekker fram profesjonell identitet og gruppementalitet som en årsak til konstruksjonen av fagspråk.

The need for a professional identity, for a professional we-feeling, for separation from the out-group, has of course played an important role in the construction of professional group language and constantly motivates people to adapt and be socialized into professional group behaviour. Socialization into a group also means establishing distance from people outside the group (Gunnarsson, 2014, s. 101).

I en kunnskapsorientert tilnærming er derimot ikke fagspråk knyttet til en spesiell gruppe. Her har alle mennesker til en viss grad kunnskap i en lang rekke av fagspråk, hevder Engberg (1998, s. 41). Jensen (2001, s. 89) anslår at en alminnelig danske kan leve med 10.000 ord i hverdagslivet, men at de fleste naturligvis bruker langt flere ord avhengig av for eksempel utdanning. «Hvad vi fravælger i bredden, tilvælger vi til gengæld [...] i dybden inden for den del af virkeligheden der er relevant for os», skriver han. I denne sammenheng trekker Jensen frem at man ønsker å beherske dybden i språket hos gruppene man identifiserer seg med. Så selv om ikke alt av fagspråk er isolert i profesjonsgrupper, finner vi altså en høyere (eller dypere) konsentrasjon av fagspråk her. Dermed oppstår gruppementaliteten som distanserer seg fra allmennheten gjennom bruk av et profesjonalisert språk, slik Gunnarsson påpeker.

Vi har nå sett at fagspråk er nyttig for å være objektiv, distansert, presis og hurtig i kommunikasjon om fag. Det er også nyttig for å pakke mye informasjon inn på liten plass. I tillegg bidrar fagspråk til faglig kunnskapstilegning, og til å etablere profesjonelle fagmiljøer som skiller seg fra allmennheten. Men hvordan møter barn og unge fagspråket? Vi skal nå se nærmere på hvordan fagspråk ser ut i grunnskolens kontekst.

2.1.2 Fagspråk i skolen

I en skolekontekst skal fagord læres, man skal vite hva de betyr når man leser dem, og man skal kunne bruke dem når man skriver i faget (Maagerø, 2008, s. 84). Her er altså fagtekster sentrale. Fagtekstene er forskjellige ut fra hvilke lesere som er målgruppen for teksten. I skolen blir tekstene pedagogisk tilrettelagt, og for de yngste blir mange av trekkene ved dagliglivets språk beholdt. Etter hvert som elevene føres inn i fagenes verden, blir språket stadig mer preget av fagspråk gjennom endret ordvalg og grammatikk (Maagerø, 2008, s. 93). Elevene skal lære å lese og skrive fagtekster på skolen. De vil ha bruk for både tekniske termer og abstraksjoner, og til en viss grad vil de også trenge å pakke informasjon inn i setningen. Fra 5. trinn og oppover begynner fagenes spesifikke tekster å gjøre seg gjeldende (Maagerø, 2005, s. 213-214). Dette kan vi se i kompetansemålene som ble nevnt innledningsvis i kapitlet. Elevene skal innen utgangen av 7. trinn kunne «bruke fagspråk og kunnskap om ordklasser og setningsoppbygning i samtale om egne og andres tekster», og innen 10. trinn skal de kunne «bruke fagspråk og argumentere saklig i diskusjoner, samtaler, muntlige presentasjoner og skriftlige framstillinger om norskfaglige og tverrfaglige temaer» (Utdanningsdirektoratet, 2020). Fagspråk er altså noe elevene skal lære om før de går ut av barneskolen, og det videreføres som kompetansemål i ungdomsskolen.

Maagerø (2005, s. 243) uttrykker at språket fra dagliglivet finnes i mange sammenhenger i skolen, men at elevene også skal erobre faglige og spesialiserte uttrykksmåter etter hvert som de blir eldre. I tillegg skal de kunne være kritiske og diskutere innholdet de møter i fagene, og da må de kunne språket i faglige domener. Møtet med fagspråk må skje gjennom lesing og skriving av fagtekster, og gjennom muntlig arbeid med fag (Maagerø, 2005, s. 243). Her ser vi at fokuset på det muntlige arbeidet med fagspråk gjør seg gjeldende.

Det er store individuelle forskjeller mellom elevene når det gjelder kjennskap til spesialisert språk. I noen hjem er fagdiskursen en del av dagliglivet, mens andre vil oppleve fagspråk svært fremmed. Sistnevnte vil trenge tid og mye språklig veiledning for å kunne mestre det spesialiserte språket. Maagerø (2005, s. 217, 243) trekker dette frem som en utfordring for lærere, som man må være klar over. Hun påpeker også viktigheten av at både elever og lærere vet hva som skjer med språket i overgangen mellom dagliglivet og fagenes verden.

Grammatikk realiserer viktig mening i en tekst, og er en viktig del av fagenes språkrepertoar. Ved å ha innsikt i fagteksters grammatikk, vil man kunne forstå tekstene bedre (Maagerø, 2008, s. 84). Dette er en av årsakene til at jeg nå vil se nærmere på de grammatiske, nærmere

bestemt de syntaktiske og morfologiske, kjennetegnene på fagspråk.

2.1.3 Syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk

Syntaksen beskriver hvordan ord blir føyd sammen til fraser og setninger, mens morfologien er læren om hvordan ord er bygd opp (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997, s. 12). I fagspråk finnes det noen syntaktiske trekk som ikke finnes i dagligspråket, hevder Engberg (1998, s. 10). De generelle språklige regelmessighetene blir brukt på en spesiell måte i fagspråkstekster, fordi slike tekster forekommer i en bestemt språkbrukssituasjon. Fagspråkslingvistikken interesserer seg for hvordan de generelle reglene spiller sammen med den spesielle situasjonen, og hvorfor nettopp noen bestemte språklige midler blir foretrukket i bestemte faglige situasjoner (Engberg, 1998, s. 11). Slike bestemte språklige midler er det denne studien utforsker.

Både Engberg (1998, s. 87-99), Maagerø (2008, s. 83-93) og Jensen (2001, s. 141-148) peker på grammatiske trekk som er typiske for fagspråk. Disse trekkene er blant annet passivkonstruksjoner, nominalisering av verb og adjektiv, og en del trekk ved selve setningsstrukturen. I fagtekster kjennetegnes setningsstrukturen av utbygde substantivfraser, som i noen tilfeller plasseres til venstre i setningen. Jeg har også valgt å se nærmere på setningskompleksitet, som kan regnes som et trekk ved setningsstrukturen. Ingen av de overnevnte forfatterne nevner begrepet setningskompleksitet spesifikt som et kjennetegn på fagspråk, men de trekker frem hvordan utbygde nominalfraser og underordnede leddsetninger kan gjøre fagtekster utfordrende å lese. Derfor ser jeg på setningskompleksitet som sentralt i denne studien. Jeg vil takke Helge Dyvik for at han gjorde meg oppmerksom på muligheten til å måle setningskompleksitet ved bruk av INESS.

Jeg vil i det følgende utforske de overnevnte syntaktiske og morfologiske kjennetegnene på fagspråk. Nominaliseringer og noen passivkonstruksjoner kan regnes som morfologiske kjennetegn, mens setningsstrukturen med substantivfraser, venstretunge ledd og setningskompleksitet kan regnes som syntaktiske kjennetegn. Etersom jeg har utarbeidet et korpus på bokmål (se kapittel 3), vil jeg belyse hvordan kjennetegnene skrives med bokmålsgrammatikk. Hvert kjennetegn vil eksemplifiseres med ord og setninger fra tekstene i korpuset jeg har samlet. Eksemplene vil visualiseres med c-strukturer (konstituentstrukturer) og f-strukturer (funksjonelle strukturer) fra noen av analysene INESS har utført (se nærmere forklaring av disse strukturene i kapittel 3.3.1).

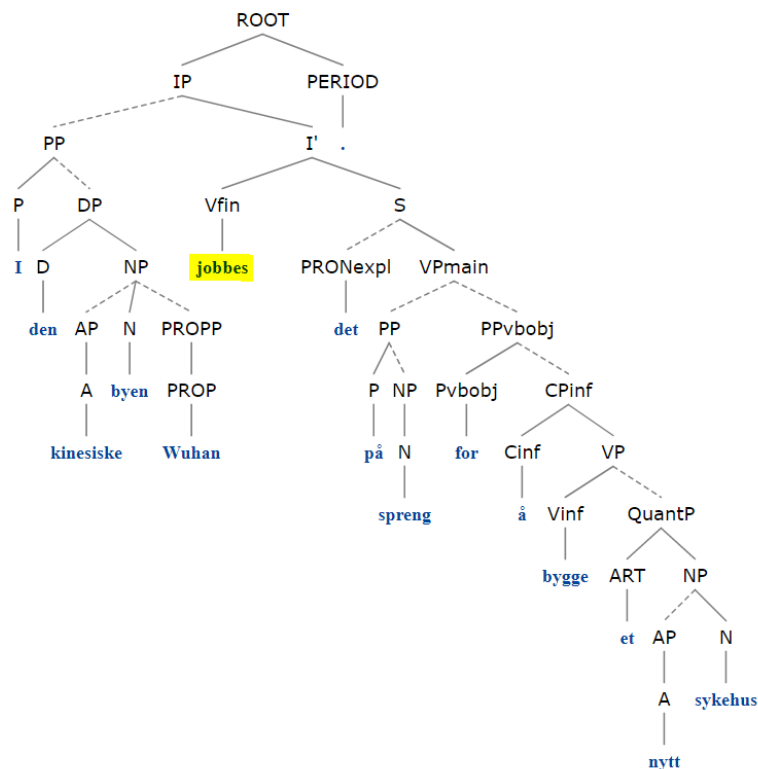
Passiv

Maagerø (2005, s. 110) hevder at passiv blir brukt daglig av blant annet politikere, vitenskapsfolk og forfattere av aviser og offentlige dokumenter. Men hva er passiv, og hvorfor brukes det hyppig i fagspråk?

Det er to måter å danne passiv på i norsk. Den ene er såkalt s-passiv der man legger til en *s* på slutten av verbalet. Den andre måten er omskrevet passiv, der man bruker hjelpeverbet *å bli* eller *å være*, kombinert med perfektum partisipp av hovedverbet (Maagerø, 2008, s. 92). I slike tilfeller kan vi snakke om *bli-passiv* og *være-passiv*. Bli-passiv er den mest brukte av disse to, da det kan benyttes om både nåtid og fremtid, mens være-passiv er begrenset til nåtid. Begge variantene viser ofte til et konkret tilfelle, mens s-passiv helst uttrykker noe generelt, som for eksempel en regel (Faarlund et al., 1997, s. 514, 523-524). Ifølge Engberg (1998, s. 88) brukes s-passiv hyppigst i fagspråk, mens omskrevet passiv forekommer oftere i dagligspråk. Omskrevet passiv, altså bli-passiv og være-passiv, blir gjerne omtalt som *perifrastisk passiv*. S-passiv blir også kalt *morfologisk passiv*. Det er disse betegnelsene jeg kommer til å bruke videre i oppgaven, ettersom metodeverktøyet bruker disse.

De vanligste bøyingsformene med morfologisk passiv er infinitiv og presens. Vi ser det sjeldnere brukt i preteritum eller perfektum partisipp. Det er først og fremst transitive grunnverb, altså verb som tar objekt, som kan ha morfologisk passiv. Likevel er det noen intransitive aktivitetsverb som kan ha passive s-former. Disse er verb som arbeide, harke, *hoste*, *jobbe*, *kjefte*, *synde* og *våke* (Faarlund et al., 1997, s. 513-514, 663). Nedenfor ser vi analyser av en setning med verbet «*jobbes*», som er en morfologisk passivkonstruksjon. Setningen som er analysert er: «I den kinesiske byen Wuhan jobbes det på spreng for å bygge et nytt sykehus». Figur 2 viser c-strukturen og figur 3 viser f-strukturen med analyser av setningen.

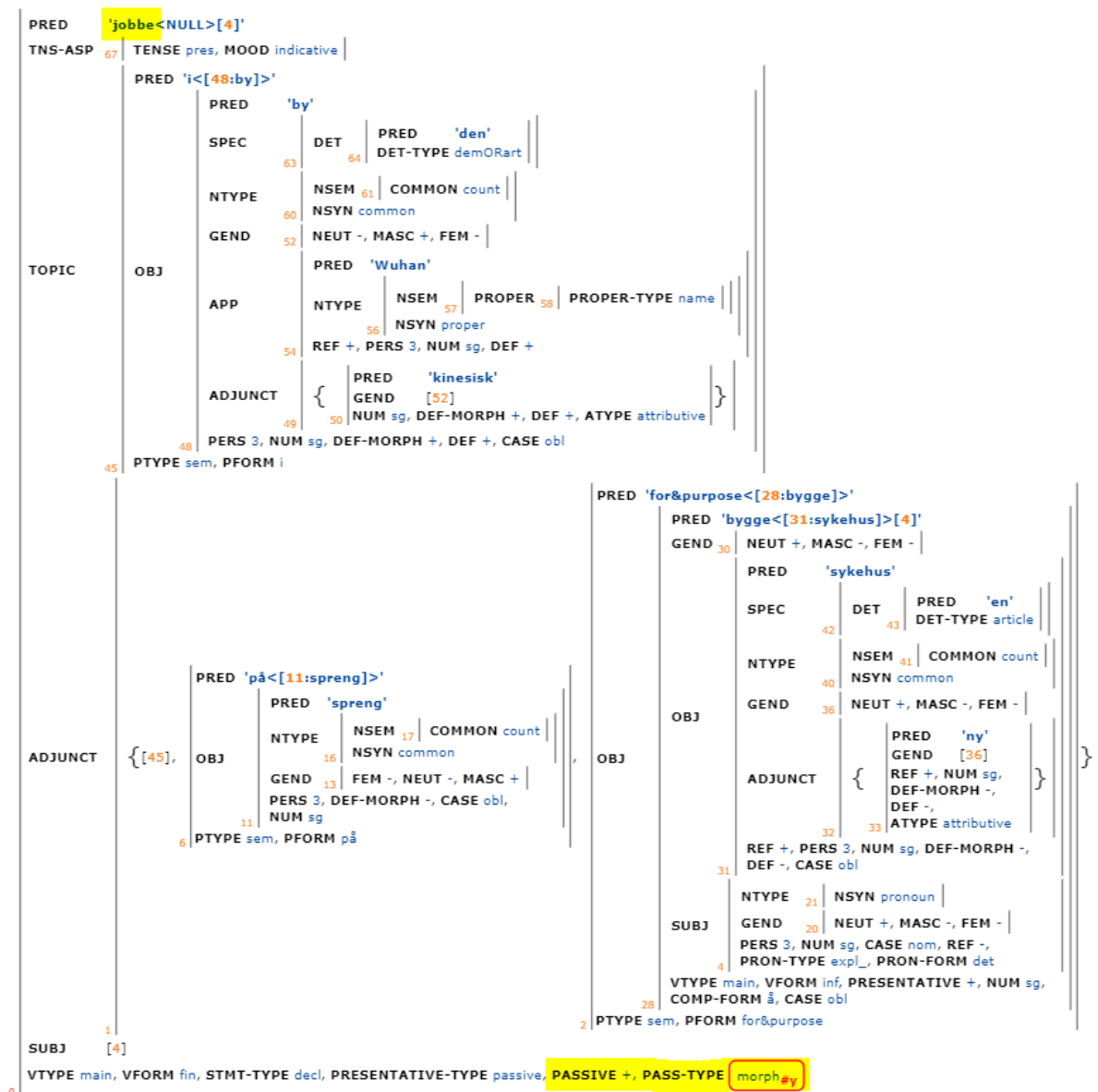
C-structure

Figur 2: C-struktur av setningen «I den kinesiske byen Wuhan jobbes det på spreng for å bygge et nytt sykehus».

I figur 2 ser vi verbet «jobbes» markert i gult. Dette er plassert som setningsledd nummer to i c-strukturen, og er markert av noden Vfin for å vise at det er et finitt verbal. I figur 3 nedenfor ser vi f-strukturen til den samme setningen. Den ytterste klammern av f-strukturen markerer strukturen der «jobbe» er predikatet (PRED). Nederst i f-strukturen ser vi at predikatet «jobbe» har trekkene PASSIVE+ og PASS-TYPE morph. Det vil si at verbet «jobbes» i denne setningen er en passivkonstruksjon, og at denne passivkonstruksjonen er en morfologisk passiv.

F-structure

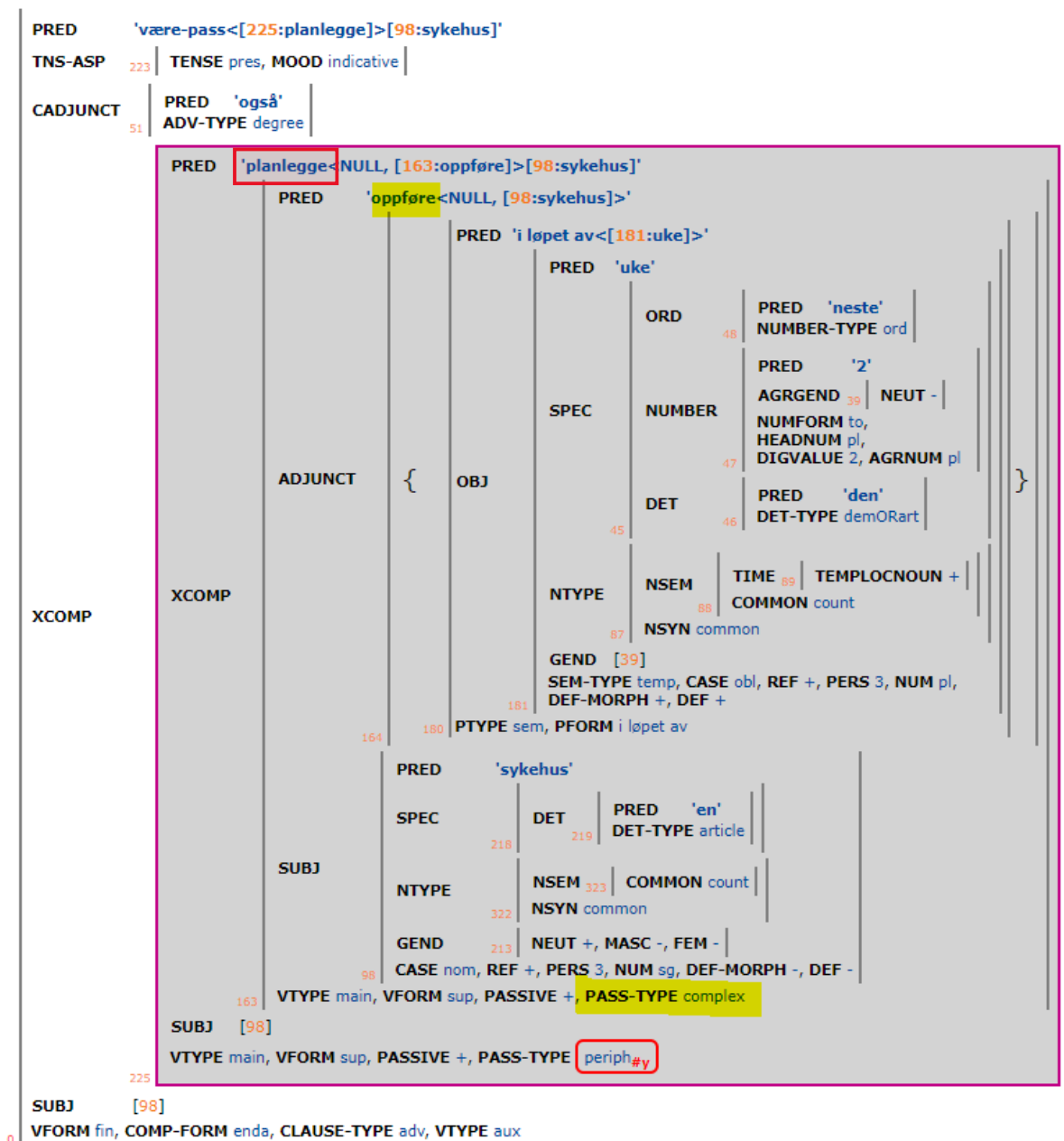
Figur 3: F-struktur av setningen «I den kinesiske byen Wuhan jobbes det på spreng for å bygge et nytt sykehus».

Morfologisk passiv er det vanligste å bruke etter modale hjelpeverb. Men ved bruk av hjelpeverbene *skal* og *vil* med primært futurisk betydning, kan perifrastisk passiv også brukes. De to passivvariantene kan gi betydningsforskjeller (Faarlund et al., 1997, s. 515). Dette kan vi se i setningen «Flere vil bli vaksinert». Her er det brukt perifrastisk passiv, og man kan tolke det som at flere blir gitt vaksine (temporal betydning). Ved bruk av morfologisk passiv i stedet, «Flere vil vaksineres», kan det tolkes som at flere ønsker å få vaksine (modal betydning).

I noen tilfeller finner vi et perfektum partisipp etter et passivt verbal. Dette kan vi kalle dobbel eller kompleks passiv. I slike konstruksjoner er det ideelt med et førsteverb som uttrykker et

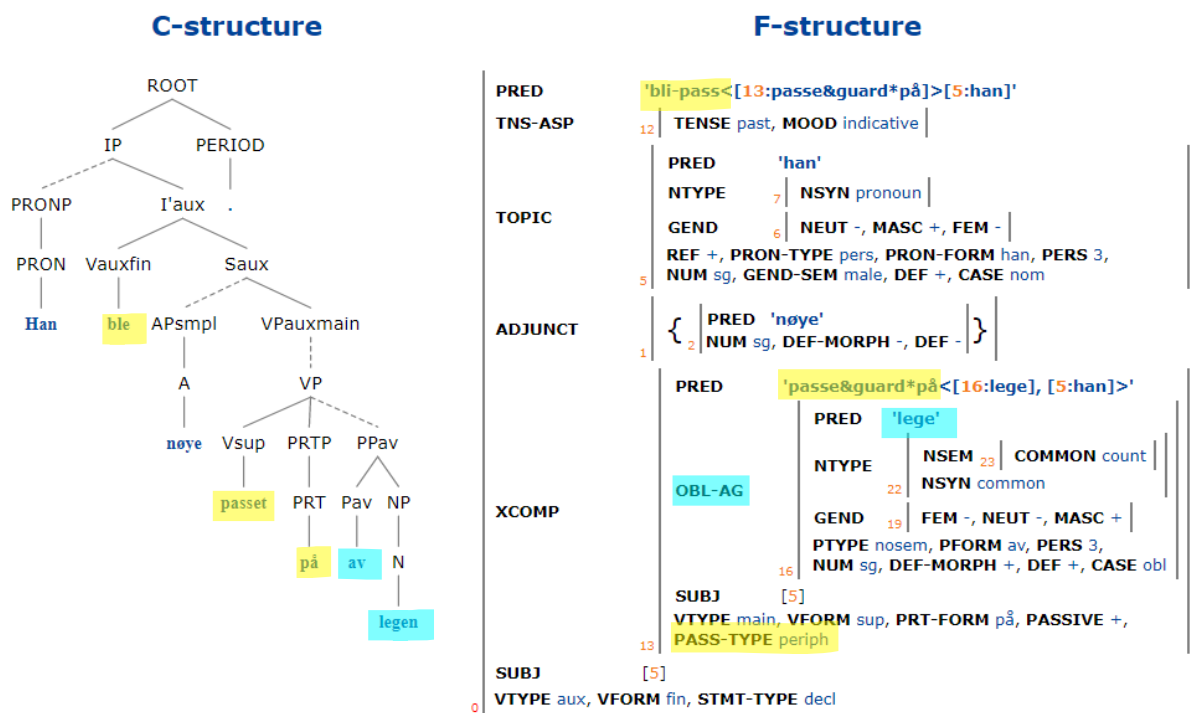
utsagn, en mening, et krav, en forventning eller en oppmoding (Faarlund et al., 1997, s. 850-851). Et eksempel på kompleks passiv finner vi i setningen: «Også enda et sykehus er planlagt oppført i løpet av de neste to ukene». Her ser vi et passivt verbal «er planlagt», som uttrykker en forventning, etterfulgt av et perfektum partisipp «oppført». I figur 4 nedenfor kan vi se at det passive verbalet er av typen *periph*, altså perifrastisk passiv, markert i rødt. Men ettersom denne perifrastiske passivkonstruksjonen er etterfulgt av et perfektum partisipp (markert i gult), regnes dette som en kompleks passiv.

F-structure

Figur 4: F-struktur av setningen «Også enda et sykehus er planlagt oppført i løpet av de neste to ukene».

Faarlund et al. (1997, s. 838) ser det mest formålstjenlig å behandle passivsetninger i kontrast til tilsvarende aktivsetninger. De omtaler passivsetninger som om de var avledet fra aktivsetninger, og påpeker at det som ville vært subjekt i aktivsetning, ikke er subjekt når setningen står i passiv. Om subjektet i tilsvarende aktivsetning er ukjent, irrelevant eller underforstått, eller man av andre grunner ikke ønsker å uttrykke det, kan man bruke passiv. Enten vil subjektet fra aktivsetningen være fraværende i passivsetningen, eller så vil det uttrykkes gjennom en preposisjonsfrase med *av* (Faarlund et al., 1997, s. 838-839). Dette ser vi for eksempel i setningen «Han ble nøye passet på av legen» (figur 5). Her ville tilsvarende aktivsetning vært: «Legen passet nøye på ham».

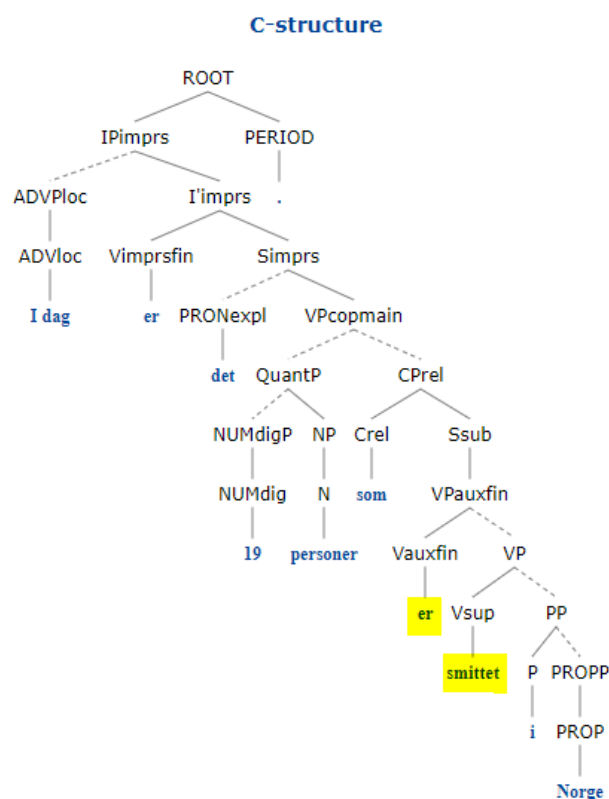
Figur 5: C-struktur og f-struktur av setningen «Han ble nøye passet på av legen».

Passivsetninger følger i norsk grunnregelen om at de må ha et grammatisk subjekt. Subjektet i passivsetningen kan ha ulike opphav, men det er svært vanlig at det svarer til objektet i aktivsetningen (Faarlund et al., 1997, s. 838-841). Dette kan vi se i setningen over, der objektet «han» fra aktivsetningen har blitt subjekt i passivsetningen. I f-strukturen (figur 5) ser vi at subjektet (SUBJ) refererer til 'han', og at 'lege' har fått funksjonen OBL-AG. Dette vil si at legen har en agensrolle i forhold til predikatet (PRED) 'passe på'.

Dersom ingen ledd fra aktivsetningen blir – eller kan bli – subjekt i passiv, får passivsetningen det formelle subjektet *det*. Det kan da kalles upersonlig passiv (Faarlund et al., 1997, s. 845). Semantiske og pragmatiske hensyn kan føre til at andre ledd enn det aktive

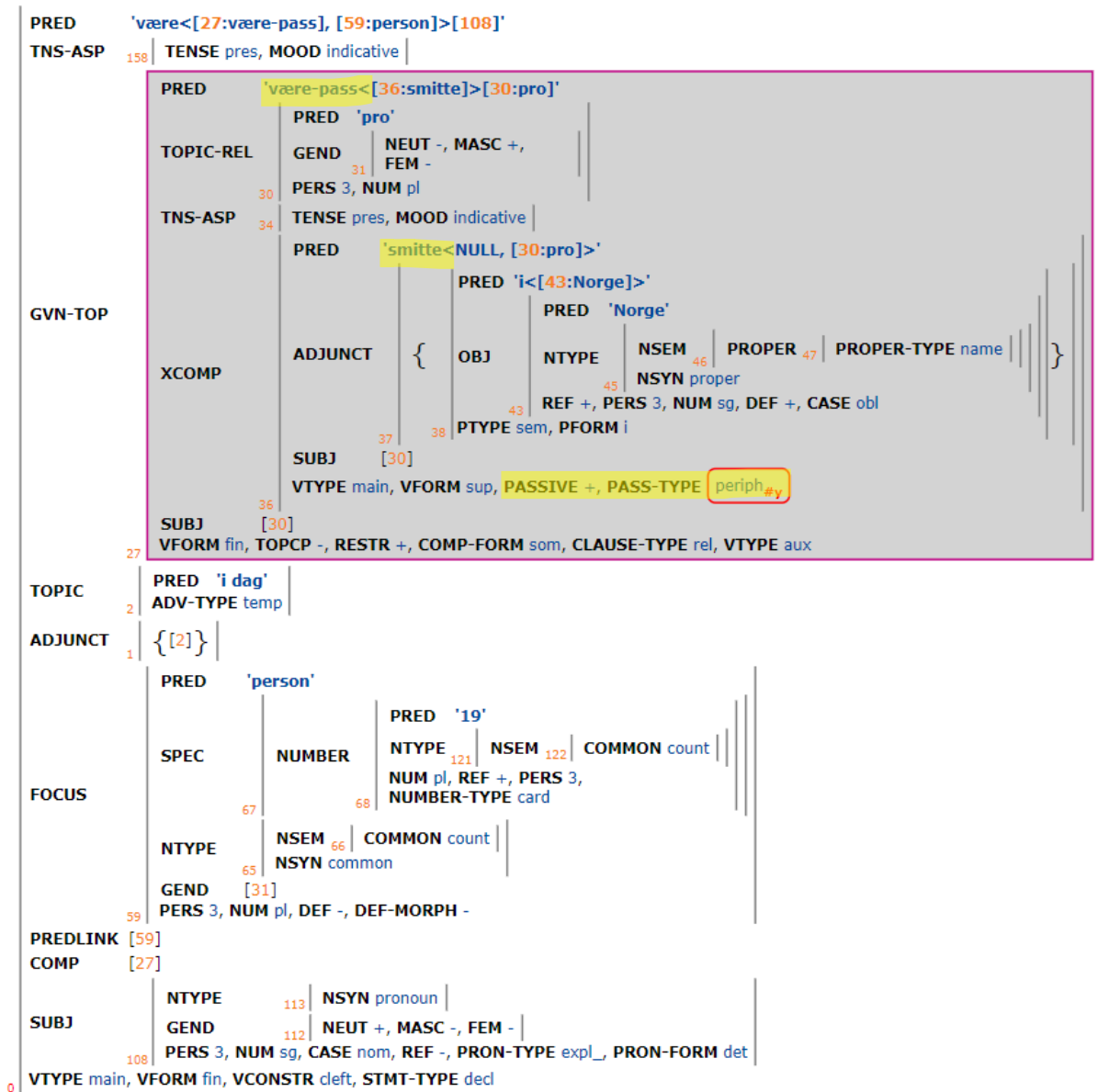
subjektet settes som subjekt. For eksempel vil bestemte, livløse ting egne seg dårligere som subjekt i norsk enn en bestemt person. Et skifte mellom aktiv og passiv vil også gi en mer flytende tekst enn om man stadig bruker aktivsetninger (Faarlund et al., 1997, s. 839).

Når vi går fra dagliglivets måter å bruke språket på, til mer faglig språk, endres også grammatiske forhold i verbalgruppene. I dagligspråket bruker vi oftere aktiv i verbalgruppene, mens i fagtekster bruker man i tillegg passiv. Til daglig vil vi gjerne knytte sammen aktør og prosess, men i mer spesialiserte domener søker vi ofte å uttrykke noe mer allment og generelt (Maagerø, 2005, s. 222). I fagtekstene dreier det seg mindre om personer og mer om tilstander og hendelser, uten at vi får innblikk i hvem som står bak. De menneskelige aktørene blir inkludert implisitt, og årsakene kan være flere. Enten er aktørene uvesentlige, fordi hendelsene eller tilstandene skal være i fokus, eller så ønsker man ikke å fortelle hvem som står bak. På denne måten kan passiv-konstruksjoner bli brukt for å unngå plassering av ansvar (Maagerø, 2008, s. 92).

Figur 6: C-struktur av setningen «I dag er det 19 personer som er smittet i Norge».

F-structure

Figur 7: F-struktur av setningen «I dag er det 19 personer som er smittet i Norge».

I setningen «I dag er det 19 personer som er smittet i Norge» er det nødvendig å bruke passiv fordi man sannsynligvis ikke vet hvem som har smittet de 19, eller fordi man vil beskytte aktøren(e)s personvern. I tillegg er det antallet som er i fokus, og ikke hvem som har spredt smitten. Passiv er altså en språklig ressurs som skaper muligheter til å ikke opplyse om hvem som står bak en handling (Maagerø, 2005, s. 110). Dette grammatiske trekket kan være nyttig å være bevisst på, særlig i kritisk lesing der aktører skal ansvarliggjøres (Maagerø, 2008, s. 93). Rognsaa (1998, s. 153-154) tydeliggjør at det er naturlig å bruke passiv når man snakker om voldshandlinger, katastrofer og ulykker. Han presiserer da at man bør bruke perifrastisk passiv i slike tilfeller, fordi det virker mindre høytidelig enn morfologisk passiv.

Vi har nå sett at passiv kan realiseres gjennom perifrastisk passiv, morfologisk passiv og kompleks passiv. En annen måte å passivisere språket på, er å bruke nominaliseringer. Ved å nominalisere verb, gjør man handlingen viktigere enn den handlende. Finitte verbaler krever en konkretisering av hvem som utfører handlingen, men når verbalene nominaliseres, forsvinner behovet for å presisere hvem som agerer (Engberg, 1998, s. 89). Vi skal nå se nærmere på hva nominaliseringer er, og hvorfor dette er et kjennetegn på fagspråk.

Nominaliseringer

Den viktigste ressursen for å lage grammatiske metaforer er nominaliseringer. I en fagtekst snakker man ikke så ofte om personer og ting, men om fenomener. Slike fenomen kan være *tetthet* i naturfag, *subtraksjon* i matematikk og *analysering* i norsk (Maagerø, 2005, s. 202; Maagerø, 2008, s. 85). Fenomenet det snakkes om i koronasituasjonen er blant annet *smittespredning*, *restriksjoner* og *helsemyndigheter* (se kapittel 4.1.2 og 4.2.2). For å realisere fenomenene, blir grammatikken brukt som ressurs ved å nominalisere verb og adjektiv. Dette gjøres ved å feste et suffiks til stammen i verbet eller adjektivet, slik at det blir et substantiv (Maagerø, 2008, s. 85-86). Ved nominalisering fra verb til substantiv bruker vi i bokmål endelsene -ing og -else. Suffikset -sjon blir også brukt, men er ikke like frekvent og produktivt som de to førstnevnte (Maagerø, 2005, s. 203). Når vi skal nominalisere adjektiv, legger vi til suffiksene -het, -itet eller -skap på bokmål. Av disse er -het det vanligste (Maagerø, 2008, s. 85-86). Det finnes også andre suffiks for å danne nominaliseringer, blant annet -sel, -nad, -dom, -er, -ert, -eri, og -anse (Faarlund et al., 1997, s. 101-112). Maagerø trekker kun frem overnevnte suffiks når det gjelder grammatikken i fagspråk, så derfor har jeg valgt å forholde meg til disse.

Nominalisering av verb blir ofte kalt verbalsubstantiv. Suffikset -ing er den vanligste formen for nominalisering, og dette skaper en nær forbindelse til prosessen som uttrykkes gjennom verbet. Eksempelvis er *organisering* en mer prosessuell form av verbet organisere, enn det *organisasjon* er. Vi kan si at suffikset -ing er produktivt, fordi det kan gjøre de aller fleste verb om til substantiv. Nominaliseringer med suffiksene -sjon og -else er ikke like produktive. Likevel kan det sies at enhver nominalisering medfører at prosessen legges i bakgrunnen, og at det prosessuelle blir underforstått til fordel for det nominale (Maagerø, 2008, s. 85-86).

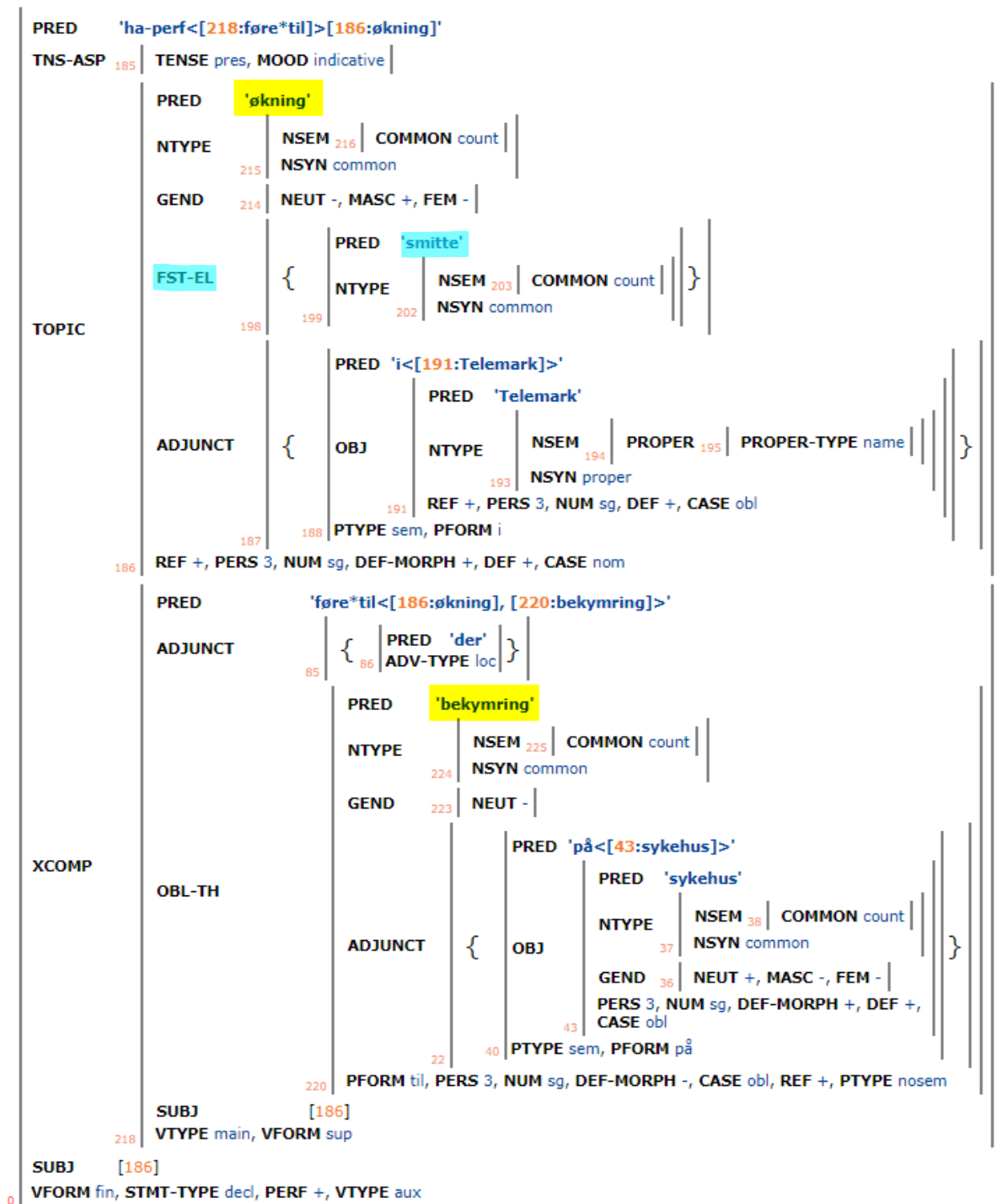
«Nominaliseringer ser ut til å være en viktig ressurs i fagspråk både innenfor naturvitenskapene, samfunnsvitenskapene og de humanistiske vitenskapene», skriver

Maagerø (2005, s. 207). Videre trekker hun frem at nominaliseringer er en ressurs for å konstruere et teknisk fagspråk og abstrakte begreper. Mange slike abstrakte begreper brukes i pressen og i den offentlige debatten, og ressursen blir særlig utnyttet i skriftlige fagtekster og byråkratisk språk (Maagerø, 2005, s. 206-208). Jensen (2001, s. 141) fremhever også at språket blir mer abstrakt gjennom flittig bruk av verbalsubstantiver. Videre påpeker han at nominaliseringer ikke bare blir brukt i fagspråk. De blir også benyttet i dagligspråket, som henvisning til både konkrete og abstrakte begreper. Det er nok ingen som vil insistere på å transformere *selvangivelse* til «De skal angive Dem selv», eksemplifiserer Jensen. På samme måte er *undervisning* et vanlig ord i dagligspråket. «Problemet er at der i faglig kommunikation er en overdreven brug af verbalsubstantiver», konstaterer Jensen (2001, s. 142). Dette kan føre til at teksten blir flertydig og vanskelig å forstå, og dermed blir fagspråket mindre tilgjengelig for dem som ikke er fagfeller i diskursen. Av denne grunn bør for eksempel antallet nominaliseringer i lærebøker for elever ikke bli for stort, og de bør forklares godt (Maagerø, 2008, s. 86).

Nominaliseringer er et typisk skriftspråklig trekk, og utgjør en av hovedforskjellene mellom skriftlig og muntlig språk, hevder Maagerø (2008, s. 87). Hun uttrykker at dette trekket i liten grad forekommer i muntlige diskurser, med unntak av faglige foredrag og faglige diskusjoner. Norsk fagspråk har likevel en mer muntlig karakter enn fagspråk i mange andre samfunn. Dette har bakgrunn i norsk språkhistorie, der muntlig tale har vært et viktig grunnlag for språkutviklingen. I eksempelvis dansk, svensk, engelsk, tysk og italiensk fagspråk er det større tetthet av nominaliseringer, og dermed blir abstraksjonsnivået høyere enn i norsk fagspråk (Maagerø, 2008, s. 86-87).

Et eksempel på en setning med flere nominaliseringer, presenteres i f-strukturen nedenfor. Setningen er «Smitteøkningen i Telemark har ført til bekymring på sykehuset der». Her finner vi to nominaliserte verb med ing-suffiks: «Smitteøkningen» og «bekymring». Bekymring er en avledning av verbet *bekymre*. Smitteøkningen er en sammensetning av *smitte* og *økning*, der *økning* er en avledning av verbet *øke*. Slike sammensatte ord markeres i f-strukturen med et førstelement (FST-EL). Dette fungerer nærmest som et adjunkt til kjernen.

F-structure

Figur 8: F-struktur av setningen «Smitteøkningen i Telemark har ført til bekymring på sykehuset der».

Setningsstruktur: Utbygde substantivfraser, venstretunge setninger og kompleksitet

Vi har til nå sett på kjennetegn som er knyttet til fagspråkets morfologi, og skal videre se på de mer syntaktiske strukturene som er typiske for fagspråk.

I fagspråk er den grammatiske strukturen ofte enkel, gjerne med en substantivfrase foran et verbal, etterfulgt av en substantivfrase, skriver Maagerø (2008, s. 89). Verbalet er ofte lite meningsfylt, og har som rolle å knytte sammen frasene. Eksempler på dette er verbene *være*, *ha*, *bli* og *finnes*. Det meste av setningens mening vil realiseres i substantivfrasene, og spesielt der kjernen i en substantivfrase er en nominalisering. Dette er fordi nominaliseringen tar opp meningen fra verbet eller adjektivet det er nominalisert fra (Maagerø, 2008, s. 89).

Nominalgrupper kan sies å være en ressurs for spesifisering og nyansering i fagspråket, fordi de byr på rike muligheter for utbygging (Maagerø, 2005, s. 224). Ved å nominalisere et verb eller adjektiv til et substantiv får man et nominalt ledd som kan bygges ut foran og bak. Dette gjelder også der man i utgangspunktet har et substantiv som kjerne i en substantivfrase (Maagerø, 2008, s. 87). Til daglig bruker vi gjerne nominalgrupper som i liten grad er utbygd, for eksempel ett eneste substantiv eller et adjektiv i tillegg til substantivet. I fagspråk bygges nominalgruppene ofte ut med tekniske og klassifiserende adjektiver, slik at språket blir mer presist. Preposisjonsfraser og relativsetninger er det også vanlig å legge til. Slik øker man informasjonsmengden og mengden detaljer innenfor setningen (Maagerø, 2005, s. 223-224). Kjernen i substantivfrasen kan bygges ut foran og bak etter følgende system:

determinativ + adjektiv + kjerne + determinativ (possesiv) + preposisjonsfrase + relativsetning.

Her kan man i tillegg utvide setningen med flere parallelle adjektiv, preposisjonsfraser og relativsetninger knyttet til samme kjerne. Man kan også ha nye preposisjonsfraser og relativsetninger inne i både preposisjonsfrasen og relativsetningen (Maagerø, 2005, s. 88). Det finnes grenser for hvor mye vi kan bygge ut substantivfraser, før det går utover lesbarheten. Hvis antallet adjektiv foran kjernen blir for stort, blir språket dårlig. Det samme gjelder hvis utbyggingen etter kjernen blir for omfattende og på altfor mange nivåer (Maagerø, 2008, s. 88). Å pakke informasjonen inn i setningen på en slik måte, kan gi et temmelig tungt språk. Årsaken til at dette likevel gjøres, er fordi man ønsker å uttrykke presisjon i informasjonen som gis. I tillegg sparer man plass ved å pakke informasjonen inn i færre setninger. Denne måten å uttrykke seg på er utbredt i juridiske diskurser, men generelt sett ser vi mindre av dette i norsk enn i mange andre språk (Maagerø, 2005, s. 210).

Rognsaa (2016, s. 153-155) trekker frem flere eksempler på fagspråklige tekster fra det offentlige der skribentene bruker mye underordning. Han uttaler at «mye tungt og uklart språk skyldes at skriveren putter for mye inn i perioden». Rognsaa påpeker at dette ofte skjer ved at en hovedsetning har knyttet til seg en leddsetning, som igjen har knyttet til seg en ny

leddsetning, som har knyttet til seg enda en leddsetning. I tillegg kan leddsetningene være innføydd i hverandre (Rognsaa, 2016, s. 153-154). Grammatikken setter ikke en grense for hvor ofte dette kan gjøres. Det er opp til avsenderen og mottakeren i kommunikasjonssituasjonen, hevder Faarlund et al. (1997, s. 973). Et viktig perspektiv å trekke inn når det gjelder setningskompleksitet, er at muntlig språk har mer grammatisk komplekse setninger med mange innskudd, sammenliknet med skriftlig språk (Maagerø, 2005, s. 55).

Leddsetninger kan være frie adverbial, nærmest som et tilskudd eller en ettertanke, eller det kan komme som et nødvendig ledd for å gjøre en setning grammatisk korrekt. Det er stor forskjell på hvor dypt underordnet en leddsetning kan være (Faarlund et al., 1997, s. 974). Dyvik (2018) fremhever at måten setninger er innføydd i hverandre, åpenbart spiller inn på lesbarheten. «En rent høyreforgrenet struktur, der leddsetninger står til slutt i de setningene de er innføydd i og ikke midt i eller nær begynnelsen, behøver ikke å være særlig tunglest i det hele tatt», påpeker han. Hovedregelen er at leddsetninger plasseres til slutt i frasen de er en del av, fordi de regnes som tunge ledd (Faarlund et al., 1997, s. 974). Leddsetningene kan eventuelt komme først i setningen, men det minst gunstige er om leddsetningen er inne i setningen. «Dette har å gjøre med kor lett det skal vere for mottakaren å tolke setninga», skriver Faarlund et al. (1997, s. 1011).

Også Maagerø (2005, s. 210) trekker frem at norske setninger tåler lengre utbygginger etter kjernen enn foran den. «Vi sier gjerne at norske setninger har en tendens til å være baktunge», skriver hun. Tidligere var venstretunge setninger mer utbredt i det norske språket, slik at man kunne skrive for eksempel «den av Stortinget vedtatte lov». I dag ville vi heller skrevet «loven som ble vedtatt av Stortinget», slik at setningens tyngde er til høyre for kjernen «lov» (Maagerø, 2008, s. 89). Vi starter ofte setningen med et kort ledd som representerer noe kjent, og lar ny og mye informasjon stå til slutt. Det-setninger blir ofte brukt på norsk, fordi det korte leddet «det» skaper leservennlige setninger. Da ligger tyngden til høyre for verbalet, og man unngår at mye informasjon står til venstre i setningen. På denne måten blir setningen oppfattet som mindre komplisert å lese (Maagerø, 2008, s. 90-91).

Dyvik (2018) har gjennomført en studie av setningskompleksiteten til tekstene i NorGramBank. Her fant han at tekster fra stortingsforhandlinger, *Sofies verden* og *Forskningsnytt* har høyest kompleksitet (kompleksitetsverdier fra 82 til 113), mens tekster fra

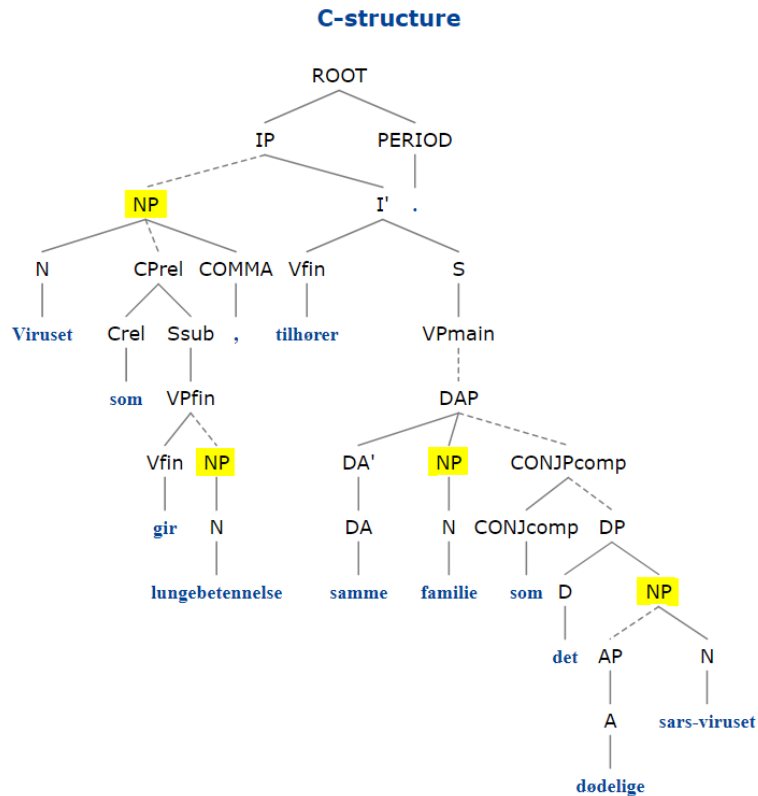
barnebøker befinner seg i motsatt ende av skalaen (kompleksitetsverdier fra 37 til 42)¹. Dette tyder på at tekster knyttet til fagmiljøer inneholder flere underordnede leddsetninger, og dermed har høyere kompleksitet enn tekster beregnet for yngre målgrupper.

Tekstene som inneholder informasjonstette nominalgrupper, kan fremstå flertydige. Derfor kreves det en viss tolkningskompetanse hos leseren for å kunne forstå informasjonen. Som produsent av en fagtekst, regner man gjerne med at leseren innehar tolkningskompetanse og kjenner til diskursen. Dette gjør at man på mange måter favoriserer spesialisten, hevder Maagerø (2005, s. 211). Elever som leser fagtekster der mye mening er pakket sammen, kan få utfordringer med å holde styr på all informasjonen de får før de kommer til punktum. Å kjenne til setningsstrukturene som er typiske for fagspråk, kan lette lesing av fagtekster med lange substantivfraser (Maagerø, 2008, s. 88-89).

Pakking av informasjon i substantivfraser kan vi se eksempel på i denne setningen fra Dagsrevyen: «Viruset som gir lungebetennelse, tilhører samme familie som det dødelige sars-viruset». Denne setningen viser en struktur der verbalet *tilhører* knytter to fraser sammen. I frasene finnes det fire substantiv med potensial for utbygging, men kun tre av dem er utbygde (se alle substantivene markert i figur 9). Det første er *viruset*, det andre er *familie* og det tredje er *sars-viruset*. Sistnevnte kjerne har et forledd, og kan derfor kategoriseres som et sammensatt ord. Maagerø (2008, s. 88) hevder at sammensetninger også er en form for pakking av informasjon på liten plass. Dermed kan substantivene *sars-viruset* og *lungebetennelse* sies å være mer informasjonstette enn substantivene *viruset* og *familie*.

I den første substantivfrasen forekommer utbyggingen med en relativsetning til høyre for kjernen *viruset*. I den andre ser vi utbygging både til venstre og høyre for substantivet *familie*. Til venstre finner vi bestemmeren «samme», altså et determinativ. På høyresiden finner vi relativsetningen «som det dødelige sars-viruset». Inni denne relativsetningen finner vi det tredje utbygde substantivet i setningen, *sars-viruset*. Her ser vi utbygging til venstre for kjernen med bestemmeren *det* (determinativ) og beskriveren *dødelige* (adjektiv).

¹ Hvordan kompleksitetsverdiene regnes ut, blir forklart i 3.3.2, og verdiene blir drøftet i 5.2.

Figur 9: C-struktur av setning analysert gjennom INESS. Substantivfraser er markert i gult.

Ved å studere de tre utbygde substantivfrasene, ser vi altså at utbygging kan skje både til venstre og høyre for kjernen. I den presenterte setningen kunne man også ha bygget substantivfrasene videre med flere adjektiver foran kjernene, og preposisjonsfraser og nye relativsetninger etter kjernene. Om man i tillegg utvider substantivene med forledd, blir frasen enda mer informasjonstett. Nedenfor er et eksempel der substantivfrasene i setningen er bygget ut med ekstra informasjon. Her står den originale setningen i svart og ny informasjon er markert i rødt:

«**Det smittsomme koronaviruset fra Wuhan i Kina** som gir **alvorlig** lungebetennelse, tilhører samme **virusfamilie** som det dødelige sars-viruset **som herjet på begynnelsen av 2000-tallet**».

Her er den første kjernen *viruset* bygget ut til venstre med et determinativ «det» og et adjektiv «smittsomme», i tillegg til ekstra informasjon i form av et forledd «korona». Til høyre for kjernen er det lagt til to preposisjonsfraser «fra Wuhan» og «i Kina». Kjernen *sars-viruset* er utbygget til høyre med en relativsetning «som herjet på begynnelsen av 2000-tallet». Dermed ser vi en relativsetning som er innføydd i en annen relativsetning. Grammatikken gir altså flere muligheter om man ønsker å formidle mye informasjon på liten plass. Samtidig ser vi at dette kan skape utfordringer for forståelsen av setningen.

Vi har nå sett på hva fagspråk er, hvorfor man bruker det, og hvilke grammatiske strukturer det kjennetegnes av. Videre skal vi se nærmere på hvordan man kan gjøre fagspråk mer forståelig for dem som befinner seg utenfor fagdiskursene. Engberg (1998, s. 28) fremhever behovet for arbeid med å bryte ned kommunikasjonsbarrierene, og gjøre spesialisert kunnskap mer tilgjengelig. Dette bør gjøres gjennom bevisst språkbruk, og det er her klarspråk kommer på banen.

2.2 Klarspråk

Begrepet klarspråk ble først anvendt av språkvitere i Sverige på slutten av 1990-tallet, skriver Nord et al. (2015, s. 1). Videre påpeker de at klarspråk ikke er et strengt definert begrep, men betegner streben etter et klart og forståelig myndighetsspråk som letter kommunikasjonen mellom myndigheter og borgere. Lover og forskrifter var de første tekstene som vekket interesse i starten av arbeidet med klarspråk. I svenske regjeringskontorer hadde de en ambisiøs tanke om at alle medborgere skulle kunne lese lovforslag, for å få et bedre innsyn i demokratiske prosesser og dermed ha større muligheter til å påvirke dem (Nord et al., 2015, s. 1). Falck-Ytter (2009, s. 16) omtaler Sverige som et foregangsland og et forbilde for norsk klarspråksarbeid. Der har klarspråk i det offentlige plass i den generelle språkloven. I Norge finnes det i dag ikke noe generelt rettsgrunnlag for å stille krav til det offentlige om å uttrykke seg klart og forståelig. Forvaltningslovutvalget har nå foreslått å la kravet om klarspråk komme til uttrykk i den norske forvaltningsloven (Kulturdepartementet, 2020, s. 118).

Alle de nordiske landene har arbeidet med spørsmål knyttet til klarspråk, og har i senere tid utviklet et sterkt samarbeid med hverandre. Det er i dag stor interesse for det språkpolitiske arbeidet med å modernisere og demokratisere det offentlige språket (Nord et al., 2015, s. 1). «Norden skal tilstrebe å være ledende på det området som kalles klarspråksarbeid, dvs. å gjøre myndighetsspråket tydeligere» står det i *Deklarasjon om nordisk språkpolitikk* (2007, s. 65). Den nordiske språkkonferansen er et grep for å oppnå dette. Siden 1998 og frem til og med 2020, har det blitt arrangert nordisk klarspråkskonferanse ti ganger (Språkrådet, u. å. d). Disse konferansene har vært viktige både for klarspråksdiskusjonen, og for produksjonen og delingen av publikasjoner om klarspråk (Nord et al., 2015, s. 1).

En av årsakene til at klarspråk er i vinden, er den økte digitaliseringen. Myndighetenes kommunikasjonspraksis med borgerne forandrer seg stadig, og har de siste tiårene beveget seg

fra å foregå på papir og telefon, til nettsider og e-post. På denne måten pålegges innbyggerne mer av ansvaret for å finne informasjon selv, i stedet for at de får den tilsendt (Nord et al., s. 3).

I Norge ble begrepet klarspråk introdusert senere enn i andre nordiske land, men vi har likevel arbeidet med myndighetsspråk lenge. I 2008-2013 ble det gjennomført et stort prosjekt i Norge med tittelen «Klart språk i staten». Dette prosjektet innebar omfattende opplærings- og seminarvirksomhet, og det ble opprettet en egen klarspråkspris for å stimulere til forskning på området. Satsningen på klart språk har også ført til opprettelsen av nettsiden *klarspråk.no* (Nord et al., 2015, s. 1-2). Klarspråk.no er en språkverktøykasse utviklet av Språkrådet, KS og Digitaliseringsdirektoratet i Norge. Nettsiden inneholder kunnskap og erfaring de har samlet fra over hundre prosjekt i offentlig sektor (Språkrådet, u.å.e). På siden definerer de klarspråk slik: «Med klarspråk mener vi korrekt, klar og brukertilpasset kommunikasjon.» Videre presiseres det at en tekst er skrevet i klarspråk dersom mottakerne finner det de trenger, forstår det de finner, og kan bruke det de finner til å gjøre det de skal (Språkrådet, u.å.a). Rognsaa (2016, s. 150) hevder klarspråk enkelt sagt innebærer å oversette fagfolks stammespråk til dagligspråk.

Finn-Erik Vinjes ti språkvetregler har vært et utgangspunkt for noe av arbeidet med klarspråk i Norge (Nord et al., 2015, s. 1). Jeg velger her å presentere et utvalg av disse språkvetreglene (Vinje, 2009, baksidetekst). Utvalget er basert på hvilke regler jeg ser på som mest sentrale for arbeidet med min problemstilling. Samtlige regler er sentrale for klarspråksarbeid.

Vinjes regel nummer 3 er at den som skriver bør tenke på leseren underveis. Skriveren bør velge ord som er forståelige for leseren, og dersom vanskelige ord må brukes, bør disse forklares. Dette kan også overføres til muntlig kommunikasjon. Språkvetregel nummer 4 lyder: «Bli ikke smittet av substantivsjuken». Vinje eksemplifiserer ved å omformulere setningen «Kari foretar innhøsting av epler» til «Kari høster (inn) epler». Her reverserer han en nominalisering, ved at substantivet *innhøsting* gjøres om til partikkelverbet *høster inn*. Nominaliseringer, eller substantivsjuke som Vinje kaller det, kan altså bidra til at språket blir mer uklart. I regel nummer 5 oppfordrer Vinje til å være høyrevridd når man skriver. Med dette menes at hovedverbet bør komme langt ut til venstre i setningen. I henhold til språkvetregel nummer 6 bør man også unngå bruk av sjeldne fremmedord, moteord eller

vitenskapelig klingende ord. I flere av språkvettreglene fremstilles det som viktig å uttrykke seg kort og presist overfor leseren. En leservennlig periode har sjelden mer enn 22-25 ord (Vinje, 2009, baksidetekst).

Som supplement til Vinjes ønske om kort og presis kommunikasjon, vil jeg trekke frem Rognsaas (1998, s. 94-95) syn på informasjonstetthet. Han fremmer det å spe informasjonen utover i teksten, gjerne med kun én ny opplysning i hver setning. Lange, tunge setninger med høy informasjonstetthet og abstrakte ord bør erstattes med flere korte setninger med kortere ord. Til tross for at dette vil gjøre teksten lengre, vil det hjelpe leseren å forstå det som blir formidlet. På denne måten vil språket bli klarere, hevder Rognsaa. Han tilføyer i sine skriveråd at en periode bør inneholde maks én hovedsetning og to leddsetninger, der leddsetningene kommer til slutt i perioden. I tillegg bør subjektet og verbalet i hovedsetningen komme så tett opp til hverandre som mulig. Samtidig peker Rognsaa på gevinsten ved å ha en variert setningsoppbygging (Rognsaa, 1998, s. 129, 142-143).

Både Vinje og Rognsaa fremhever altså at man bør unngå lange setninger og sette punktum ofte for å skrive klart. Språkrådet (u.å.c) betegner dette som et vanlig klarspråksråd, men problematiserer at dette rådet kan bli for lettvent i noen sammenhenger. For å nyansere, tydeliggjør de at man bare bør dele opp lange setninger *hvis det er hensiktsmessig*. Når man deler opp setninger, må man passe på at ikke noe går tapt og at sammenhengen blir ivaretatt.

I *Klarspråk lönar sig* (Hedlund, 2006) fremhever svenske myndigheter også nytten av å skrive kort og forklare vanskelige ord. Her trekker de i tillegg inn at klarspråk bør være et aktivt språk. Med dette mener de at setningene bør inneholde et subjekt som agerer.

«Meningar i passiv form ger lätt ett intryck av distans mellan läsare och författare, och det är svårt att veta vem som gör något» (Hedlund, 2006, s. 8). I klarspråk bør altså passiv-setninger gjøres om til aktiv, slik at distansen mellom de kommuniserende partene minker.

Nord et al. (2015, s. 6) presenterer en utfordring knyttet til arbeid med klarspråk. De spør hvordan man kan operasjonalisere et ivaretatt, enkelt og forståelig myndighetsspråk på en måte som er pedagogisk og rettvise, uten at man fjerner forskjellene mellom ulike kommunikative kontekster. Av dette tolker jeg at språket risikerer å bli redusert og mer identisk i alle sammenhenger, dersom man forenkler begreper og fraser som kjennetegner bestemte faglige diskurser. Så hvorfor trenger man egentlig klarspråk?

2.2.1 Hvorfor klarspråk?

Vi har nå sett på hva klarspråk er, men hvilke grunner finner man for å bruke klart språk? På nettsiden klarspråk.no (Språkrådet, u.å.b) er det listet opp flere argumenter. I dette delkapittelet vil jeg ta for meg disse argumentene, og supplere med hva andre klarspråkstemmer ytrer om hvert argument.

Et første argument for å bruke klarspråk, er at det fremmer demokrati og rettssikkerhet. Om det offentlige bruker tungt og uklart språk, kan dette føre til at mange ikke får mulighet til å delta i saker som angår dem (Språkrådet, u.å.b). Falck-Ytter (2009, s. 31) fant i sin studie at demokratiargumentet er en viktig grunn til hvorfor man trenger fagspråk. Informantene hennes fra det norske Språkrådet fremhever at et demokrati fungerer bedre om innbyggerne skjønner den informasjonen de er nødt til å forholde seg til. Klarspråksdoktor Seljeseth eksemplifiserer dette i intervju med Nordal (2020). Hun sier at råd fra helsestyresmakter er *råd* som befolkningen oppfordres til å følge, og ikke *lover*. Forskjellen på råd og lover må tydeliggjøres av myndighetene, slik at demokratiske verdier ivaretas overfor befolkningen. Rådene må i en demokratisk praksis kommuniseres på en slik måte at mottakerne blir overbevist og følger rådene. Bare slik kan de ha effekt (Nordal, 2020).

Uklart språk kan skape avstand mellom sender og mottaker, slik at mottakeren kan tenke at avsenderen skjuler noe. Derfor er klarspråk nyttig for å skape forståelse og tillit (Språkrådet, u.å.b). «Användar organisationen ett klart och begripligt språk så får också medborgarna större förtroende för den», skriver Hedlund (2006, s. 9). Rognsaa (1998, s. 120) påpeker at den som ikke forstår hva som står i et brev, lett kan føle seg dum eller blir irritert. Dette kan videre føre til en strøm av telefoner eller feilaktige tilbakemeldinger til saksbehandleren som ikke fikk frem sitt budskap i brevet. I denne sammenheng kan man trekke fram argumentet om at klarspråk sparer tid og penger. Klart og brukertilpasset språk minker faren for misforståelser, slik at mottakerne slipper å ta kontakt for å stille spørsmål (Språkrådet, u.å.b). Hedlund (2006, s. 10) eksemplifiserer besparelsen av tid og penger ved at man kan spare 50 effektive arbeidstimer for en heltidsansatt i en middels stor kommune, dersom man gjør en offentlig uttalelse mer lettest. Rognsaa (2016, s. 147) trekker frem at Statens vegvesen registrerte at antallet telefonhenvendelser ble redusert med 40 prosent etter at de begynte å sende ut brev som ble skrevet i klarspråk. Klarspråk er altså gunstig både for økonomien, forståelsen, tilliten og demokratiet.

Til slutt skriver Språkrådet (u.å.b) at klarspråk er kommunikasjonsfremmende og bør være et ideal for språkbruk i det offentlige. Myndighetenes språk er gjerne et forbilde for

innbyggernes språkbruk. Dette kan bli problematisk dersom det offentlige bruker et innviklet og uklart språk, påpeker Rognsaa (2016, s. 155). Hedlund (2006, s. 9) fremhever at systematisk arbeid med klarspråk forbedrer kommunikasjonen mellom myndigheter og innbyggere, og øker effektiviteten i organisasjonen.

Oppsummert kan vi si at fagspråk er nyttig for å fremme demokrati og rettsikkerhet, for å skape forståelse og tillit, for å spare tid og penger, og for å forbedre kommunikasjonen mellom myndighetene og befolkningen.

3. Metode

Når man driver med vitenskapelig virksomhet, vil det alltid innebære en form for metode. Det vil si en fremgangsmåte på veien mot innsikten eller resultatet en har som mål. Forskningen vil ha større reliabilitet dersom man eksplisitt gjør rede for refleksjoner knyttet til metodevalg (Hårstad, Lohndal & Mæhlum, 2017, s. 127, 133). Derfor vil jeg i dette kapitlet greie ut om metode og hvilke metodiske valg som er tatt i arbeidet med denne studien. Jeg vil starte med å beskrive kort hvor min studie plasserer seg blant ulike tilnærminger i fagspråksforskningen.

3.1 Studiens plassering i fagspråksforskningen

Fagspråksforskningen startet hovedsakelig som leksikalsk orientert terminologiforskning, men etter hvert begynte man å studere om det fantes stilarter som var spesielle for fagspråk. Ved å undersøke store mengder tekst og gjennomføre optelling av språklige elementer i disse tekstene, ville man finne frem til hvilke språklige elementer som var spesielt typiske for fagspråk. En slik stilistisk tilnærming vektlegger beskrivelse av stilen og utvalget av ord og konstruksjoner, fremfor ordenes betydning (Engberg, 1998, s. 37-38). Min studie skiller seg fra fagspråksforskningens tidlige leksikalske orientering, fordi den har et større fokus på syntaktiske trekk enn på terminologi. Studiens metode innebærer analyse i et syntaktisk annotert korpus, slik at syntaksen vies et bredere fokus enn terminologien. Dermed kan studien sies å ha en stilistisk tilnærming, slik Engberg omtaler det. Likevel kan det argumenteres for at denne masteroppgaven har leksikalske innslag, ved at nominaliseringer og passivkonstruksjoner inkluderes som kjennetegn på fagspråk.

Studien har også tilsnitt av en pragmatisk tilnærming, ettersom jeg ser nærmere på hvem som ytrer seg i nyhetsinnslagene. Jeg ser også nærmere på koronasituasjonen som nyhetsinnslagene har oppstått i. Der den stilistiske tilnærmingen søker å beskrive hvordan språket er i formidlingen av korona, vil den pragmatiske tilnærmingen forsøke å forklare hvorfor språket er slik (jfr. Engberg, 1998, s. 38-42). Den pragmatiske tilnærmingen gir seg særlig til kjenne i diskusjonen av forskningsspørsmål 3 om fagspråk og klarspråk i koronaformidlingen (kapittel 5.3).

3.2 Kvalitativ og kvantitativ metode

Metoden i denne studien er hovedsakelig kvantitativ, men har et tilsnitt av kvalitativ analyse. Kvantitativ metode har et hovedfokus på forskjellighet i mengde, mens kvalitativ metode refererer til et primært fokus på kvaliteter eller trekk ved ulike fenomen (Erickson, 2011, s. 43). I kvantitativ forskning er virkeligheten noe som befinner seg utenfor den enkelte person og forsker, og denne må fortolkes for å bli meningsfull. I kvalitativ forskning skapes virkeligheten av forskeren og personer som deltar i studien. Dermed er kvalitative data informasjon i form av ord, mens kvantitative data er informasjon i form av tall (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 90-91, 100).

Gjennom søk i korpus i INESS har jeg funnet kvantitative tall i frekvenslister med ord og setninger. Disse kvantitative tallene har jeg kategorisert og analysert kvalitativt. Resultatene av søkene er altså kvantitative, mens analysearbeidet frem mot resultatet innebærer bruk av kvalitativ metode. I fire av fem søkeuttrykk har jeg vurdert hvert enkelt av søkeresultatene kvalitativt. Søkeuttrykket for setningskompleksitet har i større grad blitt behandlet kvantitativt, men enkelte av søkeresultatene har blitt analysert kvalitativt.

Kvalitativ metode benyttes også for å besvare forskningsspørsmål 3 om fagspråk og klarspråk, da dette tar utgangspunkt i eksisterende forskningstekster. Postholm & Jacobsen (2018, s. 163) peker på kvalitativ tekstanalyse som nyttig når skriftlige dokumenter og tekster skal studeres. I denne typen analyse forsøker man å tolke tekstforfatterens hensikter, tekstenes form og innhold og hvilke implikasjoner tekstene får for situasjoner utenfor tekstene (Widén, 2015, s. 179). Det sistnevnte om tekstenes kobling til andre situasjoner, kommer til syne i studiens diskusjon (kapittel 5), og særlig i delkapittel 5.3 når forskningsspørsmål 3 blir diskutert. Her kobles tekstene fra teoridelen opp mot hverandre, mot resultatene og mot koronasituasjonen.

3.3 Korpus

Ordet korpus kommer fra latin og betyr «kropp». Vi kan forstå det som en mengde samlede tekster, der man kan gjennomføre elektroniske søk (Aa, 2020, s. 118). Aa (2020, s. 119) argumenterer for å bruke eksisterende korpus i masteroppgaver, da disse vil inneholde mye større tekstmengder enn man selv rekker å samle inn i løpet av mastertiden. Dette er et godt poeng, men samtidig er ikke alltid tekstene i eksisterende store korpus oppdaterte og aktuelle for nåtiden. Det finnes så vidt jeg vet ingen eksisterende korpus relatert til korona, ettersom

koronasituasjonen er et nytt fenomen. Derfor har jeg samlet et eget korpus ved å transkribere 120 nyhetsinnslag om korona fra Dagsrevyen og Supernytt. Tittelen på korpuset er *Corona Texts from NRK*. I denne studien velger jeg av praktiske årsaker å referere til dette som *NRK-korpuset*. NRK-korpuset er søkbart som trebanken *nob-nrk* i INESS (les mer om dette i neste delkapittel). Trebanken ligger under åpen lisens, slik at alle som ønsker det, har tilgang til å bruke og potensielt videreutvikle korpuset (se vedlegg 1 for fremgangsmåte til søk i korpuset).

NRK-korpuset består av 22 243 analyserte ord fra Dagsrevyen og 22 016 analyserte ord fra Supernytt. Disse er fordelt på 1565 analyserte setninger i Dagsrevyen og 1480 analyserte setninger i Supernytt. I snitt består hver setning av omtrent 14 ord i Dagsrevyen og rundt 15 ord i Supernytt. Det opprinnelige transkripsjonsmaterialet inneholder flere ord og setninger, men ikke alle har fått analyse i INESS. Dette gjelder for 222 setninger, hvorav 125 fra Dagsrevyen og 97 fra Supernytt. Setningene tilsvarer 818 ord fra Dagsrevyen og 350 ord fra Supernytt (disse er ekskludert i tallene for analyserte ord og setninger som står nevnt i starten av avsnittet). Årsakene til manglende analyser kan være at setningene er for lange, at de er ugrammatiske eller at språkteknologiressursen har manglende dekning. Ut ifra antall ord fordelt på antall setninger, kan man anta at de fleste av de utelatte setningene er så korte at de blir ugrammatiske. I transkripsjonsmaterialet finnes det for eksempel ugrammatiske setninger som «Hei, Erna og Supernytt» eller «Ja, god jul». Disse får ikke analyse i INESS.

Noen av setningene i NRK-korpuset har fått fragmentanalyser, som vil si at grammatikken har koblet sammen fragmenter uten å få en helhetlig analyse. Ettersom korpuset ikke er manuelt disambiguert, har jeg valgt å inkludere fragmentanalysene i fire av fem korpusøk (se 3.3.2). I de fire økene har setninger med fragmentanalyser blitt luket ut i det kvalitative analysearbeidet dersom de ikke har gitt utslag for ønsket søkeresultat (se 3.6). Det femte øket har utelukket fragmentanalyser i selve øket, fordi det her ville blitt svært omfattende og tidkrevende å overprøve alle analysene (se 3.3.2 og resultatene for setningskompleksitet i kapittel 4).

For å kunne vurdere funnene i NRK-korpuset, har jeg valgt å sammenlikne dem med søkeresultater fra Norsk aviskorpus (INESS, 2015). Selv om det i denne studien refereres til Norsk aviskorpus, er det viktig å presisere at jeg med dette mener de delene av korpuset som er søkbart som trebanken *nob-avis* i INESS. Norsk aviskorpus er et syntaktisk annotert korpus basert på 1542 avistekster fra norske aviser i årene 2012 og 2013. Aviser inneholder tekster som er profesjonelt skrevet og redigert, noe som gir språkbruken kvalitet (Andersen &

Hofland, 2012, s. 3). Det kan derfor være interessant å sammenlikne aviskorpuset med et korpus basert på muntlige tekster. Norsk aviskorpus inneholder 2 937 030 analyserte ord fordelt på 223 978 analyserte setninger, noe som tilsvarer rundt 13 ord per setning. Jeg har valgt å konsentrere de fleste av søkene i Norsk aviskorpus til fullstendig disambiguerte setninger (se delkapittel 3.6). Dette svarer til et materiale med 117 646 ord fordelt på 21 881 setninger, som i snitt tilsvarer litt over 5 ord per setning.

3.3.1 INESS, LFG og NorGram

Sentrale metodiske verktøy for denne oppgaven er INESS, LFG og NorGram. Dette er fordi INESS muliggjør automatiske analyser av setningene fra nyhetsinnslagene med LFG-grammatikken NorGram. Jeg vil nå gi en presentasjon av disse tre.

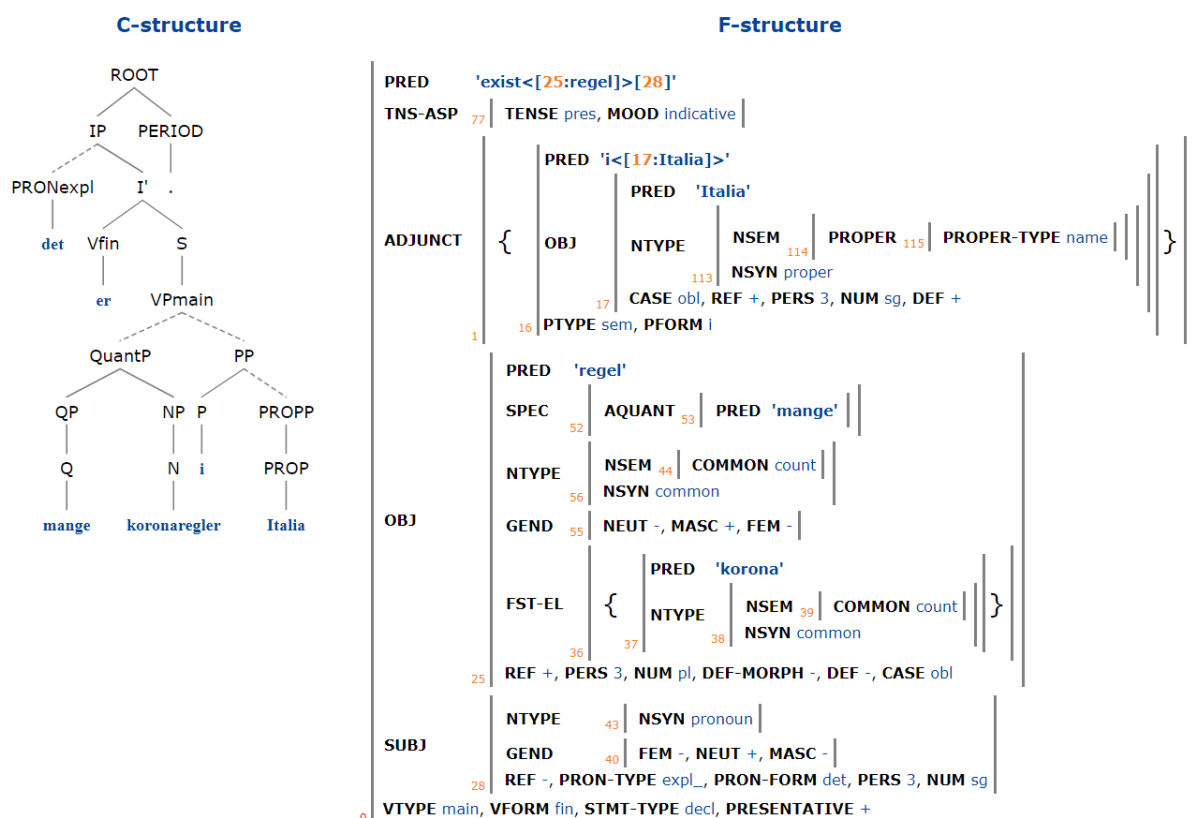
INESS står for *Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics*, og er implementert og operasjonalisert av Universitetet i Bergen og Uni Computing (Rosén, Dyvik, Meurer & De Smedt, 2017, s. 326). Man finner siden under følgende lenke <http://clarino.uib.no/iness>. Prosjektet er en del av CLARINO Bergen Centre. CLARINO står for *Common Language Resources and Technology Infrastructure Norway*, og er et norsk infrastrukturprosjekt med utspring i europeiske CLARIN. CLARINO er samfinansiert av Norges Forskningsråd og norske universitet og forskningsinstitutter (CLARINO, 2020). INESS har vært under utvikling siden 2010, og gir tilgang til flere trebanker på mange språk. Trebanker er databaser med syntaktisk og semantisk annoterte setninger, og ifølge Rosén et al. (2012, s. 22) har dette blitt en av ressursene innen språkforskning med størst gjennomslagskraft. Likevel finnes det få trebanker med detaljerte syntaktiske og semantiske analysefunksjoner. I INESS har man muligheter til å interaktivt bygge, visualisere og søke i trebankene (Rosén et al., 2012). Andersen & Hofland (2012, s. 23) omtaler INESS som et verktøy som legger til rette for søk med større gjennomslagskraft enn det som tidligere har vært mulig.

Ulike forfattere står bak tekstene i trebankene i INESS, og INESS-prosjektet bygger også sin egen store trebank på norsk. Denne kalles NorGramBank, og er utviklet ved automatisk parsing med Lexical Functional Grammar (LFG). Deler av trebanken er gjort entydig manuelt ved bruk av LFG Parsebanker, mens resten er stokastisk entydiggjort basert på en statistisk modell (Rosén et al., 2012).

Den stokastiske modellen medfører at INESS ikke alltid gir korrekte analyser. Losnegaard et al. (2012, s. 70) fant i sin korpusstudie at INESS ga en fullstendig analyse som ikke var riktig

i 21 prosent av setningene. 29 prosent av disse var forårsaket av syntaktiske problemer, mens 71 prosent hadde leksikalske problemer som årsak. Blant de leksikalske problemene var flerordsuttrykk og leksikalsk kategorisering hyppige årsaker til feil i analysene. Trebankene har blitt oppdatert siden Losnegaard et al. gjennomførte studien i 2012, etter hvert som setningsanalysene har blitt endret ved parsing eller utvelgelse av diskriminanter. På denne måten har relevante deler av søkeindeksen blitt beregnet på nytt, slik at søkeresultatene alltid reflekterer trebankenes gjeldende status (Dyvik et al., 2016, s. 4). Det viser seg likevel nyttig å sjekke de analyserte setningene manuelt, slik at man kan korrigere eller luke ut feilkilder for søkene.

INESS er spesialisert for Lexical Functional Grammar (LFG). LFG-trebanker inneholder mange detaljer og representasjonsnivåer. Blant annet vises setningene i c-strukturer (konstituentstrukturer) og f-strukturer (funksjonelle strukturer) (Rosén et al., 2012, s. 23, 26). Nedenfor ser vi eksempler på slike strukturer.

Figur 10: Eksempel på c-struktur og f-struktur i INESS. Her er setningen «Det er mange koronaregler i Italia» analysert.

C-strukturen er en trestruktur som viser frasenes lineære og hierarkiske organisering i setningen. F-strukturen er en matrise med attributter og verdier som viser grammatiske funksjoner (Rosén, 2016, s. 293). I INESS blir f-strukturen presentert i tabellform, med

attributtene som merkede klammer og verdiene som noder (jfr. Dalrymple, 2001, s. 30). Ettersom f-strukturen er matematisk finitt, er rekkefølgen av funksjonene i setningen uviktige. Dette står i kontrast til c-strukturen, der bestanddelene i uttrykk og setninger ordnes hierarkisk etter forrang, dominans og strukturell type (Bresnan et al., 2016, s. 41, 44). Attributtene som brukes i f-strukturen er uttrykk vi kan kjenne igjen fra det tradisjonelle grammatikkspråket, som subjekt (SUBJ) og objekt (OBJ). I f-strukturen blir slike uttrykk gitt fremtredende betydning (Rosén, 2012, s. 71).

«Forholdet mellom c-struktur og f-struktur er ikke derivasjonelt, men "sambeskrivende"», skriver Dyvik (2000, s. 2). Dette innebærer at de to nivåene utfyller hverandre, noe som synliggjøres i INESS ved at strukturene er sidestilte. Ved å peke på et element i den ene strukturen, markeres tilsvarende element i den andre strukturen (Rosén et al., 2012, s. 23).

I arbeidet med NorGramBank er grammatikken NorGram brukt. Dette er en bred manuelt skrevet grammatikk som er knyttet opp mot rammeverket av LFG. NorGram inneholder omtrent 380 komplekse syntaktiske regler (Dyvik et al., 2016, s. 3555). Leksikonet i NorGram-grammatikken er hovedsakelig basert på det elektroniske leksikonet NorKompLeks, som er en tilpasset versjon av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*. NorGram gir muligheter for grundige analyser av grammatiske detaljer, som gjennomføres syntaktisk i nivåene c-struktur og f-struktur (Rosén et al., 2016, s. 293, 296).

Søkeverktøyet og grammatikken som blir brukt i denne studiens metode, er nå beskrevet. Videre skal vi se nærmere på hvordan man kan gjennomføre søk i korpuset.

3.3.2 Søk i korpus

Det krever et visst grammatisk metaspråk for å kunne søke i korpus. Man bør ha god kontroll på ordklassene, og mye syntaktisk kunnskap er en fordel (Aa, 2020, s. 123). Dette kommer til syne i søkeuttrykkene som presenteres nedenfor. Rosén et al. (2012, s. 24) forklarer at bakgrunnen for slike komplekse søkeuttrykk er å synliggjøre syntaksen i søkestrengen. De hevder et enklere og mer brukervennlig søkespråk er unødvendig, fordi det ville begrenset brukeren til et mindre uttrykksfullt søkespråk. Etter litt øving vil søkespråket være intuitivt nok for brukerne av INESS, hevder Rosén et al.. Underveis i dette masterprosjektet har jeg utviklet større forståelse for søkespråket, men jeg ser det fortsatt som utfordrende å konstruere korrekte søkestrenger på egen hånd. Derfor vil jeg rette en stor takk til Helge Dyvik ved Universitetet i Bergen, for at han har hjulpet meg med søkeuttrykkene. Følgende søkeuttrykk

er utformet for å finne passiv (1), nominaliseringer (2), initiale nominale leddsetninger (3), venstretunge setninger (4), og setningskompleksitet (5).

(1) #x_ >PASS-TYPE #y:'periph|morph|complex'

(2) #x_ >PRED #y:'...*(ing|sjon|else|het|skap|itet)'

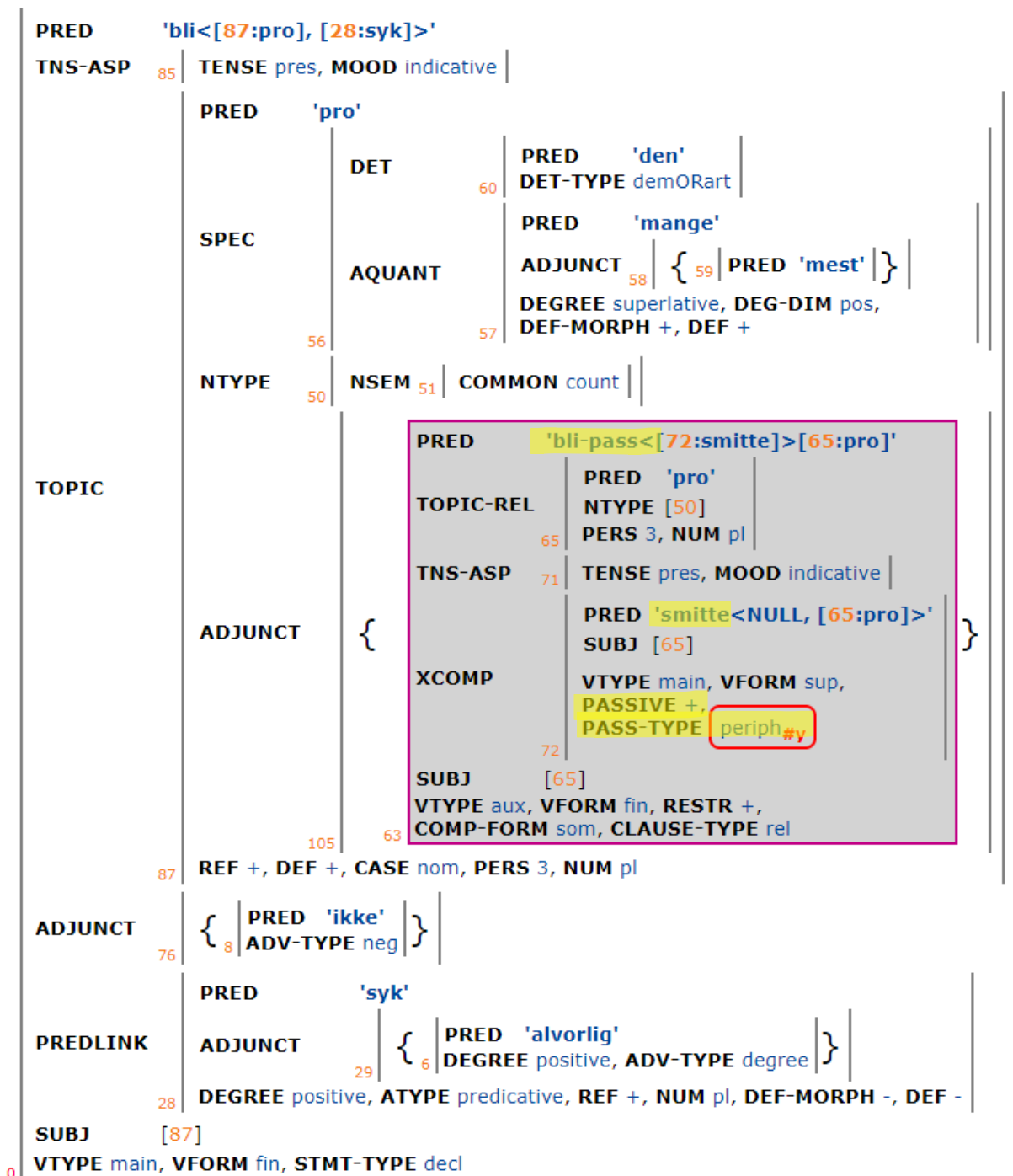
(3) #x_ >TOPIC #y_ >* #z_ >VFORM 'fin|inf' & #y_ >NTYPE

(4) #x_ >(TOPIC CLAUSE-TYPE) #y

(5) (#x:ROOT | (Ssub* | Ssub* >* Ssub*))

Det første søkeuttrykket **#x_ >PASS-TYPE #y:'periph|morph|complex'** ser etter passivkonstruksjoner av verbalfraser. Her søkes det i f-strukturene etter attributtet PASS-TYPE. I søkeresultatet sorteres verdiene etter om det er perifrastisk passiv (periph), morfologisk passiv (morph) eller kompleks passiv (complex). Resultatene av dette søkeuttrykket blir presentert i kapittel 4.1.1 og 4.2.1. Feilkildene for søket diskuteres i 4.3.1. Nedenfor ser vi et eksempel på hvordan søket gir treff i f-strukturene. Resultatet av søket er her funnet i setningen: «De fleste som blir smittet, blir ikke alvorlig syke».

F-structure

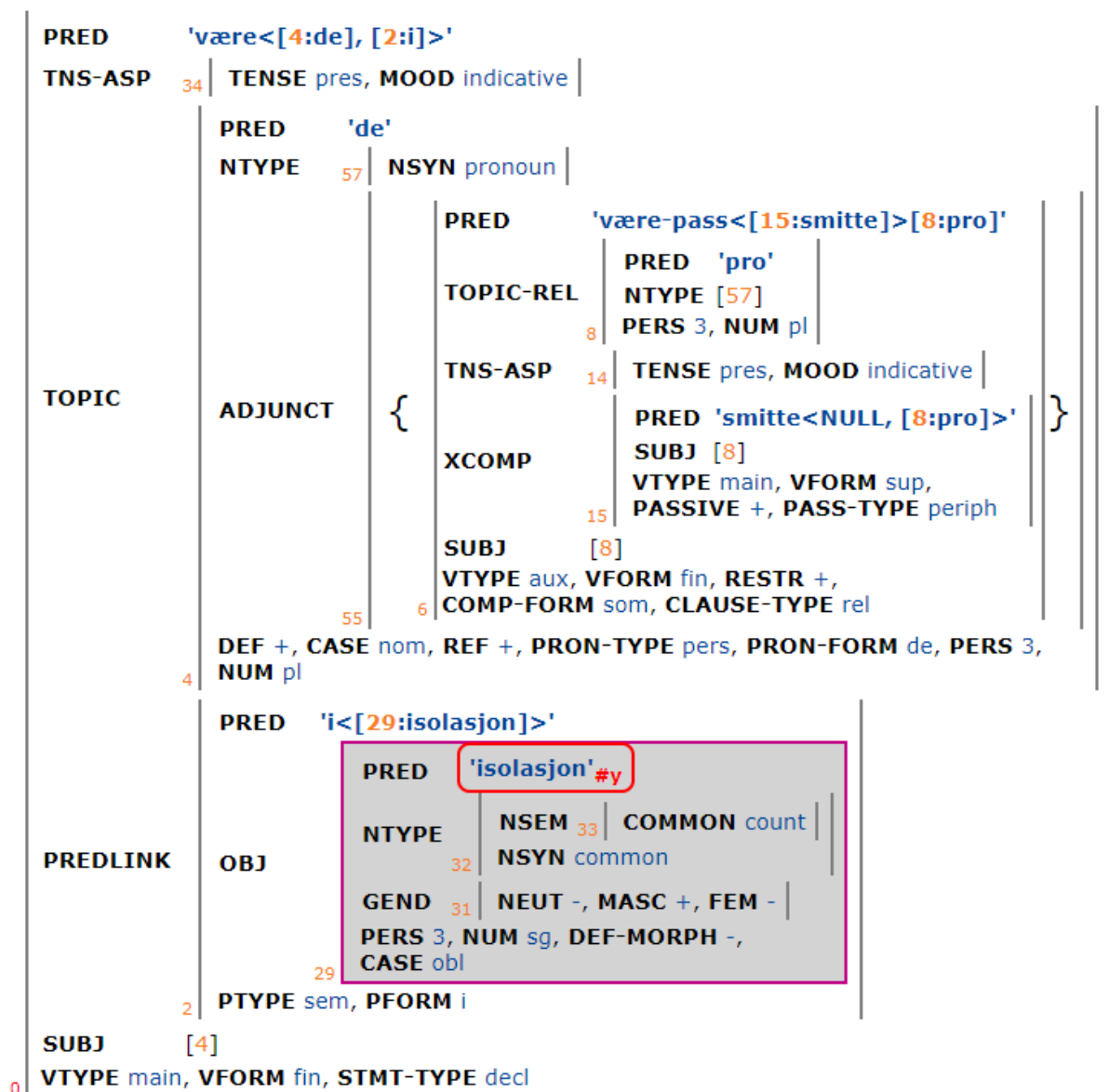

Figur 11: F-struktur av setningen «De fleste som blir smittet, blir ikke alvorlig syke». Passivkonstruksjonen i setningen er markert i grått. I den røde ringen opplyses det om hvilken passivtype som er funnet, i dette tilfellet perifrastisk passiv.

I det andre søkeuttrykket #x_ >PRED #y:'...*(ing|sjon|else|het|skap|itet)' ser vi etter predikat med suffiksene -ing, -sjon, -else, -het, -skap og -itet. Intensjonen med søket er å finne predikat som er nominaliseringer. Søket foregår i f-strukturene, og ser etter attributtet PRED med verdier i form av suffiks som kjennetegner nominaliserte verb og adjektiv. De ulike

alternativene er adskilt med en loddrett strek, og ...* betyr at det må være minst tre bokstaver foran suffikset. Dette er gjort for å unngå enkelte feiltreff, som for eksempel ordet «helse», som ikke er en nominalisering. Når man gjennomfører et søk med søkeuttrykk 2, listes verdiene opp som en samlet ordliste. I kapittel 4.1.2 og 4.2.2 presenteres resultatene av dette søkeuttrykket. Feilkildene av søket diskuteres i 4.3.2. Nedenfor ser vi et eksempel på hvordan søket gir treff i f-strukturene. Resultatet av søket er funnet i setningen: «De som er smittet, er i isolasjon».

F-structure

Figur 12: F-struktur av setningen «De som er smittet, er i isolasjon». I den røde ringen opplyses det om hvilket predikat som er funnet, i dette tilfellet et nominalisert verb med suffikset -sjon.

I søkeuttrykk nummer 3 **#x_>TOPIC #y_>#z_>VFORM 'fin|inf' & #y_>NTYPE** ser vi etter innledende nominale leddsetninger på grunnlag av f-strukturen. Her søkes det etter attributtet TOPIC, som vil si at ønskelige verdier befinner seg i temaet i setningen. I temaet søkes det etter et ledd med trekket NTYPE som har innkapslet i seg et ledd med trekket VFORM. Det vil si at man søker etter nominale ledd med et verbalt ledd inni seg. Dette leddet er typisk en relativsetning eller en infinitivssetning. I INESS vises søkeresultatet som en frekvenstabell med telte verdier, der man kan se nærmere på hver enkelt setning fra tellingen. Resultatene av dette søkeuttrykket presenteres i kapittel 4.1.3 og 4.2.3. Feilkildene diskuteres i 4.3.3. Nedenfor ser vi et eksempel på hvordan søket gir treff i f-strukturene. Resultatet av søket er funnet i setningen: «De fleste som blir smittet, blir ikke alvorlig syke».

F-structure

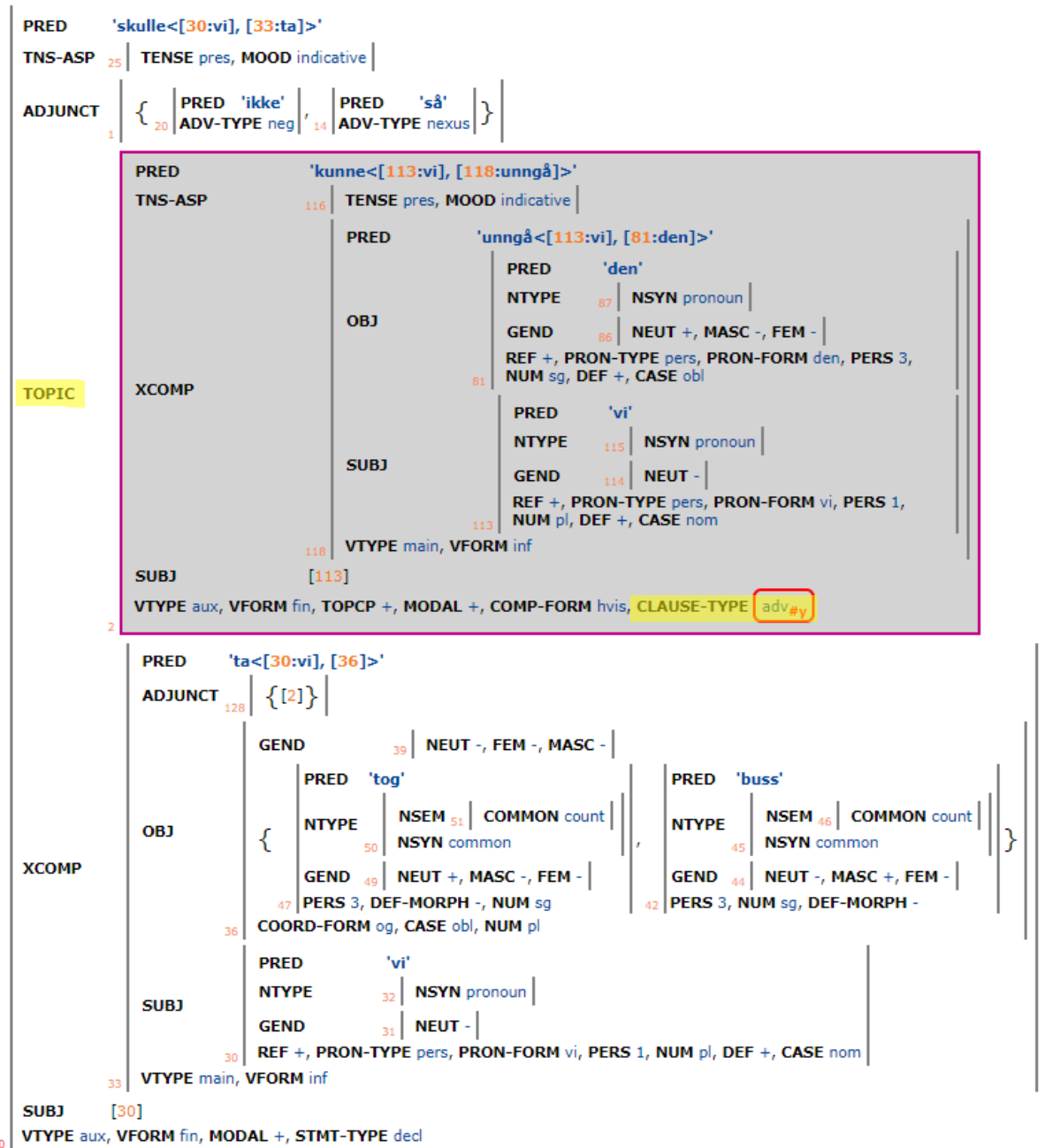
PRED		'bli<[87:pro], [28:syk]>'					
TNS-ASP	85	TENSE pres, MOOD indicative					
		PRED 'pro'					
		DET	60	PRED 'den'			
				DET-TYPE demORart			
SPEC		AQUANT	56	PRED 'mange'			
			57	ADJUNCT 58 { 59 PRED 'mest' }			
				DEGREE superlative, DEG-DIM pos, DEF-MORPH +, DEF +			
NTYPE	50	NSEM 51		COMMON count			
TOPIC		PRED 'bli-pass<[72:smitte]>[65:pro]'					
		TOPIC-REL	65	PRED 'pro'			
				NTYPE [50]			
				PERS 3, NUM pl			
ADJUNCT		{		TNS-ASP 71	TENSE pres, MOOD indicative		
				PRED 'smitte<NULL, [65:pro]>'			
				SUBJ [65]			
				VTYP main, VFORM sup, PASSIVE +, PASS-TYPE periph			
				SUBJ [65]			
				VTYP aux, VFORM fin, RESTR +, COMP-FORM som, CLAUSE-TYPE rel			
			105	REF +, DEF +, CASE nom, PERS 3, NUM pl			
	87		63				
ADJUNCT	76	{ 8 PRED 'ikke'					
		ADV-TYPE neg }					
PREDLINK		PRED 'syk'					
		ADJUNCT	29	{ 6 PRED 'alvorlig'			
				DEGREE positive, ADV-TYPE degree }			
				DEGREE positive, ATYPE predicative, REF +, NUM pl, DEF-MORPH -, DEF -			
	28						
SUBJ	[87]						
VTYP	0	main, VFORM fin, STMT-TYPE decl					

Figur 13: F-struktur av setningen «De fleste som blir smittet, blir ikke alvorlig syke». Her er søkeresultatet markert i det grå feltet.

Fjerde søkeuttrykk #x_ >(TOPIC CLAUSE-TYPE) #y ser etter venstretunge setninger. Her leter man i f-strukturerne etter attributtet TOPIC CLAUSE-TYPE. Det vil si at det søkes etter leddsetninger (CLAUSE-TYPE) som er setningsinitiale (TOPIC). Verdien søket gir, er sortert etter hvilke typer leddsetninger søket finner. For søket i denne studien er kategoriene adverbiale leddsetninger (adv), nominale leddsetninger (nominal) og interrogative leddsetninger med spørreord (wh-int). Det finnes også andre kategorier (for eksempel pol-int),

men disse er utelatt fordi de ikke har gjort seg til kjenne i søkeresultatene for mitt korpus. Resultatene av søkeuttrykk 4 presenteres i kapittel 4.1.3 og 4.2.3. Feilkildene diskuteres i 4.3.3.

F-structure

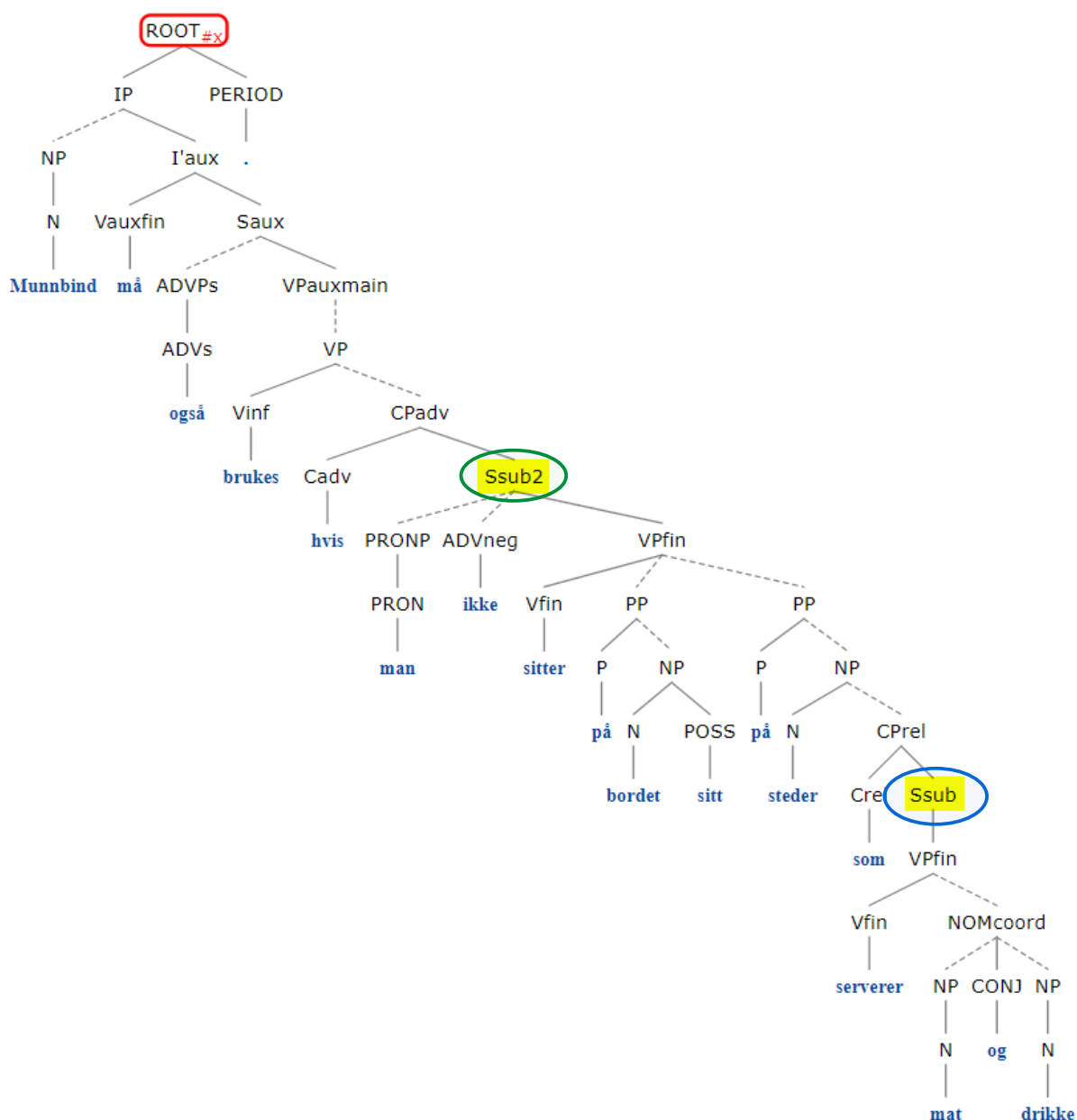

Figur 14: F-struktur av setningen «Hvis vi kan unngå det, så skal vi ikke ta buss og tog». Leddssetningen «Hvis vi kan unngå det» er markert i grått. I den røde ringen opplyses det om hvilken type leddsetning som er funnet, i dette tilfellet en adverbial leddsetning.

Femte og siste søkeuttrykk (#x:ROOT | (Ssub* | Ssub* >* Ssub*)) likner ikke de andre fire. Dette er fordi man her søker i c-strukturen, mens man i de andre fire søker i f-strukturen. Dette uttrykket ser etter setningskompleksitet og måler antall leddsetninger i setningen. I

tillegg måler det hvor dypt leddsetningene er innføyte i hverandre. Uttrykket måler hierarkisk kompleksitet og er derfor nokså gjentakende i form. Først i uttrykket er #x:ROOT som teller alle fullstendig analyserte setninger i korpuset. Deretter gir Ssub* treff for hver node Ssub eller Ssub2 som finnes i en setning. Dette er fordi alle leddsetninger inneholder enten Ssub eller Ssub2, som dekkes av uttrykket Ssub*. Ved å gjenta dette uttrykket, finner vi hvert tilfelle der en leddsetning dominerer en annen leddsetning. Det siste gir uttelling for hierarkier av den nevnte typen. I dette søket er fragmentanalyser utelatt, som nevnt i 3.3. Verdiene som presenteres i søket, må eksporteres til et regneark for å kunne regne ut kompleksitetsverdien. Denne finner man ved å dividere leddsetningstallet (NIL) med setningstallet (ROOT), som er henholdsvis kolonne 2 og 3 i frekvenstabellen søket gir. Kvotienten multipliseres så med 100 for å få en størrelsesorden som minner om lix (jfr. Dyvik, 2018). Lix er en lesbarhetsindeks som måler hvor lesbart språket er ut fra allmennspråklige forestillinger (Björnsson, referert i Jensen, 2001, s. 91). Resultatene av søkeuttrykket for setningskompleksitet presenteres i kapittel 4.1.4 og 4.2.4. Feilkilder diskuteres i 4.3.4. I figur 15 nedenfor ser vi hvordan søkeresultatet kan bli visualisert i en c-struktur i INESS. Her er det følgende setning analysert: «Munnbind må også brukes hvis man ikke sitter på bordet sitt på steder som serverer mat og drikke». Setningen er fargekodet for å illustrere hvor de ulike leddsetningene befinner seg i setningshierarkiet i c-strukturen nedenfor.

C-structure

Figur 15: C-struktur av setningen «Munnbind må også brukes hvis man ikke sitter på bordet sitt på steder som serverer mat og drikke». Markert i gult er en leddsetning (Ssub) som er innfløyet i en annen leddsetning (Ssub2).

I denne c-strukturen ser vi ett tilfelle av Ssub2 og et tilfelle av Ssub. Her dominerer Ssub2 over Ssub, eller den grønne leddsetningen (#1) dominerer over den blå (#2). Vi kan markere direkte og indirekte dominans med '>*' (Dyvik, 2018), og derav får vi dominansrelasjonen #1 >* #2.

Når nye nivåer tilføyes i hierarkiet, øker dominansforholdene mer enn lineært (Dyvik, 2018).

Dette kan illustreres om vi tilføyer en ny relativsetning inni den siste relativsetningen:

«Munnbind må også brukes hvis man ikke sitter på bordet sitt på steder som serverer mat og

drikke som må nytes kald» Da får vi en ny leddsetning #3 (lilla) som er underordnet #2 (blå), som igjen er underordnet #1 (grønn). Altså får vi ikke bare et dominansforhold #2 >* #3, men også #1 >* #3. Derfor øker kompleksitetsverdien betydelig for hvert hierarki av leddsetninger som er innføydd i hverandre i setningen.

3.4 Utvalg og avgrensning av datamaterialet

I dette delkapittelet vil jeg presentere hvilke utvalg og avgrensninger som er gjort i arbeidet med datamaterialet. Jeg gjør her rede for avgrensninger og valg knyttet til medium, innslag, språk og analyserbare ord.

I denne studien kunne jeg ha valgt å sammenlikne for eksempel NRK og TV2 eller Aftenposten og Aftenposten junior. Valget falt på NRK av flere grunner. For det første var det enklere å skaffe nødvendige rettigheter til innholdet fra NRK. For det andre går bruken av tradisjonelle medium ned, mens nettbaserte medium går opp. Audiovisuelt innhold blir strømmet i økende grad (Kulturdepartementet, 2020, s. 28-29). Derfor vil trolig kommunikasjon gjennom NRKs audiovisuelle medium treffe bedre, og være lettere tilgjengelig enn kommunikasjon i trykkede medium. Nettbasert kommunikasjon kan være en fordel når stadig nye og viktige restriksjoner skal formidles. Medietilsynets mediemangfoldsregnskap viser tydelig at dette var tilfellet under koronanedstengingen i mars 2020. Da observerte NRK en dramatisk økning både for kringkastet TV og for nrk.no. Mange nordmenn foretrakk på dette tidspunktet TV som medium når de søkte grundige nyhetsoppdateringer, analyse og fakta (Medietilsynet, 2021, s. 104, 110). Et tredje argument for å benytte data fra NRK i oppgaven, er at NRK skal være gratis (NRK Kommunikasjon, 2015, §30), og at det blir brukt i mange klasserom. At lærere viser Supernytt for elevene, trekkes frem av blant andre Ødegaard (2013, s. 28) og Gjerver (2017, s. 6). Det kan også tilføyes at jeg har erfaring med dette fra egne praksisperioder på mellomtrinnet. Både på 5., 6. og 7. trinn har jeg observert at lærere daglig eller ukentlig setter på Supernytt i klasserommet. Jeg har også hørt fra medstudenter at dette er en utbredt praksis på flere skoler.

Med koronapandemien som bakteppe for avgrensning blir NRK et naturlig valg. Den norske stat har ansvar for å informere befolkningen om det som foregår i samfunnet. Derfor spiller statseide NRK en naturlig rolle når staten skal nå ut til befolkningen med nyheter om koronasituasjonen i Norge og verden. I §23 av NRK-plakaten kan vi lese at «NRK skal ha et særlig beredskapsansvar. De skal legge til rette for at styremaktene kan nå ut til befolkningen

med informasjon over kringkastingsnett ved nasjonale kriser og katastrofer» (NRK Kommunikasjon, 2015). Dette vil si at NRK har et særskilt ansvar for informasjonsformidling mellom stat og befolkning, mellom fagfolk og lekfolk. Det totale tilbudet til NRK når ut til store deler av befolkningen, med en daglig dekning på 87 prosent i 2018. I tillegg er NRK den mediekanaalen med høyest tillit i befolkningen (Kulturdepartementet, 2020, s. 29).

Mediekanaalen produserer flere ulike nyhetssendinger. *NRK Supernytt* presenterer nyhetssaker tilrettelagt for barn mellom 8 og 12 år (NRK Super, 2018), mens *NRK Dagsrevyen* når ut til et mer voksent publikum. Dagbladet meldte i 2016 at 90 prosent av Dagsrevyens seere er over 40 år gamle, hvorav 49 prosent er over 65 år (Lindblad, 2016). Det er altså et nokså stort alderssprang mellom målgruppene for nyhetsprogrammene. NRK-plakaten §22 konstaterer at NRK skal fremme barns rett til ytringsfrihet og informasjon, og skjerme barn mot skadelige former for innhold. Derfor skal kanaalen ha norskspråklige programmer for barn under 12 år (NRK Kommunikasjon, 2015). På bakgrunn av dette kan det sies at Supernytt har et viktig ansvar for å informere barn om koronapandemien, på samme måte som Dagsrevyen har tilsvarende ansvar overfor eldre deler av befolkningen. Dette legitimerer studier av nettopp NRKs formidling av nyheter om korona.

NRK har i de fleste av sine sendinger nedtegnet en liste med nummer og navn på innslag som vil bli vist i sendingen. Nyhetssendinger uten slike lister er utelatt fra datamaterialet. Dette er gjort for at transkripsjonsfilene skal være oversiktlige og enkle å søke tilbake til. Simultanteksting er også utelatt fra datamaterialet, da ikke alle innslag var tekstet. I tillegg var det en del skrivefeil i simultantekstingen, noe som ikke ville vært hensiktsmessig for analysearbeidet. INESS-systemet er avhengig korrekt ortografi for å gjennomføre analyser.

Ettersom oppgaven min fokuserer på språk som brukes om korona, valgte jeg bort nyhetsinnslag som ikke handlet om korona. Den enkleste måten å gjøre dette på, var å se etter 'korona' i titlene for innslagene, og deretter transkribere disse. Det er mange innslag som ikke har 'korona' i tittelen, men som likevel omhandler koronaen og dens konsekvenser. Derfor har jeg sett gjennom innslag med andre titler for å vurdere om de har tilstrekkelig tilknytning til viruset. Jeg har underveis i forskningsprosessen tenkt at jeg burde ha gjort en mer målrettet avgrensing, som ikke i så stor grad var basert på skjønn. Det ville styrket studiens reliabilitet om jeg hadde valgt ut noen ord, og deretter kun transkriberte innslag med disse ordene. Det ville også ført til at innslagene dekket et bredere tidsrom. Årsaken er at det etter mitt skjønn kunne være for eksempel fem innslag i én sending som omhandlet korona. Når det da kun er 60 innslag som skal transkriberes fra hver kanal, vil datamaterialet kun dekke noen få dager.

Eventuelt kunne jeg gjort utvalget etter når fagpersoner kom til orde i sendingene. Slik kunne jeg mer målrettet ha sikret datamaterialets kobling mot fagspråk. Dette ville blitt et tidkrevende og omfattende letearbeid. Slik jeg ser det, gir nåværende innslagsutvalg et mer helhetlig bilde på hvordan koronapandemien ble formidlet i 2020. Å kun inkludere tale fra de med høy faglig viten om helse og samfunn, ville trolig skapt en kunstig forhøyning av andelen fagspråklige kjennetegn i NRKs nyhetsinnslag.

Valget om å transkribere akkurat 120 innslag, og ikke flere, er tatt av hensyn til studiens omfang og tidsbruk. Med 120 innslag som inneholder totalt 3045 analyserbare setninger, har jeg et nokså solid grunnlag for analyse, fra flere faser av pandemien. Datamaterialet er delt inn i to perioder; starten av 2020 og slutten av 2020. Dette spesifiseres ikke i INESS, utover at datoene for innslagene er tilgjengelige. Perioden fra starten av 2020 innledes med innslag fra 18. januar for Dagsrevyen og 27. januar for Supernytt. Disse datoene sendte NRK sine første innslag om korona. Det vil si at Dagsrevyen startet å sende slike innslag halvannen uke tidligere enn Supernytt. Perioden fra starten av 2020 inneholder totalt 30 innslag for Dagsrevyen og 30 for Supernytt. Det siste innslaget fra Dagsrevyen i denne perioden er fra 22. februar, og for Supernytt 19. mars. I perioden fra slutten av 2020 har jeg startet med den siste sendedagen med koronainnslag i 2020, og arbeidet meg 30 innslag bakover i tid for hvert av programmene. Slutten av 2020 innebærer dermed innslag fra 30.-16. desember for Dagsrevyen, og 18. desember-8. september for Supernytt. Det vil si at Dagsrevyen har hatt betydelig større hyppighet av innslag om korona enn det Supernytt har hatt. I ettertid ser jeg at jeg kunne begrenset antallet transkriberte innslag per sending, slik at innslagene fra Dagsrevyen også spredte seg over et større tidsrom. Dette ville trolig skapt et bredere innhold fra flere faser i pandemien. Bakgrunnen for todelingen av innslag, fra starten og slutten av 2020, var et ønske om å søke etter språklige endringer fra pandemiens start til omtrent et år senere. I innledende søk ga dette minimale resultater, og derfor ble longitudinelle forskningsspørsmål utelatt fra oppgaven.

Jeg valgte bort å transkribere partier i innslagene som foregikk på andre språk enn norsk, for å gjøre transkripsjonsprosessen enklere. Det var mange ulike språk representert i innslagene, og særlig i Dagsrevyen. Andre språk ble ofte dubbet til norsk i Supernytt, mens i Dagsrevyen kom intervjuobjektene selv til orde. Etersom jeg ikke har språklig kompetanse i finsk eller kinesisk, så jeg det som enklest å utelate andre språk enn norsk. Dette sparte meg også for mye tid. Det er også et argument at analysen blir basert på norsk grammatikk. Dermed vil det for denne studien være lite hensiktsmessig å inkludere andre språk.

Til nå har jeg presentert selvvalgte avgrensninger av datamaterialet, men det har også skjedd avgrensninger som jeg ikke selv har kontrollert. Som nevnt i 3.3 har datamaterialet fra transkripsjonsfilene blitt automatisk avgrenset av INESS. Systemet har luket ut 222 setninger som ikke får analyse, sannsynligvis fordi de er ugrammatiske, flertydige eller for lange. Et eksempel på en slik setning er: «Vi har allerede laget råd til både reiseråd, folk som skal reise til Kina eller områder som har denne sykdommen, og også til helsepersonell i Norge hvis det skulle komme inn tilfeller med smitte». Dette er ikke en ugrammatisk setning, men man ser at taleren har stokket om ordene på en slik måte at setningen kan fremstå flertydig. Lengden på setningen kan også ha hatt betydning for at setningen ikke har fått analyse.

3.5 Transkribering

Jeg vil i dette delkapittelet greie ut om prosessen der jeg transkriberte de 120 nyhetsinnslagene fra NRK. Maagerø (2005, s. 37) trekker frem at skriftlige måter å skape mening på, er annerledes enn muntlige måter å skape mening på. Situasjonen for samhandlingen har betydning for språkbruken. Det er blant annet vesentlig hvor godt personene kjenner hverandre, hvilke sosiale roller de har overfor hverandre, hva som er tema for samtalen og hvor de involverte personene befinner seg. Konteksten er til stede i skriftlig tekst, men kommunikasjonspartnerne er ikke til stede samtidig (Maagerø, 2005, s. 54). Nyhetssendinger er multimodale tekster, med både lyd og bilde som modaliteter. Sendingene er også tekstet, men tekstene er ikke inkludert i denne studien. Når sendingene transkriberes, utelates lyd og bilde, og vi står igjen med skrift basert på talen. Dermed er en del av konteksten utelatt når innslagene transkriberes. For eksempel inneholder innslagene fra Supernytt flere grafiske elementer og visuelle konkreter som ikke inkluderes i transkripsjonene.

Muntlig tekst preges av den er spontan, og derfor inneholder den nøling, repetisjoner, nye begynnelse på ytringer, fyllord og avbrytelser. Man korrigerer seg selv mens man taler (Maagerø, 2005, s. 55). Ettersom jeg har ønsket å ha ordrett tale i transkripsjonene, i motsetning til NRKs egen teksting, inneholder tekstene tilnærmet alt som blir sagt. Jeg har likevel valgt å utelate unødige repetitive ord og fraser, for eksempel ved nøling eller stamming. Dette er for å kunne skape flest mulig analyserbare setninger i INESS. I følgende setning uttalt av en reporter fra Dagsrevyen, ser man hvordan jeg har valgt å utelate nøling og repetitive fraser: «Og så ~~eeh~~ er det da fire andre som er her ~~eeh~~, som har vært i kontakt med

denne kvinnen, som også er nå til mer grundig sjekk, ~~een ved grundig sjekk~~». Her er alt som er gjennomstreket utelatt fra transkripsjonen. Ellers har jeg ikke rettet på da/når-feil eller andre grammatiske feil i de talendes setningsoppbygging. Alle dialekter har blitt transkribert til bokmål, for å kunne analysere med samme grammatikk i INESS. Dette valget kan støttes av at skriftlige tekster sjelden har dialektale uttrykksmåter, ifølge Maagerø (2005, s. 55).

Den største utfordringen i transkriberingsarbeidet har vært inndeling av setninger, i dette avsnittet betegnet som perioder. Jeg har konsekvent startet en ny periode ved hvert nye talesubjekt. Dette har jeg gjort til tross for at noen av de talende har samarbeidet med å formidle setninger, for eksempel i tilfeller der barn i Supernytt skal presentere seg selv. I ettertid ser jeg at dette kan ha hatt negativ innvirkning på analysene, da noen av setningene er ufullstendige. Det har også vært utfordrende å bestemme hvor periodene skal deles ved sekvenser med samme talesubjekt. Her har delingskriteriet hovedsakelig vært temaskifte, men pauser i kommunikasjonen har også spilt inn. Dette kan ha ført til at jeg har notert lengre perioder for talesubjekt med hurtig tale, enn for dem som snakker i et mer langsomt tempo (dette blir diskutert i delkapittel 3.7.1).

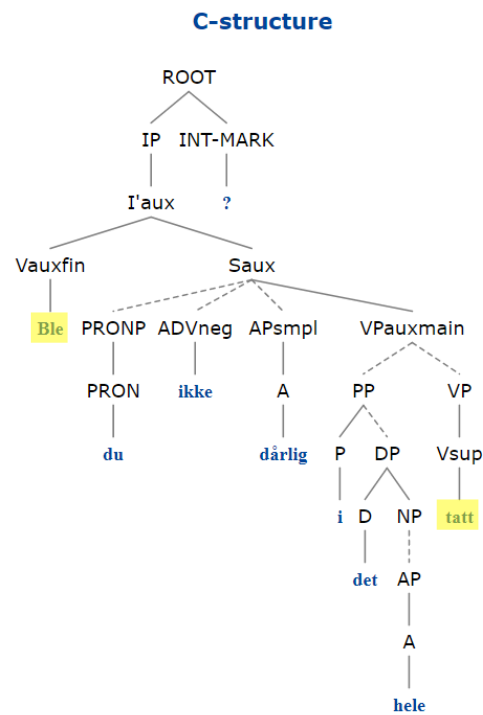
Setningene i transkripsjonsmaterialet er fargekodet etter hvilken rolle talesubjektet har i innslaget. På denne måten har jeg kunnet skille mellom når nyhetsankere, reportere eller intervjuobjekter taler. For eksempel har barn og unges tale en egen farge i transkripsjonsdokumentet, slik at jeg kan undersøke hvilke fagspråklige kjennetegn denne gruppen bruker. Utfordringen med dette, er at fargekodingen ikke kan innlemmes i INESS. Dermed må analysene gjøres manuelt i et eget analysedokument. Man kunne ha lagt inn koder i INESS for hvem som taler, men dette er ikke gjort, fordi arbeidet ville blitt svært tidkrevende.

3.6 Analyse

Analysearbeidet for denne oppgaven kan deles i to nivåer: det jeg selv har analysert, og det INESS har analysert. INESS har gjennomført automatisk syntaktisk analyse av setninger fra korpuset jeg har samlet, og deretter har jeg analysert disse resultatene videre. Jeg vil starte med å presentere noe av analysearbeidet INESS har utført, og deretter utdype hva jeg selv har gjort.

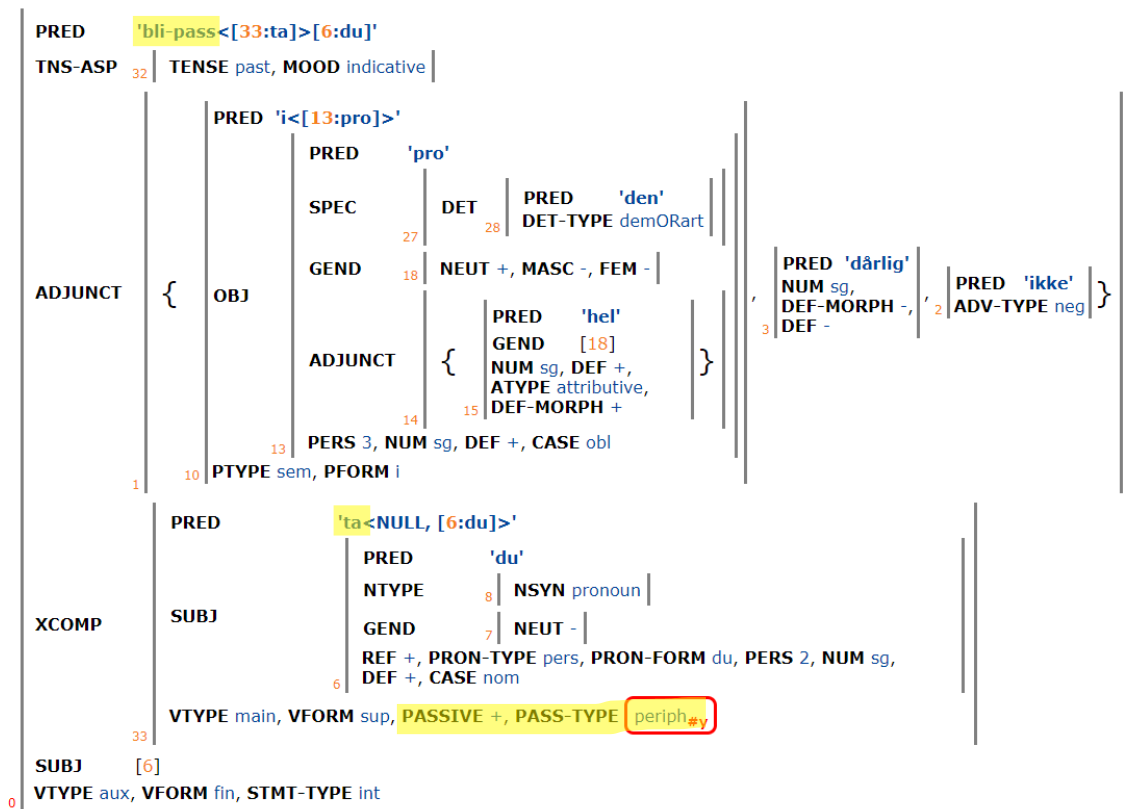
Som presentert i 3.3.1, bruker INESS en stokastisk modell for å gi setningene syntaktisk analyse. I noen tilfeller feiltolker denne modellen deler av setningene. Dette fører til at noen

av resultatene i søkene blir ugyldige. I analysene nedenfor er flerordsuttrykket «i det hele tatt» feiltolket, slik at ordene «ble» og «tatt» blir regnet som en passiv.

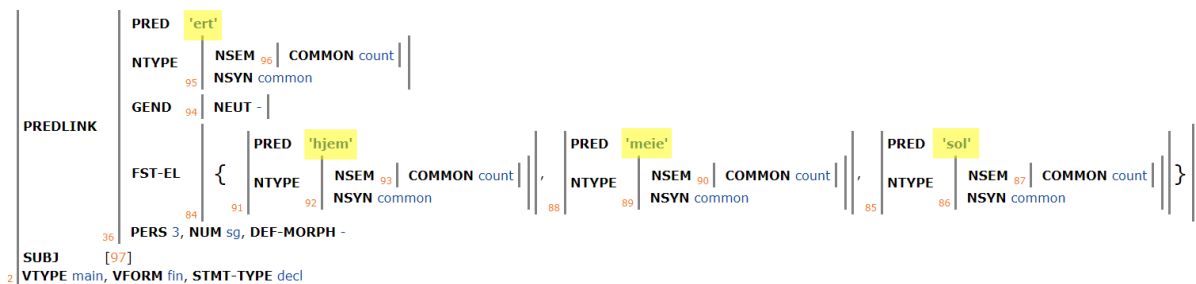
Figur 16: C-struktur av setningen «Ble du ikke dårlig i det hele tatt?».

F-structure

Figur 17: F-struktur av setningen «Ble du ikke dårlig i det hele tatt?».

I matrisen under kan vi se at ordet «hjemmeisolert» blir delt opp og kategorisert som fire lemma i analysen: «hjem», «meie», «sol» og «ert».

Figur 18: Utsnitt av en f-struktur for en setning med ordet «hjemmeisolert».

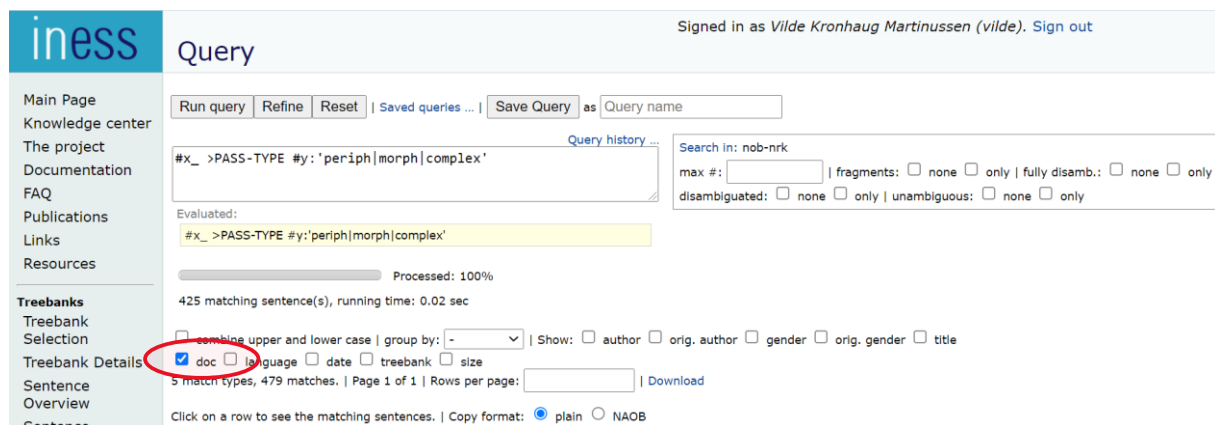
Både flerordsuttrykk og leksikalsk kategorisering ble av Losnegaard et al. betegnet som de hyppigste feilkildene i sin korpusstudie (3.3.1). Disse feilkildene ser jeg også igjen i mitt materiale. Slike feil må lukes ut manuelt i det kvantitative analysearbeidet. Dette peker Aa (2020, s. 125) på som problematisk ved søk i korpus, særlig når man skal undersøke kvantitative tall. Analysefeilene har ikke vært avgjørende i mitt materiale, da de aller fleste av setningene har fått gyldige analyser. Likevel er det viktig å ta høyde for systemets feilanalyser

i eget analysearbeid. Kapittel 4.3 omhandler hvilke feilkilder som er funnet for hvert søk i denne studien.

I analysearbeidet jeg selv har utført, har jeg arbeidet etter et skille mellom de to første forskningsspørsmålene for studien, altså:

1. I hvilken grad finnes syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk i NRKs nyhetsinnslag om korona?
2. Med bakgrunn i forrige spørsmål, hvilke syntaktiske og morfologiske forskjeller ser vi i nyhetsinnslag om korona fra Dagsrevyen og fra Supernytt?

Begge spørsmålene tar utgangspunkt i kategorier for kjennetegn på fagspråk (se kapittel 2.1.3). Innledningsvis har jeg gjennomført søk i korpus med søkestrengene presentert i 3.3.2. Slik har jeg funnet resultatene for hvert søk i hele korpuset. Etter å ha lastet ned disse resultatene, har jeg haket av for document i søkevinduet. Slik kan man skille mellom Dagsrevyen og Supernytt, og skape rom for komparativ analyse mellom de to programmene.

The screenshot shows the INESS search interface. The top navigation bar includes the INESS logo, the word 'Query', and a user login status: 'Signed in as Vilde Kronhaug Martinussen (vilde). Sign out'. On the left is a sidebar menu with categories like 'Main Page', 'Knowledge center', 'The project', 'Documentation', 'FAQ', 'Publications', 'Links', 'Resources', and 'Treebanks'. The main content area shows a search query: '#x_ >PASS-TYPE #y: 'periph|morph|complex''. Below the query, it indicates 'Evaluated: #x_ >PASS-TYPE #y: 'periph|morph|complex'' and '425 matching sentence(s), running time: 0.02 sec'. There are several checkboxes for filtering results, including 'combine upper and lower case', 'group by:', 'Show:', 'author', 'orig. author', 'gender', 'orig. gender', 'title', 'doc', 'language', 'date', 'treebank', and 'size'. The 'doc' checkbox is checked and circled in red. At the bottom, it says '5 match types, 479 matches. | Page 1 of 1 | Rows per page: [input] | Download' and 'Click on a row to see the matching sentences. | Copy format: plain | NAOB'.

Figur 19: Skjermdump av søkevinduet i INESS.

Videre har analysearbeidet foregått i Microsoft Excel og Microsoft Word. I Excel har de kvantitative dataene blitt plassert i ark etter hvilken kategori for fagspråklig kjennetegn det tilhører. Her har jeg summert og sammenliknet tall for mitt korpus og Norsk aviskorpus, og for de to programmene Dagsrevyen og Supernytt. I tillegg har jeg utformet tabeller og diagrammer for resultatene. I Word har resultatene fra søk etter passiv og setningsinitiale ledd blitt analysert mer kvalitativt. Her har jeg gjennomgått alle setningene fra trefflistene, og sjekket opp mot c- og f-strukturene i INESS hva de automatiske syntaktiske analysene forteller. Som nevnt har INESS i noen tilfeller lemmatisert feil, slik at for eksempel ord som er substantiv eller adjektiv blir analysert som verb (les mer om dette i kapittel 4.3). Dette har

jeg markert og registrert som feilkilder i Word og i det kvantitative materialet i Excel. Feilene er utelatt i frekvenstabeller og diagrammer.

Analysen av nominaliseringer er utelukkende gjennomført i Excel. Dette er fordi trefflisten her består av enkeltord og ikke hele setninger, slik den gjør i de andre søkene. Hvert ord har blitt listet opp og fargekodet etter hvilket suffiks det er avledet av: -ing, -sjon, -else, -het, -skap eller -itet. Det er brukt en egen fargekode for ord som blir analysert som feilkilder. I en kolonne ved siden av hver nominalisering, har jeg listet opp hvilket verb eller adjektiv som er roten for nominaliseringen. Røttene har jeg funnet ved å søke opp nominaliseringene i Det Norske Akademis ordbok (Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, 2021) som gir opplysninger om ords etymologi. Der ordboken ikke har oppført at ordet er avledet fra et verb eller adjektiv, har ordet blitt markert som en feilkilde (dette analysekriteriet blir problematisert i delkapittel 3.7).

I resultatene fra Norsk aviskorpus, som blir presentert i delkapittel 4.1.5, har jeg ikke analysert hvert registrerte tilfelle kvalitativt, slik som for mange av resultatene i NRK-korpuset. I fire av fem søk har jeg kun søkt blant setninger som har fått fullstendige analyser. Dette er mulig fordi deler av Norsk aviskorpus er manuelt disambiguert. Altså er analysearbeidet for dette korpuset gjennomført av språkteknologiressursen og de som har disambiguert analysene. I kompleksitetssøket for Norsk aviskorpus har jeg valgt å inkludere analyser som ikke har blitt fullstendig disambiguert. Dette er fordi søkeresultatene for de disambiguerte setningene viser så få setninger per tekst at kompleksitetsverdiene i noen tilfeller baserer seg på én enkelt setning. Jeg vil derfor hevde at søk blant flere analyser i dette tilfellet vil gi mer sammenliknbare data, til tross for at setningene ikke er fullt disambiguerte (se feilkilder i delkapittel 4.3.4). Jeg har ikke regnet med feiltreff i behandlingen av resultatene fra Norsk aviskorpus, med unntak av søket etter nominaliseringer. Selv om setningene er manuelt disambiguerte, vil fremdeles proprium og substantiv som ikke er nominaliseringer finnes blant søkeresultatene. Derfor er det her lagt inn en feiltreffprosent som tilsvarer feiltreffprosenten som er funnet for nominaliseringssøket i NRK-korpuset (se delkapittel 4.3.2). For å kunne sammenlikne NRK-korpuset og Norsk aviskorpus, har jeg omgjort absolutte fordelinger til relative fordelinger (jfr. Postholm & Jacobsen, 2018, s. 195). Disse blir presentert i tabell 6 i delkapittel 4.1.5.

3.7 Studiens kvalitet og troverdighet

For å bedømme forskningens kvalitet, må forskeren på en kritisk måte kunne beskrive hvordan kunnskapen i forskningsteksten er konstruert. Ved å gjøre dette kan studiens totale troverdighet fremmes (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 219-220, 223). Derfor vil jeg i dette delkapittelet ta for meg to forhold som jeg som forsker må reflektere systematisk over; hvilke begrensninger som er knyttet til egen forskning, og hvordan jeg gjennom min gjennomføring kan ha påvirket de endelige resultatene. Det første viser til forskningens validitet, eller gyldighet. Her stilles det spørsmål ved hvilke konklusjoner jeg har dekning for å trekke ut fra dataene jeg har samlet inn. Det andre handler om forskningens reliabilitet, eller pålitelighet, altså i hvilken grad man kan stole på de funnene som er produsert (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 222). Etter å ha lagt frem refleksjoner om studiens validitet og reliabilitet, vil jeg i delkapittel 3.7.3 plassere studien i forhold til andre forskningstekster.

3.7.1 Validitet

For å styrke studiens samlede troverdighet, vil jeg vise hvordan jeg har gått frem i forskningsprosessen ved å ta hensyn til begrepene indre og ytre validitet (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 223).

Indre validitet handler om hvorvidt konklusjonene er gyldige for det man har studert. Jeg vil i det følgende presentere refleksjoner knyttet til studiens begrepsmessige validitet, som er et forhold knyttet til indre validitet. Innen begrepsmessig validitet kan man stille seg spørsmålet om man har målt det man tror man måler (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 223).

Denne studiens formål har vært å måle andelen syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk i korpus. En svakhet som bør belyses, er at teorien tar utgangspunkt i fagspråklige kjennetegn for skriftlige tekster. Hvordan kan jeg påstå at disse kjennetegnene er overførbare til muntlige nyhetsinnslag? Innledningsvis i kapittel 2 pekte jeg på at fagspråk også finnes i det muntlige. Derfor er min antakelse at kjennetegnene også opptrer i muntlige. Flere av tekstene som ble presentert i teoridelen (2.1.3, 2.2) hevder at de morfologiske og syntaktiske kjennetegnene på fagspråk kan gjøre språket abstrakt og vanskeligere å forstå. Her tar de utgangspunkt i skriftlig formidling, der kroppsspråk, tempo og tonefall ikke spiller inn på forståelsen. Om grammatiske kjennetegn på fagspråk gjør at språket blir like uklart i muntlig formidling, er et spørsmål studien ikke gir svar på. Jeg er bevisst på at dette kan svekke studiens indre validitet.

Kjennetegnene på fagspråk som det er søkt etter, er valgt på bakgrunn av teori (2.1.3). Det finnes andre syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk som ikke blir belyst i denne studien. Jeg har valgt ut kjennetegn som flere forfattere trekker frem, og anser dermed utvalget som gyldig.

Når kjennetegnene skal måles kvantitativt, må man utforme søkeuttrykk som måler det man ønsker å måle. Som tidligere nevnt er min kompetanse på dette området ennå snever, så jeg har fått god hjelp fra fagpersoner med spisskompetanse på søkespråket. Derfor har jeg tillit til at søkeuttrykkene er gyldige for å måle det de skal måle, og har også kunnet verifisere dette gjennom å studere resultatlistene.

Noe jeg vil kategorisere som problematisk for studiens gyldighet, er søket etter nominaliseringer. Teorien som er presentert i kapittel 2.1 beskriver ikke konkrete lister over hvilke ord og fraser som kan sies å være typiske i fagspråk. For eksempel spesifiseres det ikke hvilke nominaliseringer som er fagspråklige, og hvilke som er vanlige i dagligspråk. Dermed er søket etter nominaliseringer gjennomført som et søk etter bestemte avledninger, og ikke etter fagspesifikke nominaliseringer. Resultatlistene kan derfor inneholde ord som ikke vil karakteriseres som typiske for fagspråk, da de er vanlige ord i dagligspråket. I analysearbeidet har resultatene blitt vurdert gyldige dersom leksemenes etymologiske opprinnelse er verb eller adjektiv. Opphavet har, som nevnt i 3.6, blitt funnet ved hjelp av Det Norske Akademis ordbok. Selv om ordboken gir opplysninger om at et ord har opphav som verb eller adjektiv, er ikke opphavet alltid like åpenbart. Det er trolig få som vil påpeke at ordet *tradisjon* er en nominalisering av verbet *å tradere*, ettersom dette verbet blir brukt sjeldnere enn substantivet *tradisjon*. For å finne frem til de mest fagspråklige nominaliseringene, kunne jeg ha undersøkt forholdet mellom frekvensen av røtter (f.eks. *tradere*) og frekvensen av avledninger (f.eks. *tradisjon*) i materialet. Dette ble ikke gjort, grunnet begrenset tid. En flytende grense for hva som blir regnet som fagspråk, kan dermed sies å være en svakhet ved studien.

I beskrivelsen av transkripsjonsprosessen i delkapittel 3.5, forklarte jeg at periodene er delt inn etter skifte av talesubjekt, nytt tema eller pauser i kommunikasjonen. Dette kan ha ført til at langsom tale med flere pauser har blitt delt inn i korte perioder, mens hurtig tale kan ha blitt transkribert som lengre perioder. Jeg finner ikke lange perioder problematisk for resultatene i denne studien, da analysene i INESS adskiller hovedsetninger i samme periode. Om jeg i motsatt fall har delt opp lange setninger i flere perioder, kan det ha hatt en påvirkning på søket etter setningskompleksitet. I dette søket er setningslengden er sentral, fordi man søker etter perioder med leddsetninger som er innføyde i hverandre. Det er begrenset hvor mange

hierarkier av leddsetninger det er plass til i korte perioder (jfr. Dyvik, 2018). Jeg tror ikke oppdelingen av perioder har hatt utslagsgivende betydning for resultatets gyldighet, da tvilstilfellene er relativt få. Det er likevel verdt å nevne for å være transparent i forskningsprosessen.

I denne studien sammenliknes innslag fra Supernytt med innslag fra Dagsrevyen. Begge programmene er produsert av NRK, men for hver sin målgruppe. De har derfor forskjellige mottakerperspektiv og vinklinger i formidlingen av koronapandemien. Jeg har inkludert like mange innslag fra hvert program, men innslagene har ulik lengde. For eksempel finnes det et innslag med kun tre setninger, og et innslag med 156 setninger. Dette kan ha spilt inn på resultatene, fordi det er forskjell på fagligheten i et innslag om vaksinerings versus et innslag om hva man finner på når man må være hjemme i karantene. Innslagene fra Supernytt har en høyere andel barn som talesubjekt enn innslagene fra Dagsrevyen. Det vil si at voksne har mer taletid i Dagsrevyen. Voksne har høyere utdanningsnivå enn barn, noe som kan gi seg til kjenne i språket og påvirke resultatene. Ulikt antall setninger i innslagene medfører også en skjevfordeling av det totale antallet setninger. Totalt sett har innslagene fra Dagsrevyen 85 flere setninger enn innslagene fra Supernytt. Jeg har derfor regnet med relativ fordeling når resultatene for Dagsrevyen og Supernytt blir sammenliknet (4.2.5).

Et relevant spørsmål innen validitet er om jeg hadde fått mer valide resultater ved bruk av en annen metode. Oppgavens problemstilling stiller spørsmål om grad av fagspråklige kjennetegn, og derfor er det nyttig å bruke en kvantitativ metode. Innen kvantitativ språkforskning har søk i trebankene i INESS stor gjennomslagskraft, som nevnt i 3.3.1. Ved å bruke INESS blir analysene gjort automatisk ut fra syntaktisk annotasjon med grammatikk som andre forskere har utformet. Til tross for noen feilkilder er dette en effektiv og anerkjent metode som flere forskere har benyttet seg av. En usikkerhet ved denne metoden er at det muligens finnes resultater som skulle ha blitt registrert og analysert, som INESS ikke har fanget opp. På grunn av størrelsen på dataomfanget, begrenset tid og ufullkommen kompetanse om NorGram-grammatikken, har det ikke vært mulig for meg å overprøve antall treff INESS gir for de ulike søkene. Jeg er bevisst på at jeg kunne ha fått andre resultater dersom analysene ble overprøvd.

Ytre validitet omhandler i hvilken grad resultatene er overførbare til andre kontekster (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 223). Resultatene for denne studien er hovedsakelig kvantitative tall. Postholm & Jacobsen (2018, s. 99) hevder at dette gjør kunnskapen mer overførbar og generaliserbar, siden tall ikke er åpne for tolkninger. Jeg vil likevel

problematisere resultatenes generaliserbarhet. Aa (2020, s. 132) trekker frem korpusets størrelse som et punkt for diskusjon. Korpuset mitt inneholder relativt få setninger sammenliknet med de andre korpusene i NorGramBank. Om det hadde inneholdt flere setninger, hadde jeg hatt et bredere grunnlag for å hevde at resultatene er gyldige for andre tekster.

Det er grunn til å anta at resultatene kan ha overførbarhet for andre nyhetsinnslag fra Dagsrevyen og Supernytt i 2020, da det i stor grad er de samme nyhetsankrene og reporterne som uttaler seg. I mitt materiale kan koronasituasjonen som kontekst ha påvirket talesubjektenes språk (jfr. Postholm & Jacobsen, 2018, s. 226), men trolig mer på det leksikalske nivået enn det syntaktiske, da det leksikalske feltet er mer dynamisk. Innslag om andre emner enn korona vil muligens gi treff for noen andre nominaliseringer knyttet til gjeldende emne. Om flere fagpersoner hadde fått mer taletid, er det mulig at resultatene kunne sett annerledes ut. På samme måte ville resultatene sannsynligvis endret seg om flere barn fikk mer taletid. Resultatene har trolig lite overførbarhet til originalt skriftlige sjangre, da muntlig språk er mer komplekst (jfr. Maagerø i 2.1.3).

Som en avrunding på delkapittelet om validitet, vil jeg påpeke at forskningsprosessen er kontekstuell, og derfor ikke en søken etter en objektiv, universell kunnskap. Forskning må betraktes som en pågående prosess der vi avdekker og forstår deler av virkeligheten, og dermed en prosess som utvider kunnskapen vår. Forskingen skal gjøre oss enda mer bevisst på hva vi ikke vet (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 219-220). Jeg vil derfor i kapittel 6.2 komme tilbake til noen av spørsmålene som har blitt reist i dette delkapittelet.

3.7.2 Reliabilitet

I dette delkapittelet diskuteres studiens reliabilitet. Her reflekterer jeg over hvordan jeg som forsker kan ha påvirket resultatet. Jeg gjør også forskningsprosessen synlig, slik at andre kan reflektere over den. Underveis i forskningsprosessen kan forskeren ledes til å samle inn data som støtter egne antakelser, noe som kan svekke studiens objektivitet. Full objektivitet er umulig, så forskeren bør heller være åpen om egen subjektivitet (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 224-225). Jeg vil i det følgende belyse faser i forskningsprosessen der jeg kan ha tatt subjektive valg.

Det første jeg vil trekke frem er transkripsjonsprosessen, der datamaterialet for studien ble samlet inn. Valgene som ble gjort i denne prosessen er belyst i delkapittel 3.5, så jeg vil i det

følgende fokusere på faktorer knyttet til pålitelighet i transkripsjonsprosessen. Innslagene som er transkribert, er valgt ut etter kriteriet om at de omhandler korona. Her har jeg subjektivt valgt ut hva som ligger i dette kriteriet. For eksempel er innslag som omhandler en avlyst fotballkamp inkludert, ettersom årsaken til avlysningen er korona. I ettertid ser jeg at studiens objektivitet kunne blitt styrket om jeg utelukkende hadde valgt å transkribere innslag med for eksempel «korona» i tittelen.

I transkripsjonsprosessen har jeg etterstrebet å skrive ned all tale, med unntak av nøling, stamming eller unødvendige gjentakelser. Her kan mine subjektive valg ha virket inn på påliteligheten, for hvor går grensen for hva som ikke blir transkribert? Det er utfordrende å gi et konkret svar på dette, ettersom utvalget er basert på mitt subjektive syn på hva som er unødvendig i setningene. Det er ikke sikkert at en annen forsker ville tatt de samme valgene.

I analysearbeidet har jeg som forsker gått inn i resultatlistene og vurdert subjektivt hvilke ord og setninger som er gyldige resultater, og hvilke som ikke er det. Dersom en annen forsker hadde utført samme studie med samme søkeuttrykk, hadde resultatlistene fra INESS vært de samme. Men det er ikke gitt at vi hadde presentert de samme dataene etter utlukning av feilkilder. Jeg har analysert ord og setninger ut fra min egen subjektive kompetanse om syntaks og morfologi, som kan være feilbarlig. For å begrense subjektive valg har jeg i analysen av nominaliseringer benyttet Det Norske Akademis ordbok, og brukt deres etymologiske kategorisering som kriterium for gyldige resultater. Valget om å bruke denne ordboken har gitt utslag som kan ha påvirket studiens validitet (se delkapittel 3.7.1), men hensynet til studiens objektivitet ble prioritert først.

3.7.3 Substansiell tolkning

Å relatere egen forskning til teori og annen forskning er en sentral fase i en forskningsprosess, og det fremmer studiens kvalitet (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 221-222). Hvordan står mine funn i forhold til andre som har forsket på det samme eller liknende problemstillinger? Ved å besvare dette spørsmålet gjør man en substansiell tolkning. Dette innebærer å gå i dialog med andre data og funn innenfor rammene av en liknende problemstilling og forskningsspørsmål (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 220).

Koronapandemien vi nå står i, er en unik og fersk situasjon der forskningsfeltet foreløpig er relativt snevert. De Smedt (2020) har skrevet artikkelen «Smittsomme koronaord», der han studerer forekomsten av koronasammensetninger i Norsk aviskorpus. Dette er foreløpig en av

få norske studier som er knyttet til språket under koronapandemien. Der hans studie er rettet mot leksikalske sider ved koronaspråket, gjør min studie en mer syntaktisk vending. Denne masteroppgaven har i tillegg et bredere fokus ved at jeg knytter det syntaktiske opp mot fagspråk og klarspråk. Det finnes en god del forskning innen feltene fagspråk (bl.a. Engberg, 1997; Maagerø, 2005; 2008) og klarspråk (bl.a. Falck-Ytter, 2009; Nord et al., 2015). Det finnes også studier som i noen grad har brukt samme metode som denne oppgaven (Dyvik, 2018; Krokeide, 2018; Rosén & Borthen, 2017). Men jeg finner ikke noen studier som benytter et syntaktisk annotert korpus for å undersøke trekk som assosieres med fagspråk og klarspråk. Jeg finner heller ingen undersøkelser som knytter disse fagfeltene til språket som blir brukt i nyhetssendinger, i NRK eller i forbindelse med alvorlige hendelser. Slik jeg ser det, pløyer min studie ny mark.

3.8 Etiske hensyn

I en tid preget av høy smittefare i samfunnet og strenge retningslinjer for smittevern, så jeg det som gunstig å velge en metode som ikke innebærer menneskelig kontakt. Ved å velge metoder som observasjon eller fysisk intervju, kunne man stått i fare for å spre koronaviruset. Et annet perspektiv er at det ikke er gitt at studenter hadde hatt hjemmel til å besøke skoler i en tid som denne. Derfor valgte jeg heller en metode der arbeidet kunne foregå digitalt, nemlig korpusstudier.

Hvilke etiske hensyn er det nødvendig å tenke gjennom når man arbeider med korpusstudier? For å lage et korpus basert på tale fra nyhetssendinger, er det nødvendig å få tillatelse fra mediekanalen til å bruke deres åndsverk. Jeg avklarte derfor nødvendige rettigheter med NRK i forkant av transkriberingsarbeidet. De har tillatt at korpuset har åpen lisens, altså at det er tilgjengelig for alle som ønsker å bruke det.

NRKs nyhetssendinger fra Supernytt og Dagsrevyen ligger tilgjengelig for alle i Norge. Det står opplyst på sidene deres at sendingene alltid vil være tilgjengelige. Ved å gjøre transkripsjoner av rikskringkasterens innslag tilgjengelige for alle, vil det ikke spres informasjon som ikke allerede er offentlig. Dette prosjektet er med andre ord ikke meldepliktig til Norsk senter for forskningsdata (NSD).

4. Resultat

I dette kapittelet vil jeg presentere resultatene for hvert av søkene som ble presentert i 3.3.2. Resultatdelen vil være todelt, der jeg i første delkapittel vil ha fokus på forskningsspørsmål 1, og i andre delkapittel vil belyse forskningsspørsmål 2. Forskningsspørsmål 3 har ikke kvantitative resultater, og vil derfor drøftes i kapittel 5. Delkapittel 4.1 vil omhandle søkerresultatene for NRK-korpuset som helhet, og disse vil i 4.1.5 sammenliknes med søkerresultater fra Norsk aviskorpus. I 4.2 ser jeg nærmere på hvordan resultatene fordeler seg mellom Dagsrevyen og Supernytt. Søkerresultatene vil i begge delkapitlene bli presentert i frekvenstabeller og diagrammer. I tillegg vil noen relevante setninger fremstilles i c-strukturer og/eller f-strukturer, for å vise eksempler på resultater². Feilkilder vil bli presentert og forklart for hvert søk i delkapittel 4.3.

Innledningsvis i resultatdelen vil jeg kort presentere hvem som er talesubjekt i innslagene fra NRK-korpuset. Dette er for å kunne si noe om hvem som hyppigst bruker et språk med syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk. Nyhetsankere og reportere fra NRK er talesubjekt i nesten to tredjedeler av setningene i NRK-korpuset. Gruppene med nest mest taletid er politikere og helsepersonell. Barn og unge er talesubjekt i 7,0 prosent av setningene. I Dagsrevyen er andelen 2 prosent, og i Supernytt 12,4 prosent. Barn og unge har altså mer taletid i Supernytt enn i Dagsrevyen.

4.1 Fagspråklige kjennetegn i NRKs nyhetsinnslag om korona

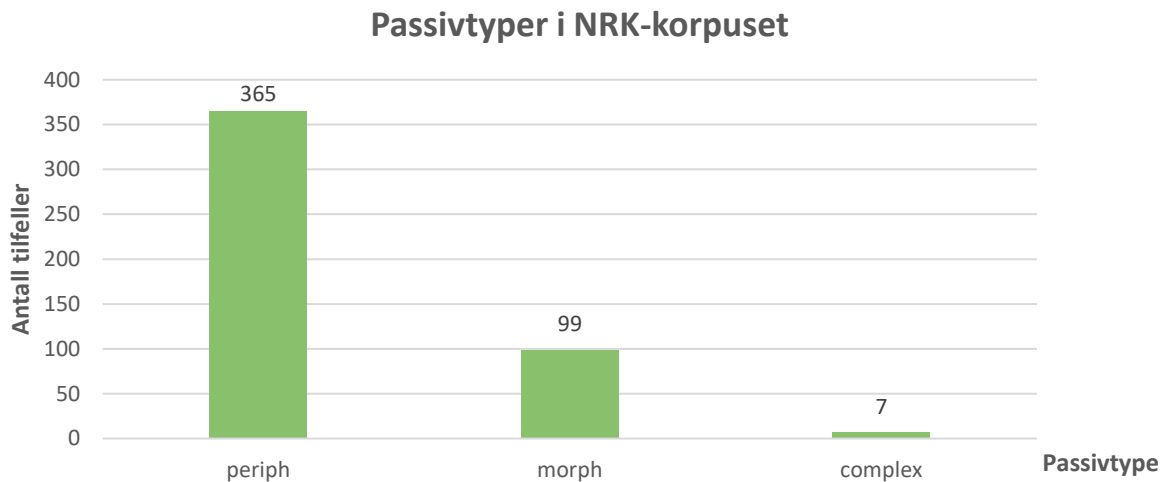
Dette delkapittelet søker svar på i hvilken grad det finnes syntaktiske kjennetegn på fagspråk (passivkonstruksjoner, nominaliseringer, venstretunge setninger og setningskompleksitet) i NRKs nyhetsinnslag om korona. Hvert kjennetegn blir presentert i et eget delkapittel. I delkapittel 4.1.5 sammenliknes resultatene for NRK-korpuset med Norsk aviskorpus. Dette er gjort for å se hvordan resultatene fra NRK-korpuset skiller seg ut i forhold til et korpus basert på originalt skriftlige tekster.

4.1.1 Passiv

Søkeuttrykket `#x_ >PASS-TYPE #y:'periph|morph|complex'` viser totalt 479 tilfeller av passiv i NRK-korpuset. Etter nærmere analyse av resultatene, finner jeg at rundt 7 prosent av

² Noen setninger er så lange at c-strukturene og f-strukturene er for omfattende til å få plass på en side. Derfor har jeg valgt å bare presentere strukturer av lesbar størrelse.

resultatene er ukorrekte eller feilkategoriserte. Etter utlukning og korrekt kategorisering står det igjen 471 tilfeller etter følgende fordeling:

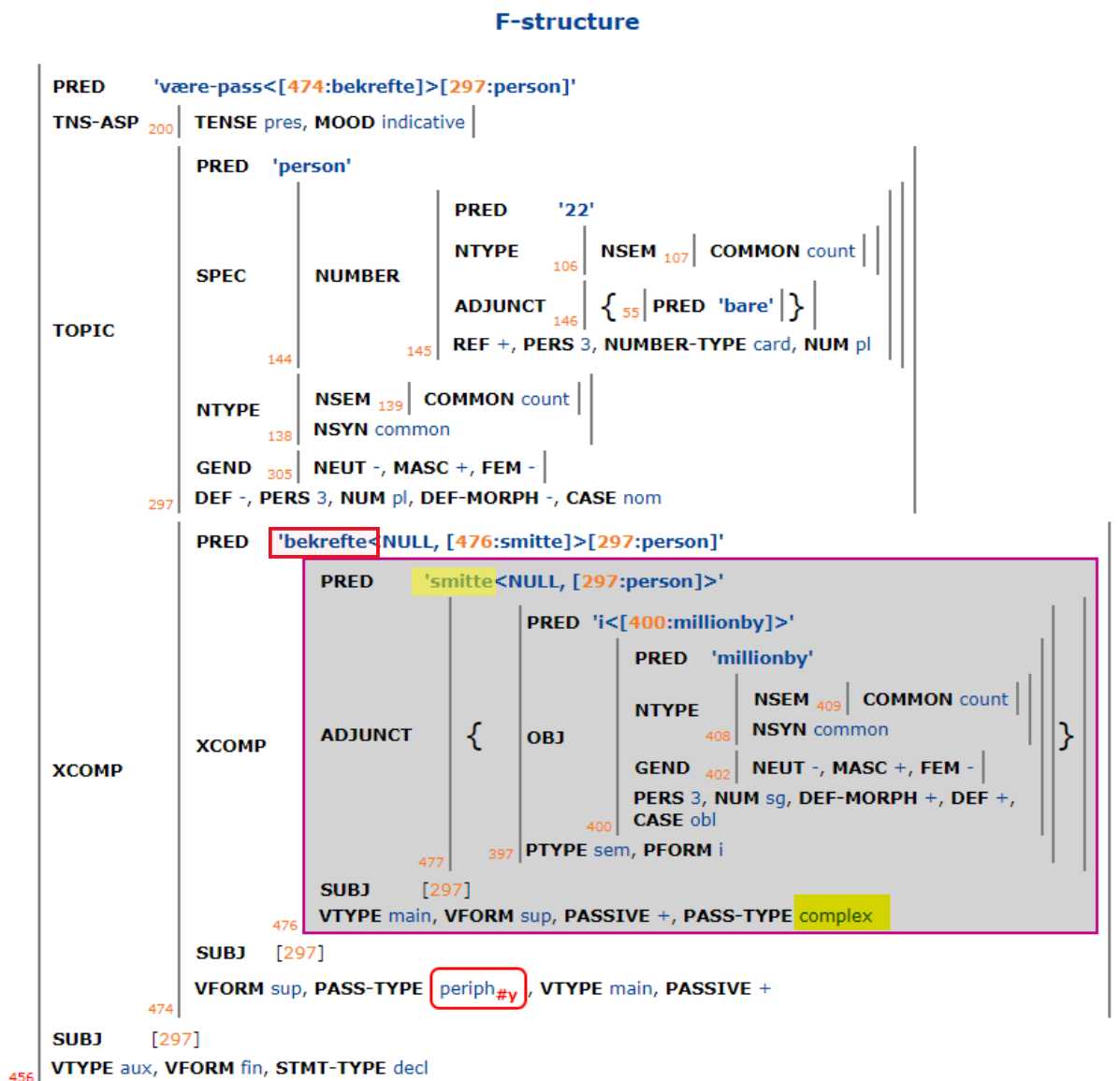
Figur 20: Søylediagram som viser fordelingen av passivtyper i NRK-korpuset.

Vi ser at perifrastisk passiv (periph) dominerer med 365 tilfeller, noe som utgjør 77,5 prosent av tilfellene. Morfologisk passiv (morph) utgjør 21,0 prosent med 99 treff. Kompleks passiv utgjør 7 tilfeller og dermed 1,5 prosent av passivtypene.

Om vi fordeler antall treff på antall setninger i korpuset, finner vi at passivkonstruksjoner finnes i 15,5 prosent av setningene. Det vil si at en passivkonstruksjon forekommer oftere enn i hver sjuende setning i NRK-korpuset. Tallet er ikke helt representativt, ettersom noen av setningene inneholder flere tilfeller. Det finnes for eksempel tre perifrastiske passivkonstruksjoner i setningen: «Det er også bestemt at Norges kamp mot Serbia, som egentlig skulle blitt spilt 26. mars, nå er utsatt til juni». Her er passivkonstruksjonene markert med understrek. Det finnes også tilfeller der både morfologisk og perifrastisk passiv blir brukt i samme setning, for eksempel i setningen: «Sykehuset bygges på rekordtid for å ta hånd om syke i byen der koronaviruset ble oppdaget». Her er «bygges» en morfologisk passiv av verbet *bygge*, og «ble oppdaget» en perifrastisk passivkonstruksjon med preteritumsformen av hjelpeverbet *bli*.

Vi har nå sett eksempler på setninger med perifrastisk passiv og morfologisk passiv. Nedenfor ser vi f-strukturen til setningen «Bare 22 personer er bekreftet smittet i millionbyen», som inneholder en kompleks passivkonstruksjon. Vi ser at den komplekse passivkonstruksjonen er

markert i grått rundt verbet *smittet*, og at f-strukturen til verbet *bekreftet* er markert med rød ring som en perifrastisk passiv.

Figur 21: F-struktur av setning med kompleks passiv.

Om man undersøker hvem som uttaler seg i setningene med mye passiv, er det overvekt av nyhetsankere og reportere fra NRK. Det er imidlertid også disse som har mest taletid i nyhetssendingene. Alle de komplekse passivsetningene er det denne gruppen som uttaler. I tilfellene hvor intervjuobjekter taler, er det politikere og helsepersonell som bruker passiv mest. Der barn og unge er talesubjekt, altså i 7 prosent av setningene, brukes flere aktivsetninger enn passivsetninger. Denne gruppen talende står for i underkant av 3 prosent av alle passivtilfellene. Samtlige passivtilfeller som er uttalt av barn og unge, er perifrastiske passiv, og de omhandler oftest det å bli smittet eller at noe er avlyst.

4.1.2 Nominaliseringer

Søkeuttrykket #x_>PRED #y:'...*(ing|sjon|else|het|skap|itet)' leder til totalt 658 resultater fordelt på 216 lemma. Etter nærmere analyse med bruk av Det Norske Akademis ordbok, finner vi at 20,2 prosent av treffene ikke kan kategoriseres som nominalisering av verb eller adjektiv (se feilkilder i 4.3.2). Dermed står det igjen 525 resultater fordelt på 176 lemma. Fordelt på antall setninger i korpuset, finner vi at det opptrer en nominalisering i 17,2 prosent av setningene. I snitt er det altså en nominalisering oftere enn i hver sjettede setning. I følgende frekvenstabell ser vi de nominaliseringene som forekommer 7 ganger eller oftere i datamaterialet:

Antall	Lemma
47	situasjon
34	myndighet
33	nyhet
17	spredning
13	informasjon
12	behandling
12	regjering
11	helsemyndighet
9	økning
8	utvikling
8	sporing
8	isolasjon
8	vaksinering
8	feiring
7	restriksjon
7	smittespredning
7	håndtering
7	sending
7	følelse

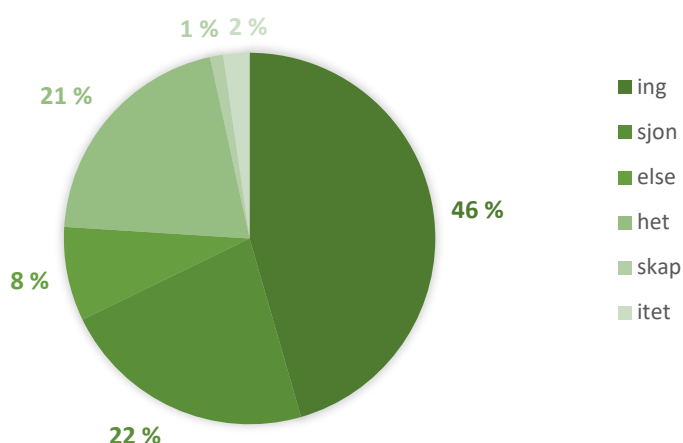
Tabell 2: Frekvenstabell for nominaliseringene som forekommer hyppigst i NRK-korpuset.

Situasjon er den nominaliseringen som er mest brukt, med 47 tilfeller, etterfulgt av *myndighet* og *nyhet* med henholdsvis 34 og 33 tilfeller. Frekvenstabellen inneholder nominaliseringer med ulike suffiks, der nominaliseringer av både verb og adjektiv er representert. I tabell 3 under ser vi at det mest dominerende suffikset er *-ing*, med 239 tilfeller. Sammen med suffiksene *-sjon* og *-else*, viser suffikset *-ing* at nominalisering av verb har høyere frekvens enn nominalisering av adjektiv. Blant nominaliseringene av adjektiv er suffikset *-het* mest frekvent.

Nominalisering av verb		Nominalisering av adjektiv	
Suffiks	Frekvens	Suffiks	Frekvens
ing	239	het	108
sjon	117	skap	6
else	43	itet	12
Totalt	399	Totalt	126

Tabell 3: Frekvenstabell som viser fordelingen av typer nominaliseringer i korpuset.

Nominaliseringsuffix i NRK-korpuset

Figur 22: Sektordiagram som viser fordelingen av nominaliseringsuffix i NRK-korpuset.

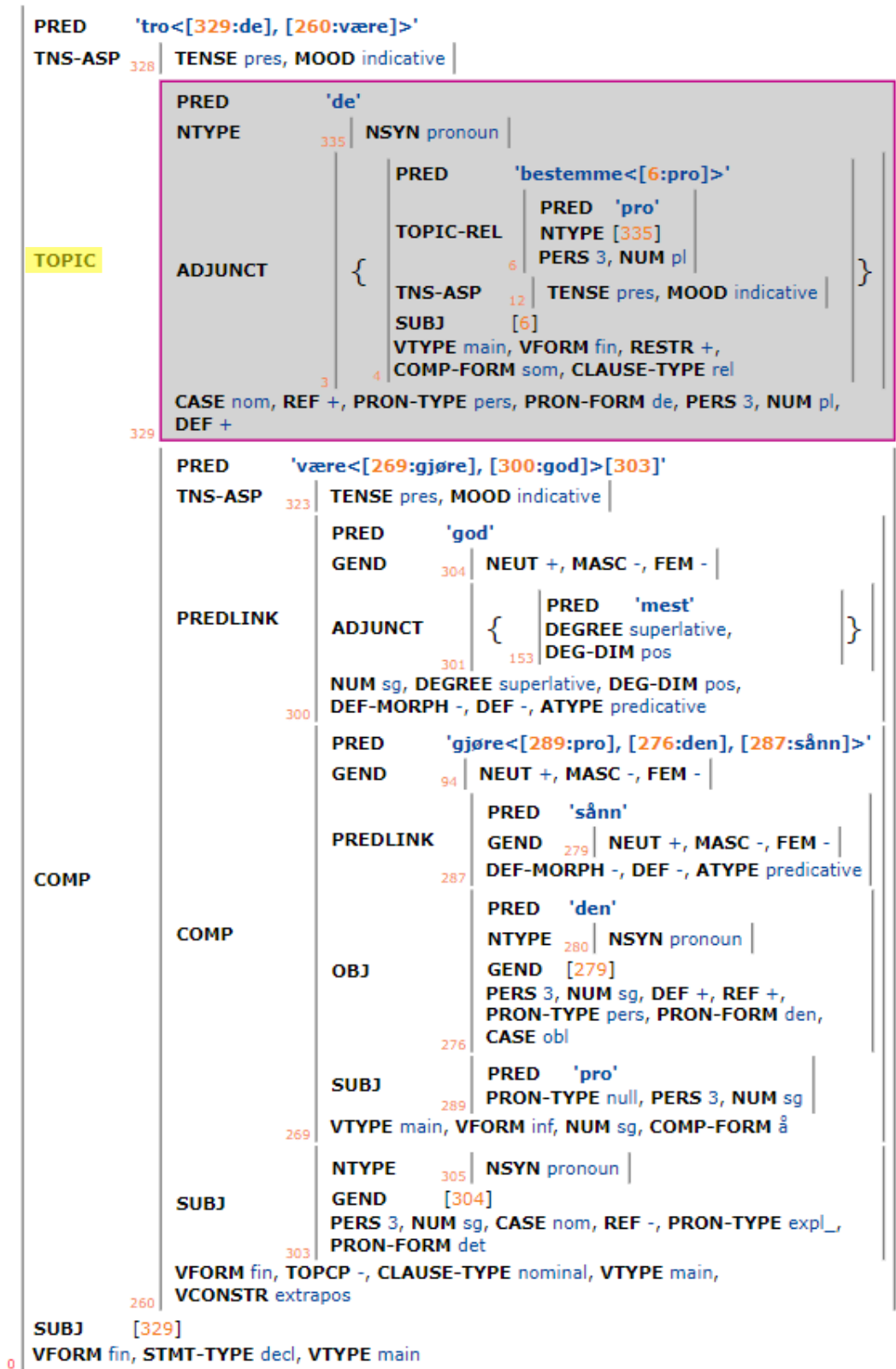
I diagrammet over, ser vi at suffikset *-ing* omfatter nesten halvparten av NRK-korpsets nominaliseringer. Nominaliseringer av verb utgjør til sammen 76 prosent av nominaliseringene. Altså er det en knapp fjerdedel av nominaliseringene som har adjektivisk rot.

4.1.3 Venstretunge setninger

Søket `#x_ >TOPIC #y_ >* #z_ >VFORM 'fin|inf' & #y_ >NTYPE` gir 110 resultater i NRK-korpuset i INESS, men har en feiltreffprosent på 10 prosent. Dermed gjenstår 99 tilfeller, som vil si at 3,3 prosent av setningene har et nominalt ledd i TOPIC som inkluderer et finitt eller infinitt verbal. Det innebærer at dette trekket forekommer i rundt hver 31. setning. Et eksempel på en slik setning fra trefflisten, er: «**To forskjellige lege- og forskerteam som har jobbet med å lage vaksiner mot koronaviruset**, sier nå at de har vaksinen klar». Her er setningens TOPIC markert i fet skrift. TOPIC inneholder her 14 ord, mens det til høyre for det finite verbalet *sier* bare er 6 ord. Det vil si at denne setningen kan kategoriseres som en venstretunge setning. Det er imidlertid ikke alle resultatene som er like venstretunge. Nedenfor ser vi f-strukturen av setningen: «**De som bestemmer**, tror det er best

å gjøre det sånn».

F-structure

Figur 23: F-struktur av setningen: «De som bestemmer, tror det er best å gjøre det sånn». Her er den initiale leddsetningen «De som bestemmer» markert i grått.

Her ser vi setningens TOPIC markert i det grå feltet i f-strukturen. I denne setningen er det 3 ord til venstre for det finitte verbalet *tror*, og 7 ord til høyre for det. Dermed er ikke setningen like venstretung som forrige eksempel, men den har likevel en utbygd nominalfrase i TOPIC. De fleste søkeresultatene befinner seg et sted mellom de to eksemplene som er presentert her, men flere setninger i søket er mer venstretunge enn høyretunge.

Om vi ser nærmere på søket #x_>(TOPIC CLAUSE-TYPE) #y viser INESS 160 tilfeller for NRK-korpuset. Rundt 16 prosent av disse treffene er ugyldige, som vil si at det gjenstår 135 treff. Disse forekommer i 4,4 prosent av setningene i korpuset, altså i omtrent hver 23. setning. Blant treffene er 99 prosent adverbiale leddsetninger, ettersom vi i dette tilfellet kan inkludere fire interrogative leddsetninger som adverbiale leddsetninger. Den ene gjenstående prosenten er en setning med en nominal leddsetning i TOPIC. Denne setningen er: «**At friske folk gir blod**, er livsviktig for enkelte syke pasienter». Her er den initiale nominale leddsetningen markert i fet skrift. Nedenfor ser vi f-strukturen av setningen.

4.1.4 Kompleksitet

Kompleksitetssøket ($\#x:ROOT \mid (S_{sub}^* \mid S_{sub}^* >^* S_{sub}^*)$) krever som nevnt utregning i regneark. Når resultatene for NRK-korpuset regnes ut, finner vi kompleksitetsverdier for hvert innslag, som strekker seg fra verdien 0 til 287,5. Nedenfor finner vi en oversikt over hvilke innslag som inneholder mest komplekse setninger, og hvilke som har minst komplekse setninger (se vedlegg 2 for fullstendig liste).³

Innslag	Program	Kompleksitetsverdi
Må minkene avlives?	Supernytt	287,5
Hvilke korona-regler gjelder?	Supernytt	218,2
Høyt smittetall i Europa	Supernytt	214,3
Jennifer fikk verdens første prøve-vaksine mot Covid-19	Supernytt	200,0
Kongen holdt tale om koronaviruset	Supernytt	200,0

Tabell 4: Innslagene i NRK-korpuset med høyest kompleksitetsverdi.

Innslag	Program	Kompleksitetsverdi
Ny koronamutasjon i UK	Dagsrevyen	16,7
Passasjerer evakueres fra virus-skip	Dagsrevyen	16,7
Enighet om krisepakke i USA	Dagsrevyen	0
Tyskland-terror, coronavirus, romulus i roma	Dagsrevyen	0
Stefan Löfven varslere strengere koronatiltak i Sverige	Dagsrevyen	0

Tabell 5: Innslagene i NRK-korpuset med lavest kompleksitetsverdi.

Nedenfor ser vi hvilke setninger som befinner seg i det mest komplekse innslaget, og i et av de minst komplekse innslagene fra NRK-korpuset.

³ Listene på denne siden er ikke kategorisert etter programmene Supernytt og Dagsrevyen, selv om det kan se slik ut. Les mer om dette i kapittel 4.2.4.

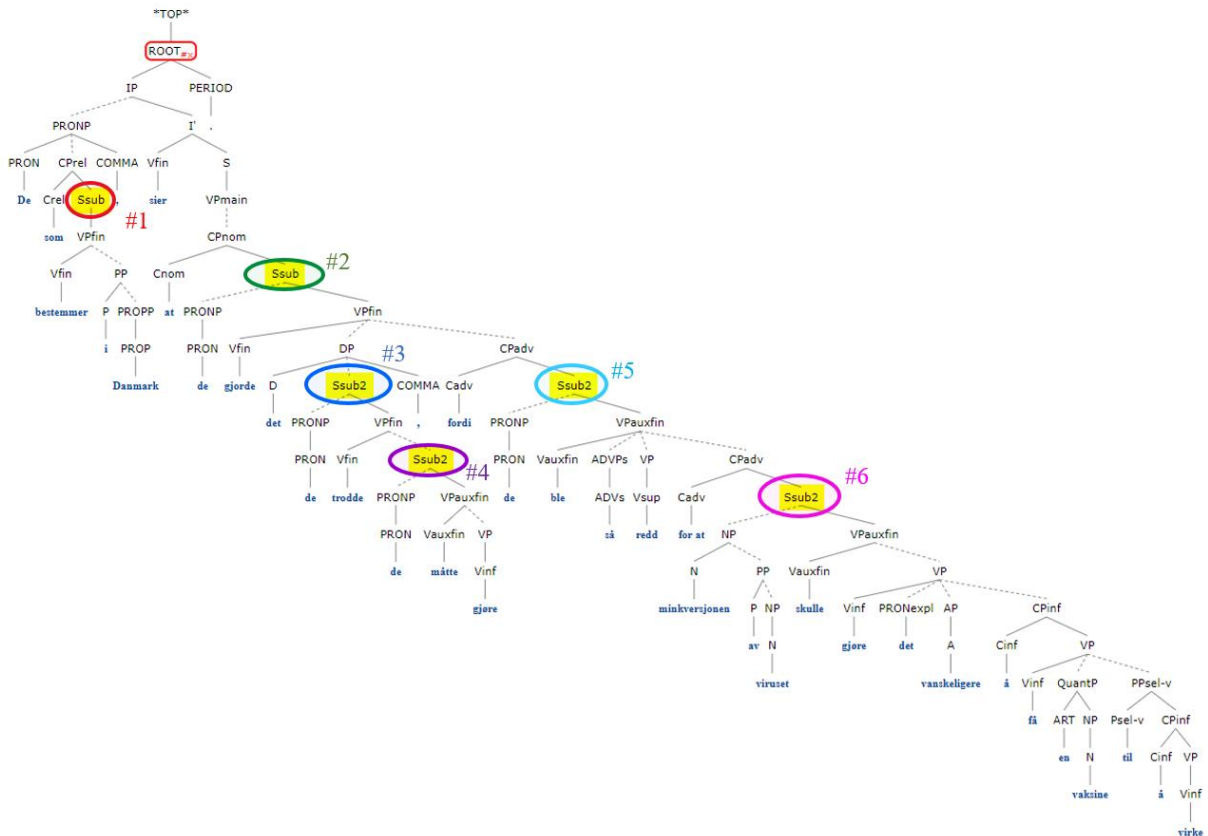
Treebank	Document	Trans.	Id	Sentence
nob-nrk	Supernytt/042	no	2	Nå vet vi at det også er oppdaget koronasmitte blant mink i fem andre land.
nob-nrk	Supernytt/042	no	3	Men må all den minken der også dø?
nob-nrk	Supernytt/042	no	4	Nei, det ser ikke sånn ut.
nob-nrk	Supernytt/042	no	6	Bøndene som drev med oppdrettsmink i Danmark, er nå veldig lei seg, og lurere på om det kanskje ble bestemt for fort at all mink i Danmark måtte dø.
nob-nrk	Supernytt/042	no	7	Loven i Danmark sier faktisk at statsministeren ikke hadde lov til å bestemme at bøndene måtte drepe dyrene sine.
nob-nrk	Supernytt/042	no	8	De som bestemmer i Danmark, sier at de gjorde det de trodde de måtte gjøre, fordi de ble så redd for at minkversjonen av viruset skulle gjøre det vanskeligere å få en vaksine til å virke.
nob-nrk	Supernytt/042	no	9	De andre landene som har oppdaget koronasmitte hos oppdrettsmink, er Nederland, Spania, Sverige, Italia og USA.
nob-nrk	Supernytt/042	no	10	Verdens helseorganisasjon sier at alle disse landene må være flinke til å følge med på og prøve å stoppe spredning av viruset, men de sier ikke at all mink må dø.

Figur 26: Skjermdump fra INESS som viser setningene i innslaget fra NRK-korpuset med høyest setningskompleksitet.

Treebank	Document	Trans.	Id	Sentence
nob-nrk	Dagsrevyen/051	no	1	Sveriges statsminister Stefan Löfven la i ettermiddag frem nye, strenge koronarestriksjoner.
nob-nrk	Dagsrevyen/051	no	2	For første gang i pandemien anbefaler svenske myndigheter bruk av munnbind i kollektivtrafikken på visse tidspunkt.
nob-nrk	Dagsrevyen/051	no	3	Smitten stiger fortsatt i Sverige, og presset på intensivavdelingene er stort.

Figur 27: Skjermdump fra INESS som viser setningene i innslaget fra NRK-korpuset med lavest setningskompleksitet.

I innslaget med mest komplekse setninger, finner vi setningen: «De som bestemmer i Danmark, sier at de gjorde det de trodde de måtte gjøre, fordi de ble så redd for at minkversjonen av viruset skulle gjøre det vanskeligere å få en vaksine til å virke». Setningen er fargekodet for å illustrere hvor de ulike leddsetningene befinner seg i setningshierarkiet i c-strukturen nedenfor.

Figur 28: C-struktur av setningen «De som bestemmer i Danmark, sier at de gjorde det de trodde de måtte gjøre, fordi de ble så redd for at minkversjonen av viruset skulle gjøre det vanskeligere å få en vaksine til å virke».⁴

I denne c-strukturen ser vi 6 tilfeller av Ssub eller Ssub2. Slike noder finner vi også i analysene av flere setninger fra korpuset, men de overgår sjelden seks stykker. I setningen ovenfor ser vi at leddsetningen markert i grønt (#2) dominerer den blå (#3), den lilla (#4), den turkise (#5) og den rosa (#6). Herunder dominerer den blå (#3) over den lilla (#4), og den turkise (#5) over den rosa (#6). Vi kan markere direkte og indirekte dominans med '>*' (jfr. Dyvik, 2018). Dette gir oss følgende dominansrelasjoner:

#2 >* #3

#2 >* #4

#2 >* #5

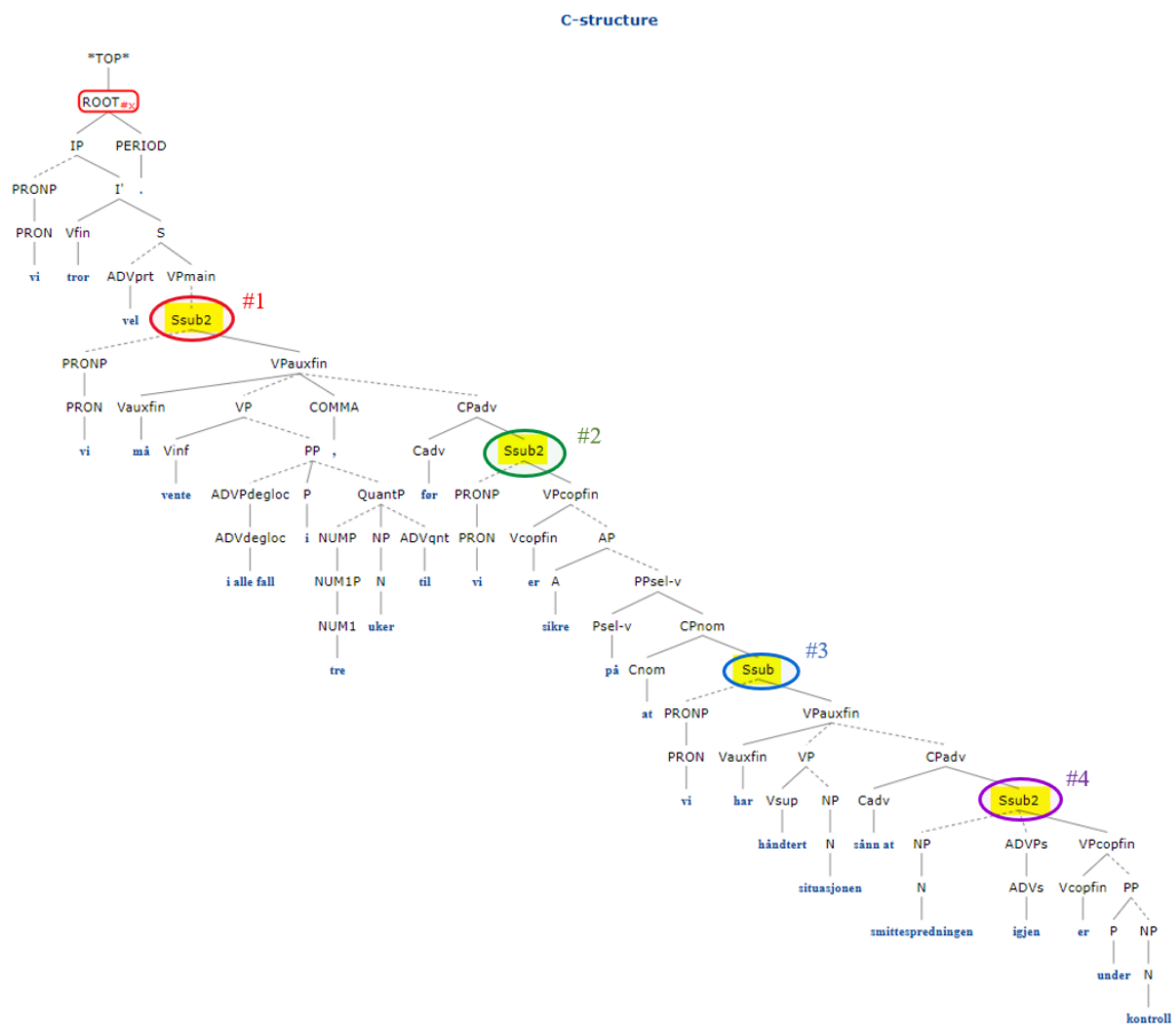
#2 >* #6

#3 >* #4

⁴ C-strukturen inneholder her en feil analyse av ordet «redd». Her er det tolket som et verb, mens det egentlig er et adjektiv. Strukturen er likevel inkludert i oppgaven, ettersom setningen uavhengig av feilen viser et relevant eksempel.

#5 >* #6

På grunnlag av alle disse dominansrelasjonene, har innslaget med denne setningen fått høy verdi av setningskompleksitet. Det er en reporter fra NRK som har uttalt setningen som er en gjengivelse av noe «de som bestemmer i Danmark» har sagt. At reportere og nyhetsankere parafaserer andres utsagn, er gjennomgående for mange av setningene med høy kompleksitet. Det finnes også komplekse setninger som ikke er parafaseringer, og i noen tilfeller er det politikere som står bak ytringene med høy kompleksitet. Et eksempel er statsminister Erna Solbergs uttalelse: «Vi tror vel vi må vente i alle fall i tre uker til, før vi er sikre på at vi har håndtert situasjonen sånn at smittespredningen igjen er under kontroll».

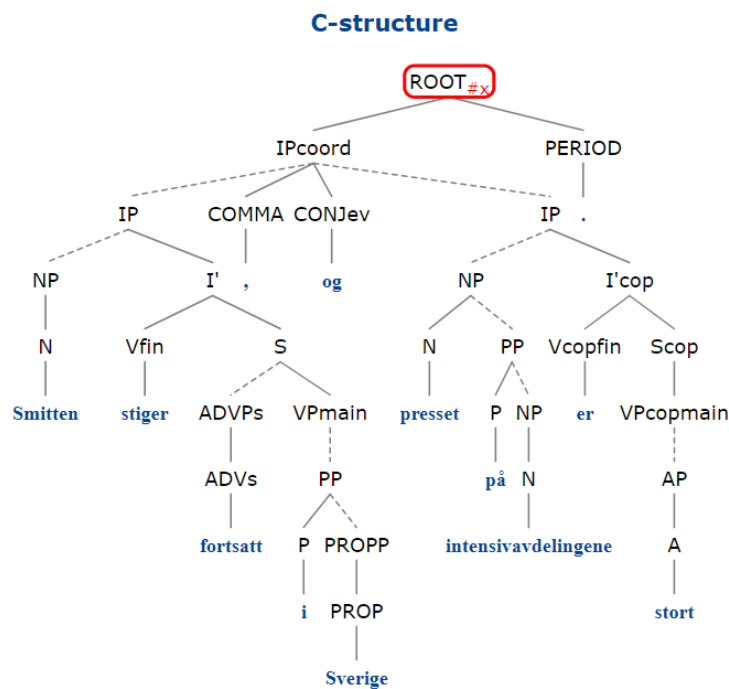

Figur 29: C-struktur av setningen «Vi tror vel vi må vente i alle fall i tre uker til, før vi er sikre på at vi har håndtert situasjonen sånn at smittespredningen igjen er under kontroll».

Her ser vi fire leddsetninger markert med Ssub eller Ssub2. Den røde leddsetningen (#1) dominerer den grønne (#2), den blå (#3) og den lilla (#4). Den grønne leddsetningen (#2) dominerer den blå (#3) og den lilla (#4), og den blå (#3) dominerer den lilla (#4). Dette er en

mer høyreforgrenet struktur enn setningen i det forrige eksempelet, ettersom leddsetningene her ikke er underordnet midt i setningen. Dette var tilfellet for #2 >* #3, #2 >* #4 og #3 >* #4 i forrige eksempel.

I motsatt ende av kompleksitetsskalaen finner vi et innslag med setningen: «Smitten stiger fortsatt i Sverige, og presset på intensivavdelingene er stort».

Figur 30: C-struktur av setningen «Smitten stiger fortsatt i Sverige, og presset på intensivavdelingene er stort».

Her ser vi ingen leddsetninger som er merket med nodene Ssub eller Ssub2. Blant innslagene med minst kompleksitet, finner vi også setninger som «600 dollar i uken får nesten alle amerikanere nå» og «Det nye koronaviruset har smittet 355 passasjerer om bord».

4.1.5 Sammenlikning av NRK-korpuset og Norsk aviskorpus

For å sammenlikne resultatene fra NRK-korpuset og Norsk aviskorpus, har jeg utformet en tabell (6) med relative fordelinger. Prosentene i tabellen forteller hvor mange prosent av setningene i hvert korpus som får et treff på et gitt søkeuttrykk. Tallene for søkeuttrykk 5 viser kompleksitetsverdien for korpusenes innslag/tekster under ett.

Søkeuttrykk	Søkeemne	NRK-korpuset	Norsk aviskorpus
1	Passivkonstruksjoner	15,47 %	3,88 %
2	Nominaliseringer	17,24 %	10,92 %
3	Initiale ledd m/ VFORM	3,25 %	0,42 %
4	Leddsetninger i TOPIC	4,43 %	0,85 %
5	Setningskompleksitet	83,8	61,4

Tabell 6: Sammenlikning av resultatene fra NRK-korpuset og Norsk aviskorpus.

Vi ser av de øverste verdiene i tabellen at NRK-korpuset har betydelig høyere andel passivkonstruksjoner per setning enn Norsk aviskorpus. I NRK-korpuset forekommer det en passivkonstruksjon oftere enn i hver 7. setning, men bare i hver 26. setning i Norsk aviskorpus. Fordelingen av passivtypene perifrastisk og morfologisk passiv er nokså lik i de to korpusene, men andelen perifrastiske passiv er noe høyere i NRK-korpuset. Det finnes ingen komplekse passiv i den undersøkte delen av Norsk aviskorpus.

I nominaliseringssøket (2) er det trukket fra en feiltreffprosent på 20,2 i resultatene for begge korpusene (se grunnlag i delkapittel 4.3.2). I dette søket er resultatet noe mindre markant enn i passivsøket. Det finnes en nominalisering oftere enn i hver 6. setning i NRK-korpuset, og i rundt hver 9. setning i Norsk aviskorpus. Begge korpusene har størst andel nominaliseringer med ing-suffiks, og verbalsubstantivene utgjør litt over tre fjerdedeler av resultatene. Listen over de mest frekvente nominaliseringene i Norsk aviskorpus ser slik ut:

Antall	Lemma
57	regjering
42	utfordring
38	følelse
36	mulighet
28	erfaring
25	situasjon
23	stillhet
23	utdannelse
22	kjærlighet
20	trening
19	sannhet
19	operasjon
19	trygghet
18	reaksjon
18	informasjon
17	løsning
16	stemning
16	sikkerhet
15	utvikling

Tabell 7: Frekvenstabell for nominaliseringene som forekommer hyppigst i Norsk aviskorpus.

På denne listen ser vi igjen følgende lemma fra topplisten for NRK-korpuset: *regjering*, *følelse*, *situasjon*, *informasjon* og *utvikling*. Jeg vil hevde at samtlige ord i tabellen er vanlige i dagligspråket, og at denne listen inneholder færre fagspesifikke ord enn listen fra NRK-korpuset (dette kommer jeg tilbake til i 5.1).

Søkeresultat 3 for setningsinitiale ledd med en verbfrase i seg, gir det laveste relative antallet resultater av alle søkeuttrykkene, med kun 3,25 prosent for NRK-korpuset og 0,42 prosent for Norsk aviskorpus. Her finner vi et treff for hver 31. setning i NRK-korpuset, og for hver 238. setning i Norsk aviskorpus. Trekket er altså relativt sjeldent for begge korpusene. NRK-korpuset har en høyere andel i både dette søket og i søket etter leddsetninger i TOPIC (4).

Søkeresultatet for søkeuttrykk 4 viser at NRK-korpuset har en initial leddsetning i 4,43 prosent av setningene, som innebærer et tilfelle i rundt hver 23. setning. Det samme trekket opptrer i 0,85 prosent av setningene i Norsk aviskorpus, altså i omkring hver 117. setning. Det vil si at NRK-korpuset har flere setninger som kan være venstretunge enn Norsk aviskorpus. Fordelingen mellom leddsetningstypene i TOPIC er nokså like i de to korpusene, med adverbiale leddsetninger som mest frekvente.

Når det gjelder setningskompleksitet (5), er tallene en del høyere i NRK-korpuset enn i Norsk aviskorpus. Aviskorpusets tekster har samlet sett en kompleksitetsverdi på 61,4, mens for

NRK-korpuset er verdien 83,8. I Norsk aviskorpus strekker kompleksitetsverdiene seg fra 14,3 til 191,5, mens de for NRK-korpuset går fra 0 til 287,5. 9,3 prosent av tekstene i Norsk aviskorpus har en kompleksitetsverdi over 100. Det samme gjelder for 31,9 prosent av innslagene fra NRK-korpuset. NRK-korpuset har altså flere tekster med relativt høye kompleksitetsverdier sammenliknet med Norsk aviskorpus.

Nedenfor ser vi en skjermdump fra INESS som viser setninger fra det mest komplekse dokumentet fra Norsk aviskorpus.

Treebank	Document	Trans.	Id	Sentence
nob-avis	avis-iness-NL-201204...	no	3	Heller ikke i dag gjorde han sin høyreekstreme hilsen, som han har fått kraftig kritikk for tidligere.
nob-avis	avis-iness-NL-201204...	no	4	– Da jeg kom til Pumpehuset, så jeg et hode stikke opp, og jeg skjønnte at det var mange mennesker der.
nob-avis	avis-iness-NL-201204...	no	9	Igjen forklarer han at han forsikret seg om at alle var drept ved å skyte det han kaller «oppfølgingsskudd».
nob-avis	avis-iness-NL-201204...	no	10	– Jeg vet at det er vanlig å late som om man er død i en slik situasjon, sier han for å begrunne hvorfor han skjøt mange av de drepte flere ganger.
nob-avis	avis-iness-NL-201204...	no	11	Breivik sier han skjøt mot gjemmesteder hvor han visste ungdommer hadde søkt tilflukt.
nob-avis	avis-iness-NL-201204...	no	12	Etter å ha gått gjennom de ulike drapene Breivik begikk på Utøya, spør statsadvokat Inga Bejer Engh om han kan huske noen han skjøt som ble skadd og ikke ble drept.

Figur 31: Skjermdump fra INESS av setninger fra teksten i Norsk aviskorpus med høyest kompleksitet.

Som vi ser, inneholder teksten med høyest setningskompleksitet mange parafraiseringer av muntlig språk. En av setningene fra denne teksten er «Breivik sier mandag at det var noen personer som ble skadd og en person som omkom i regjeringskvartalet, som ikke var legitime mål». Her ser vi fire leddsetninger som inngår i et hierarki av dominansrelasjoner. Det er gjennomgående at tekstene med høyest kompleksitet fra Norsk aviskorpus inneholder muntlig tale og parafraiseringer. Dette ser vi også igjen i innslagene med høyest kompleksitet fra NRK-korpuset.

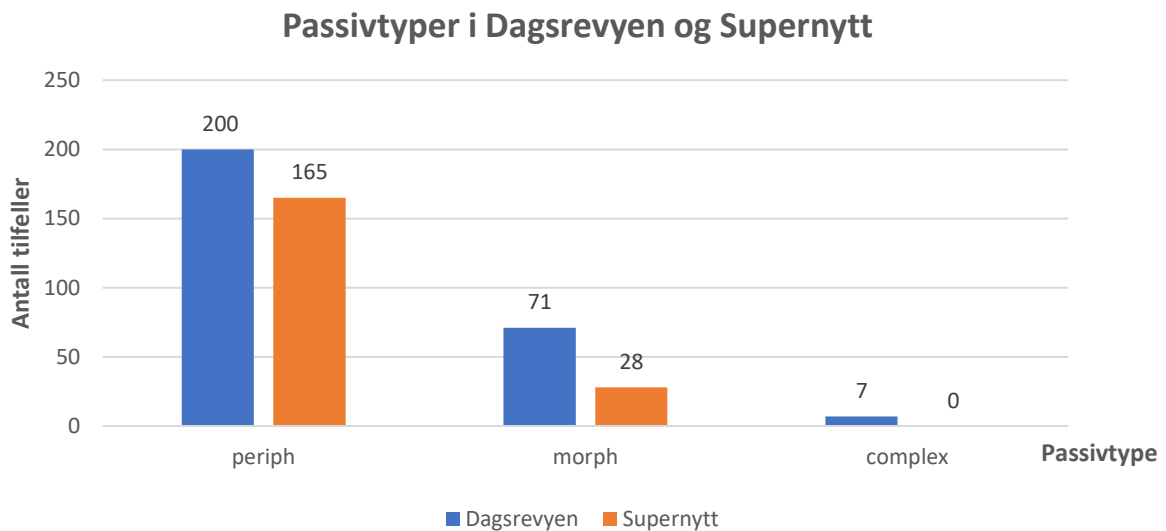
Samlet sett kan vi se en høyere andel syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk i NRK-korpuset sammenliknet med deler av Norsk aviskorpus.

4.2 Et komparativt blikk på Dagsrevyen og Supernytt

Til nå har jeg presentert resultatene fra NRK-korpuset i sin helhet, og resultatene herfra har blitt sammenliknet med resultater fra Norsk aviskorpus. I dette delkapittelet ser jeg nærmere på hvilke syntaktiske forskjeller som finnes innad i NRK-korpuset. Her vil det skilles mellom resultatene for Supernytt og Dagsrevyen, for å se hvilke forskjeller det er i formidlingen av koronanyheter for barn versus koronanyheter for voksne.

4.2.1 Passiv

Søkeuttrykket `#x_ >PASS-TYPE #y:'periph|morph|complex'` finner resultater som etter feilkildeanalyse kan plasseres i følgende søylediagram med absolutt fordeling:

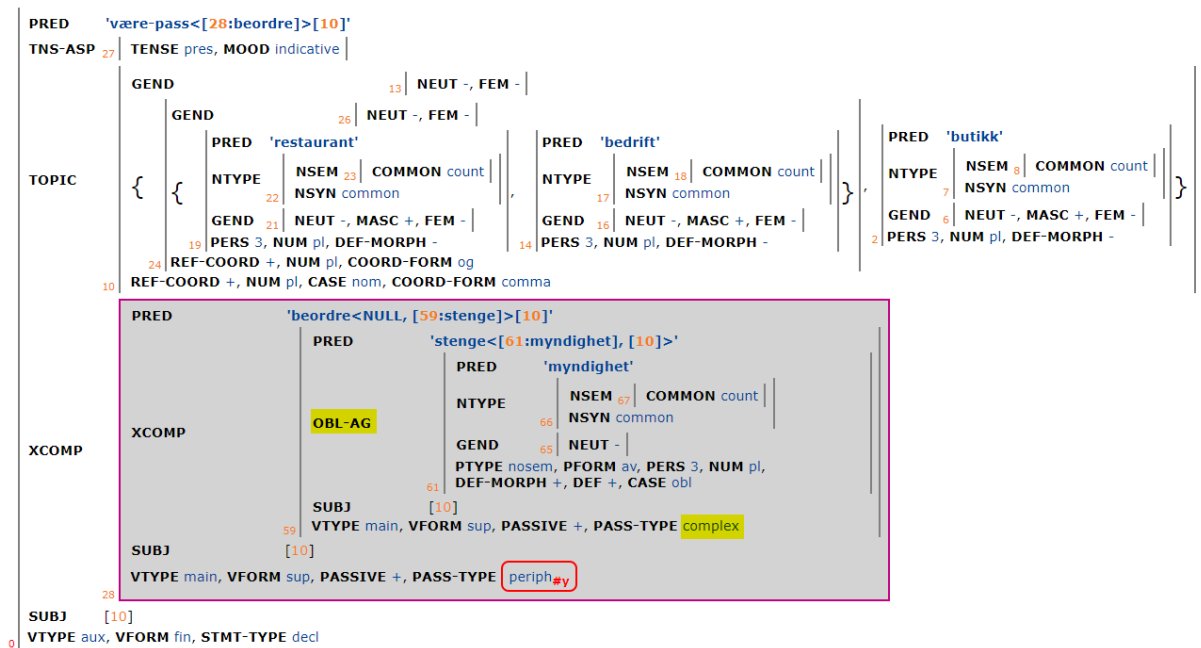

Figur 32: Søylediagram som viser absolutt fordeling av passivtyper i Dagsrevyen og Supernytt. Tallene er ikke relative, ettersom det er ulikt antall setninger i datagrunnlaget for hvert nyhetsprogram.

Dagsrevyen inneholder 85 flere passivkonstruksjoner enn Supernytt, men har også flere setninger enn Supernytt totalt. Om vi deler antallet passivtreff på antall setninger i hvert program, finner vi at Dagsrevyen har passivkonstruksjoner i nærmere 18 prosent av setningene, mens Supernytt har det i 13 prosent av setningene. Det vil si at vi i snitt finner en passivkonstruksjon oftere enn i hver sjettede setning i Dagsrevyen, og sjeldnere enn i hver syvende setning i Supernytt.

Vi ser en høyere relativ andel perifrastisk passiv (periph) i Supernytt enn i Dagsrevyen. Alle tilfellene av kompleks passiv finner vi i innslagene fra Dagsrevyen. Et eksempel på en kompleks passivsetning herfra er: «Butikker, restauranter og bedrifter er beordret stengt av myndighetene».

F-structure

Figur 33: F-struktur av setningen: «Butikker, restauranter og bedrifter er beordret stengt av myndighetene».

Her ser vi at passivsetningen har en påfølgende preposisjonsfrase «av myndighetene» (OBL-AG i f-strukturen). Det opplyses altså her hvem som er aktør i setningen. Slike av-fraser finner vi tilknyttet 7 prosent av passivkonstruksjonene i Dagsrevyen, mot 9 prosent i Supernytt. I snitt har litt over halvparten av tilfellene *koronaviruset*, eller semantisk tilsvarende ord, som aktør (OBL-AG). Dette er gjerne i setninger med passivkonstruksjonen «ble smittet (av)». I over halvparten av av-frasene er altså aktøren et abstrakt virus, og ikke en person. Andelen av-fraser med virus-aktør er noe høyere i Supernytt (65 %) enn i Dagsrevyen (42 %). Det vil si at Supernytt oftere opplyser om aktøren gjennom en av-frase, og at aktøren i de fleste av disse tilfellene er koronaviruset.

Av de perifrastiske passivkonstruksjonene er det flest bli-passiv. Om vi studerer forskjellene på Dagsrevyen og Supernytt, er det et tydelig skille. I Dagsrevyen er det flere være-passiv enn bli-passiv, mens det i Supernytt er nesten dobbelt så mange tilfeller av bli-passiv enn være-passiv. I tillegg er samtlige tilfeller av kompleks passiv i Dagsrevyen være-passiv. Disse består av den finite presensformen *er*, etterfulgt av to perfektum partisipp-former. Det vil si at være-passiv dominerer i Dagsrevyen, mens bli-passiv dominerer i Supernytt.

4.2.2 Nominaliseringer

Søket etter nominaliseringer gir 412 treff i Dagsrevyen og 113 i Supernytt, om vi fjerner feilkildene (beskrives i 4.3.2). Dersom vi deler antallet nominaliseringer på antall ord i Dagsrevyen, finner vi at nominaliseringer utgjør 1,85 prosent av ordene. Om vi gjør det samme med innslagene fra Supernytt, finner vi 0,51 prosent. Vi ser at det er en differanse på 1,34 prosentpoeng mellom de to programmene, som vil si at nominaliseringer forekommer nesten 2,6 ganger oftere i Dagsrevyen enn i Supernytt. Det er i gjennomsnitt en nominalisering oftere enn i hver fjerde setning i Dagsrevyen, versus i hver trettende setning i Supernytt. Det er dermed en betydelig høyere frekvens av nominaliseringer i Dagsrevyen enn i Supernytt.

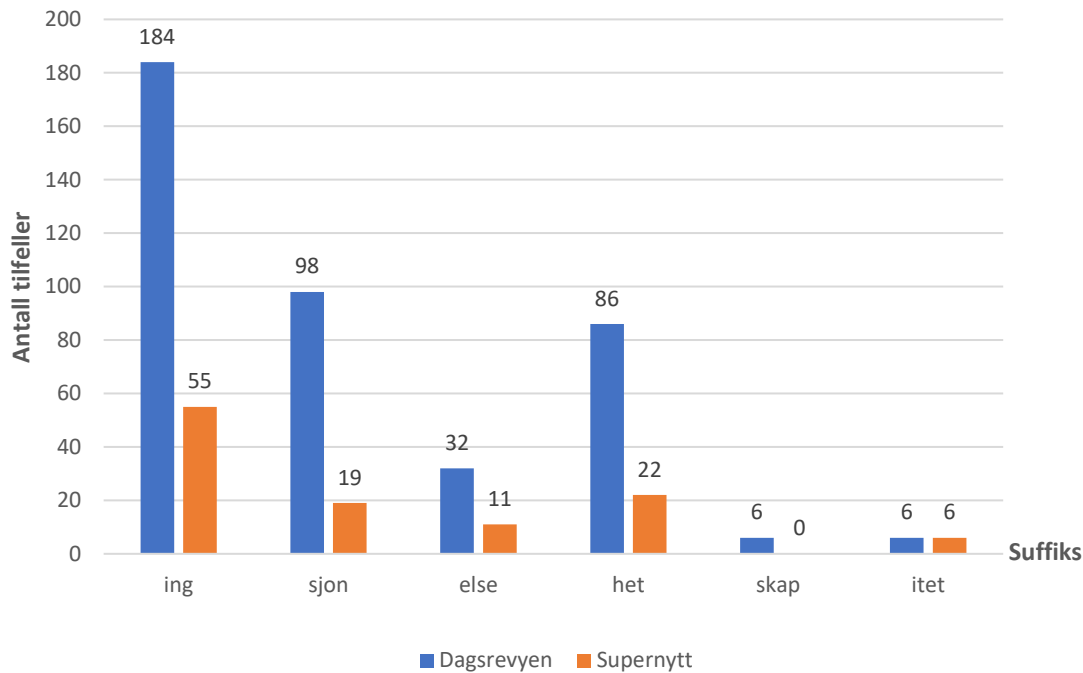
Vi skal nå se nærmere på de ulike variantene av nominaliseringer i de to programmene, og finne ut om noen varianter dominerer mer enn andre. Nedenfor presenteres to frekvenstabeller som viser hvilke nominaliseringer som forekommer hyppigst for hvert program.

Antall	Lemma	Antall	Lemma
39	situasjon	10	nyhet
31	myndighet	8	situasjon
23	nyhet	7	sending
14	spredning	6	fritidsaktivitet
12	informasjon	4	behandling

Tabell 8: Topp fem nominaliseringer i Dagsrevyen (venstre) og Supernytt (høyre).

Her finner vi *situasjon* som mest frekvente nominalisering i Dagsrevyen og *nyhet* i Supernytt. Disse to er de eneste nominaliseringene som finnes i begge tabellene. Om tabellene hadde vært lengre, hadde vi funnet flere likheter.

Nominaliseringssuffiks i Dagsrevyen og Supernytt

Figur 34: Søylediagram som viser absolutt fordeling av nominaliseringssuffiks i Dagsrevyen og Supernytt. Tallene er ikke relative, ettersom det er ulikt antall setninger i datagrunnlaget for hvert nyhetsprogram.

Vi ser av diagrammet at suffikset *-ing* dominerer i begge programmene. Blant nominaliseringene av adjektiv, ser vi at suffikset *-het* forekommer hyppigst. Setningene fra Supernytt har ingen nominaliseringer med suffikset *-skap*.

4.2.3 Venstretunge setninger

Søkeuttrykket `#x_ >TOPIC #y_ >* #z_ >VFORM 'fin|inf' & #y_ >NTYPE` viser, med unntak av feilkilder, 56 tilfeller av et initialt nominalt ledd med et verbal i Supernytt, versus 43 tilfeller i Dagsrevyen. Dette innebærer at 2,7 prosent av setningene i Dagsrevyen har et initialt nominalt ledd som inkluderer et finitt eller infinitt verbal. Trekket forekommer altså i rundt hver 37. setning i Dagsrevyen. Til sammenlikning finnes trekket i 3,8 prosent av setningene i Supernytt. Dette innebærer treff i omtrent hver 26. setning. Vi finner altså et setningsinitialt nominalt ledd som inkluderer et finitt eller infinitt verbal, oftere i Supernytt enn i Dagsrevyen.

Søket `#x_ >(TOPIC CLAUSE-TYPE) #y` gir 48 tilfeller av initiale leddsetninger for Dagsrevyen og 87 tilfeller for Supernytt, om vi fjerner feilkildene (disse beskrives i 4.3.3). Alle leddsetningene i TOPIC er adverbiale leddsetninger, unntatt én nominal leddsetning i

Dagsrevyen. Treffene på søket forekommer i 3,1 prosent av setningene i Dagsrevyen, altså i omtrent hver 32. setning. I Supernytt finner man et treff i hver 17. setning, eller i 5,9 prosent av setningene. Innslagene fra Supernytt har altså flere initiale leddsetninger enn innslagene fra Dagsrevyen.

4.2.4 Kompleksitet

I 4.1.4 viste tabell 4 og 5 at de fem innslagene med lavest setningskompleksitet kom fra Dagsrevyen, og de fem med høyest setningskompleksitet kom fra Supernytt. I den komplette tabellen i vedlegg 2, finner vi at det totalt er 16 innslag med kompleksitetsverdi over 150,0. Av disse 16 er det 13 innslag fra Supernytt og 3 innslag fra Dagsrevyen. Blant de 24 innslagene med kompleksitetsverdi under 50,0, er det 21 fra Dagsrevyen og 3 fra Supernytt. Innslagene fra Dagsrevyen dominerer i den nederste delen av tabellen, og innslagene fra Supernytt dominerer i den øverste delen. Dersom vi regner ut setningskompleksiteten for innslagene samlet, finner vi en kompleksitetsverdi på 69,3 for Dagsrevyen og 99,5 for Supernytt. Setningene i Supernytt har altså betydelig høyere grad av innføyde leddsetninger enn setningene fra Dagsrevyen. Det vil si at vi finner en høyere grad av setningskompleksitet i nyhetsinnslagene rettet mot barn, enn i nyhetsinnslagene beregnet for voksne.

4.2.5 Oppsummerende oversikt

Funnene fra undersøkelsen av forskningsspørsmål 2 er her oppsummert i en tabell som sammenlikner de relative resultatene fra Dagsrevyen og Supernytt.

Søkeuttrykk	Søkeemne	Dagsrevyen	Supernytt
1	Passivkonstruksjoner	17,76 %	13,04 %
2	Nominaliseringer	26,33 %	7,64 %
3	Initiale ledd m/ VFORM	2,75 %	3,78 %
4	Leddsetninger i TOPIC	3,07 %	5,88 %
5	Setningskompleksitet	69,3	99,5

Tabell 9: Oppsummering av funn for Dagsrevyen og Supernytt.

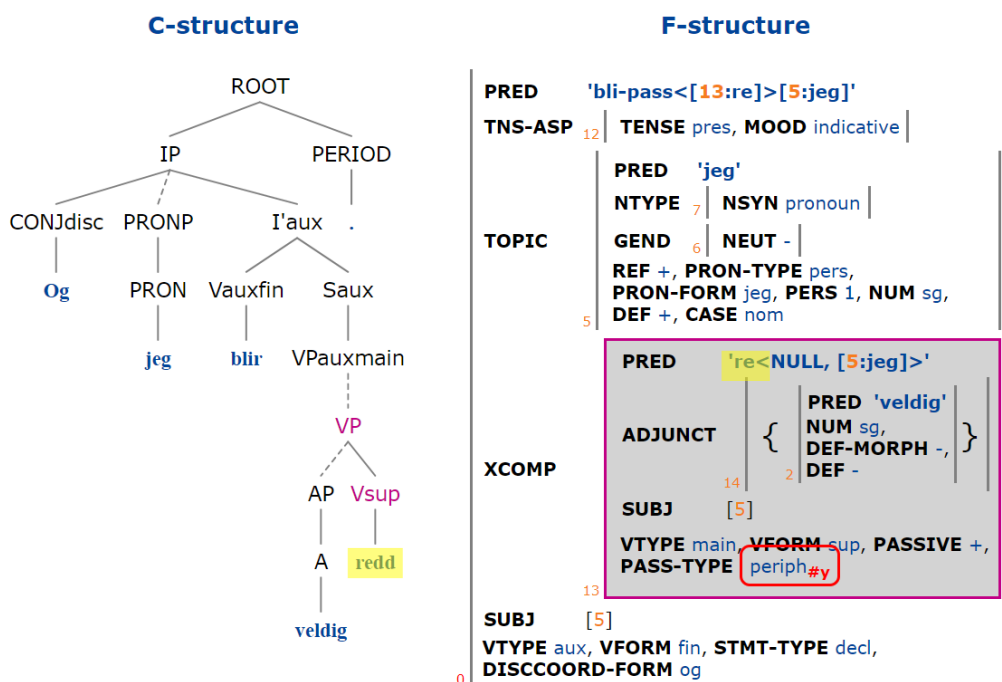
Vi kan se at resultatene for søkeuttrykk 1 og 2 viser at Dagsrevyen har flere nominaliseringer og passivkonstruksjoner enn Supernytt. Søkeuttrykk 3-5 gir høyere verdier for Supernytt enn Dagsrevyen, og resultatene viser dermed at det oftere forekommer venstretunge setninger og komplekse ytringer i Supernytt sammenliknet med Dagsrevyen.

4.3 Feilkilder

Jeg vil i dette delkapittelet presentere noen av feilkildene som er luket ut fra datamaterialet. Det er viktig å presisere at den korrekte analysen kan ligge blant analysene INESS foreslår, men at disse ikke er funnet fordi NRK-korpuset ikke er manuelt disambiguert. Det er ikke tatt høyde for å disambiguere NRK-korpuset i denne studien, grunnet oppgavens tidsomfang. Ved et senere tidspunkt kan setningene i korpuset disambigueres manuelt, slik at analysene blir riktige.

4.3.1 Passiv

I søket etter passivkonstruksjoner i NRK-korpuset fantes det 7 prosent ukorrekte analyser. Her har noen ord blitt analysert som feil ordklasse. Den mest frekvente feilen er at adjektivet *redd* i noen tilfeller tolkes som verbet *å re* i preteritum. Her er et eksempel på en slik analyse:

Figur 35: C-struktur og f-struktur av setning med feiltolket adjektiv.

Substantivet *huset* og adverbet *fortsatt* blir i noen tilfeller tolket som verb som er perifrastiske passiv. Innen morfologiske passiv er det ikke like mange feil som blant perifrastiske, men for eksempel blir det engelske låneordet og substantivet *likes* tolket som en morfologisk passiv av verbet *å like*.

Slike feil som blir nevnt over, har bakgrunn i at det norske språk har flere homonymer. Dette gjør det til tider utfordrende for den stokastiske modellen som INESS bruker i setningsanalysene.

4.3.2 Nominaliseringer

I søket etter nominaliseringer i NRK-korpuset, var det 20,2 prosent feilkilder. I tabellen under ser vi at «ting&thing» er det mest frekvente treffet av søket **#x_>PRED #y:'...*(ing|else|skap|sjon|het|itet)'**. Dette er en feilkilde, ettersom substantivet ting ikke er en nominalisering. I utgangspunktet skulle dette lemmaet vært utelatt på grunn av ønsket om tre tegn foran suffikset (...*) i søkeuttrykket, men her er atomet for lemmaet forlenget. Lemmaet er kodet med den engelske oversettelsen av ordet, for å adskille dets semantiske betydning med homonymet *ting*, i betydningen «forsamling». Ettersom ting er et svært frekvent ord i korpuset, øker dette feiltreffprosenten betraktelig.

Count	#y: atom
49	ting&thing
47	situasjon
34	myndighet

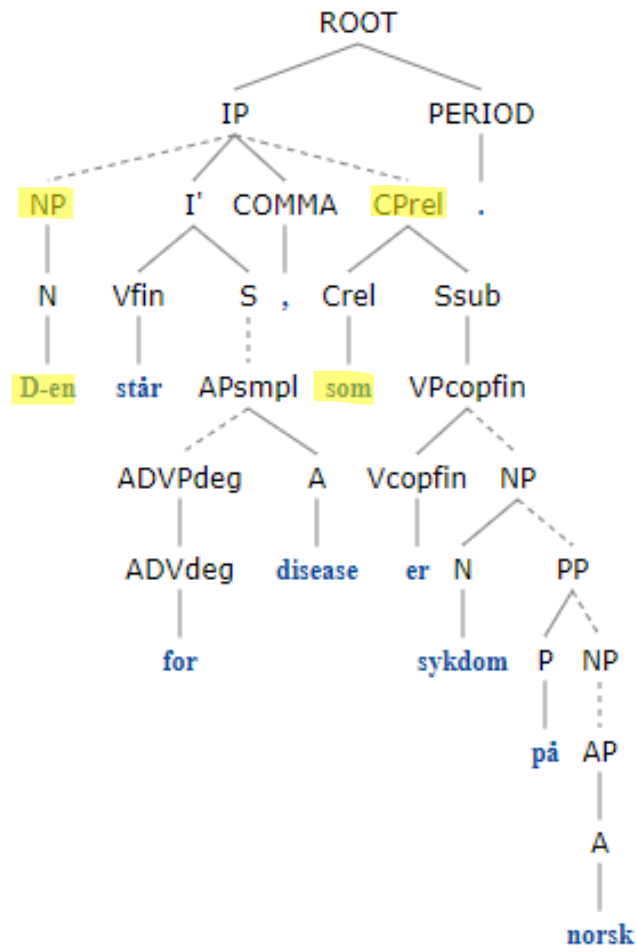
Figur 36: Skjermdump av tabell fra INESS som viser de tre mest frekvente predikatene med nominaliseringssuffiks.

Proprium som Rønning, Beijing, Kristiansten festning og Verdens helseorganisasjon er også regnet som feilkilder. Egennavn er utelatt fra materialet, da dette ikke er kjennetegn på fagspråk. Substantiv som er etymologiske substantiv, er også utelatt. Dette gjelder blant annet ord som *dronning*, *tenåring*, *budskap*, *ingenting*, *kjøleskap* og *selskap*. Lånord fra latin som *prioritet*, *kapasitet* og *kvalitet*, har suffikset -itet, men blir ikke regnet med i datamaterialet. Dette er fordi Det Norske Akademis ordbok ikke oppfører ordene som etymologiske adjektiv eller verb.

4.3.3 Venstretunge setninger

Søket **#x_>TOPIC #y_>* #z_>VFORM 'fin|inf' & #y_>NTYPE** har en feiltreffprosent på 10 prosent, som vil si at hver tiende setning er ugyldig. Nedenfor ser vi et eksempel på en av setningene som har fått feil analyse: «D-en står for disease, som er sykdom på norsk». Her er det kommafeil som gjør at analysen kobler relativsetningen til «D-en», og ikke til «disease».

C-structure

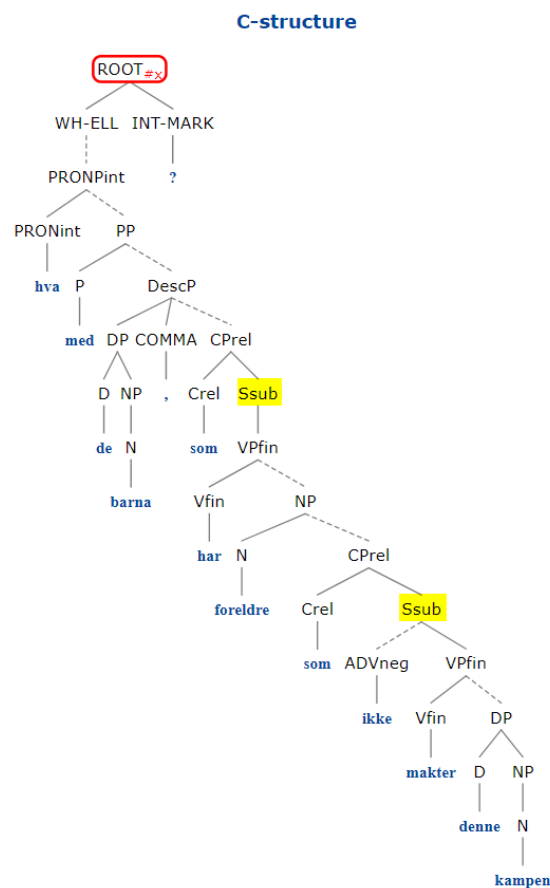

Figur 37: C-struktur av setningen «D-en står for disease, som er sykdom på norsk».

som ikke stemmer. Flere slike tilfeller kunne blitt luket ut ved å velge bort fragmentanalyser i søket.

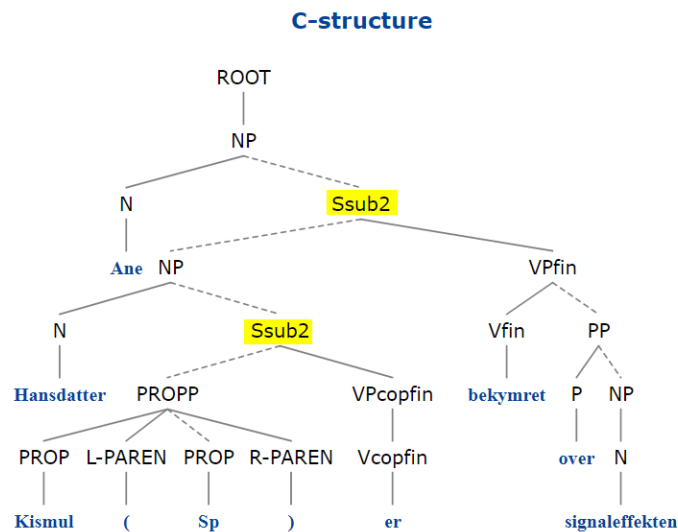
4.3.4 Komplexitet

Det er ikke oppdaget nevneverdige feilkilder i arbeidet med søket for setningskompleksitet. De fleste feilkildene jeg har oppdaget, befinner seg i det fullstendig disambiguerte materialet fra Norsk aviskorpus. Dermed ble det uaktuelt å kun inkludere disse dataene når aviskorpuset skulle sammenliknes med NRK-korpuset. Det mest feilbarlige med søket etter setningskompleksitet, er forholdet mellom innslag med få setninger versus mange setninger. Om et innslag har tre setninger som inneholder mange leddsetninger som er innføyde i hverandre, men tjue setninger uten leddsetninger, får dette innslaget lavere kompleksitetsverdi enn det ville fått om innslaget kun besto av de tre komplekse setningene alene. Teksten som har høyest setningskompleksitet blant de fullstendig disambiguerte tekstene fra Norsk aviskorpus, består bare av én setning. Setningen inneholder to Ssub-noder, og jeg har ikke inntrykk av at setningen er så kompleks som en verdi på 300,0 skulle tilsi.

Figur 39: C-struktur av setningen: «Hva med de barna, som har foreldre som ikke makter denne kampen?».

Like etter funnet av setningen i figur 40, oppdaget jeg en setning i materialet der analysen markerer leddsetninger som ikke er reelle.

Figur 40: C-struktur av setningen «Ane Hansdatter Kismul (Sp) er bekymret over signaleffekten».

Slike feilkilder er grunnlaget for at jeg valgte å inkludere setninger som ikke er fullstendig disambiguerte i søket etter setningskompleksitet. Det er mulig at materialet jeg har brukt har mange slike feilkilder, men disse har jeg ikke hatt tid til å overprøve.

En litt annen type feilkilde knyttet til kompleksitetssøket, er setningene som ikke har fått analyser i INESS. Vi har sett at 125 av setningene i Dagsrevyen har blitt luket ut av systemet (3.3). Et eksempel er setningen: «Vi har allerede laget råd til både reiseråd, folk som skal reise til Kina eller områder som har denne sykdommen, og også til helsepersonell i Norge hvis det skulle komme inn tilfeller med smitte». Dette er en nokså kompleks setning, der flere leddsetninger er innlemmet i hverandre. Om flere slike setninger fra Dagsrevyen hadde blitt inkludert i analysene, kunne Dagsrevyen ha fått høyere kompleksitetsverdi. Likevel viser resultatene såpass markante forskjeller mellom innslagene i Dagsrevyen og Supernytt, at dette trolig ikke ville hatt relevant betydning.

5. Diskusjon

Vi har nå sett at NRKs nyhetsinnslag om korona har en høyere andel passiv, nominaliseringer og venstretunge ledd sammenliknet med Norsk aviskorpus. Setningskompleksiteten i NRK-korpuset er også betydelig høyere enn i aviskorpuset. Når vi sammenlikner resultatene fra Dagsrevyen og Supernytt, finner vi en høyere andel passiv og nominaliseringer i Dagsrevyen. Innslagene fra Supernytt har en høyere andel initiale leddsetninger enn innslagene fra Dagsrevyen, i tillegg til betydelig høyere verdier av setningskompleksitet. Jeg vil i dette kapitlet drøfte disse resultatene opp mot presentert teori og metode. Diskusjonen er strukturert etter de tre forskningsspørsmålene fra kapittel 1.2.

5.1 Kjennetegn på fagspråk i NRKs nyhetsinnslag om korona

I dette delkapitlet vil jeg diskutere om resultatene som ble presentert i 4.1, viser at NRK bruker mange syntaktiske kjennetegn på fagspråk i sin formidling av korona. For å vurdere dette, vil jeg diskutere funnene opp mot teorien fra kapittel 2.

Resultatene fra 4.1 viser at NRK-korpuset har flere passivkonstruksjoner enn Norsk aviskorpus. Et klarspråksråd fra *Klarspråk lønar sig* (Hedlund i 2.2.1) er å bruke et aktivt språk, altså et språk der setningene har et agerende subjekt. Ut fra prosentandelen for treff i passiv-søket, kan vi anslå at setningene som ikke har fått treff er aktivsetninger. Dermed kan man hevde at språket i Norsk aviskorpus er klarere enn språket i NRK-korpuset. Samtidig påpeker Faarlund et al. og Maagerø (2.1.3) at passivsetninger kan være nyttige for å skape flyt og variasjon i språket, og for å ikke oppgi eller avsløre aktøren(e). På bakgrunn av dette kan man stille spørsmål ved om tematikken i NRK-korpuset krever at aktørene utelates fra setningen. Rognsaa (2.1.3) tydeliggjør at det er naturlig å bruke passiv når man snakker om voldshandlinger, katastrofer og ulykker. Koronapandemien kan bli sett på som en liknende faktor. Mange av passivkonstruksjonene i NRK-korpuset er knyttet til det å bli smittet, og dermed kan ikke alltid aktøren oppgis. Det er usikkert om teoriene om klarspråk eller skjulte aktører er en gyldig forklaring på hvorfor NRK-korpuset har flere passivkonstruksjoner enn Norsk aviskorpus. I faglige tekster dreier det seg mindre om personer og mer om tilstander og hendelser, påpeker Maagerø (2.1.3). Kanskje fokuset i Norsk aviskorpus oftere er på personer, mens NRK-korpuset har større fokus på hendelser og tilstanden under koronapandemien?

Fagspråk har mange likheter med dagligspråket i nasjonale språk, hevder Engberg (2.1). Dette kan gjøre det utfordrende å hevde at funnene fra NRK-korpuset inneholder fagspråklige trekk.

For eksempel er flere av nominaliseringene svært vanlige i dagligspråket. Dette gjelder for eksempel ord som *nyhet*, *situasjon*, *hosting* og *anledning*. Mange av nominaliseringene har verb som utgangspunkt, men flere av disse verbene brukes sjeldnere enn nominaliseringen. Eksempler på dette er nominaliseringene *situasjon*, *tradisjon*, *depresjon*, *befolkning* og *anledning*, som er avledet av de mindre brukte verbene *situere*, *tradere*, *deprimere*, *befolke* og *anlede*. Gjør man da språket vanskeligere ved å nominalisere disse verbene? Trolig ikke.

NRK-korpuset har relativt sett flere tilfeller av nominaliseringer enn Norsk Aviskorpus. Fra listen over de mest frekvente av dem (tabell 2 i 4.1.2), vil jeg hevde at nominaliseringene *spredning*, *behandling*, *helsemyndighet*, *sporing*, *isolasjon*, *vaksinering*, *restriksjon* og *smittespredning* kan knyttes opp mot koronasituasjonens fagspråk. Ingen av disse forekommer på topplisten for nominaliseringer i Norsk Aviskorpus (4.1.5). Som Maagerø påpeker, er mange fagord abstrakter som dannes ved nominalisering (2.1.3). Flere av de nevnte nominaliseringene betegner abstrakte prosesser. Jensen (2.1.3) påpeker at overdreven bruk av slike kan by på utfordringer for forståelsen. Det er ikke funnet setninger i NRK-korpuset der mange slike nominaliseringer brukes i samme setning, noe som kan implisere at NRK er bevisste på klarspråk. Vinjes språkvettregel nummer 4 oppfordrer til å ikke bli smittet av «substantivsjuken» (2.2), noe NRK tilsynelatende har klart å unngå i sin formidling av koronapandemien.

Maagerø (2.1) hevder at nominaliseringer er et typisk skriftspråklig trekk, som utgjør en av hovedforskjellene mellom skriftlig og muntlig språk. Hun uttrykker at dette trekket i liten grad forekommer i muntlige diskurser, med unntak av faglige foredrag og faglige diskusjoner. Resultatene av denne studien viser enten at Maagerøs utsagn er lite nyansert, eller at NRKs nyhetsinnslag kan regnes som faglige diskusjoner. Flere av dem som snakker i innslagene er fagfolk, men det forekommer også nominaliseringer i barns tale. Det er viktig å påpeke at det er en forskjell på nominaliseringer av faglig kompliserte fenomen, som kryssvaksinering, og mer hverdagslige fenomen, som hosting. Sannsynligvis sikter Maagerø i sitt utsagn til førstnevnte variant. Samtidig kan det diskuteres om ikke nominaliseringer fra fagspråket har nådd allmennheten, slik at barn og voksne utenfor fagdiskursene også bruker dem.

Knyttet til nominaliseringssuffiks finner jeg en diskrepans mellom teorien jeg har presentert og mine egne funn. Maagerø (2.1.3) hevder suffikset *-sjon* ikke er like frekvent og produktivt som *-ing* og *-else*. I min studie finner jeg at suffikset *-sjon* står for 22 prosent av alle nominaliseringene i NRK-korpuset, mot 8 prosent av suffikset *-else*. I denne studien er altså *-sjon* mer frekvent enn *-else*. Bakgrunnen for dette er trolig at *situasjon* og *informasjon*, som

er latinske lånord, står for over halvparten av funnene. Dette er trolig ord som Maagerø ikke vil kategorisere som fagspråklige, da de er vanlige å bruke i dagligspråket. Min studie kan altså ikke bevise at -sjon er mer frekvent enn andre nominaliseringsuffixs på bakgrunn av disse dataene. Funn som derimot stemmer overens med teorien, er at ing-suffikset er det mest produktive. I NRK-korpuset står dette suffikset for 46 prosent av alle nominaliseringene. Prosenten er tilsvarende i Norsk aviskorpus. Mine funn stemmer også overens med teorien når det kommer til nominalisering av adjektiv. Her er suffikset -het mest brukt både i NRK-korpuset og i Norsk Aviskorpus.

Funnene fra NRK-korpuset viser at venstretunge setninger forekommer i en liten prosentandel av setningene. Om resultatene for søkeuttrykkene $\#x_>TOPIC \#y_>* \#z_>VFORM$ 'fin|inf' & $\#y_>NTYPE$ og $\#x_>(TOPIC \text{ CLAUSE-TYPE}) \#y$ blir slått sammen til et samlet resultat, er det fortsatt under ti prosent av setningene som starter med et utbygd nominalt ledd eller en leddsetning. I tillegg er det ikke alle resultatene i dette søket som innebærer at setningen har flere ord til venstre for det finitte verbalet enn til høyre for det. Resultatene for søk etter venstretunge setninger har vist at svært venstretunge konstruksjoner finnes i mitt materiale (jfr. eksemplene i 4.1.3), og at de til en viss grad finnes oftere i NRK-korpuset enn i Norsk aviskorpus. Etersom prosentene for søkeresultatene er relativt lave, kan vi anta at de fleste setningene i begge korpusene er utbygd til høyre for hoved verbet. Dette stemmer overens med Vinjes språkvettregel nummer 5 om å være høyrevridd, slik at hoved verbet kommer langt ut til venstre i setningen (2.2). For søkene etter venstretunge setninger kan resultatene altså vise at setningene heller mer i retning av klarspråk enn fagspråk.

Vi har sett at NRK-korpuset inneholder betydelig mer komplekse setninger enn Norsk aviskorpus (4.1.4). Dette kan ha flere årsaker. Maagerø trekker frem at muntlig språk har mer grammatisk komplekse setninger med mange innskudd, sammenliknet med skriftlig språk (2.1.3). Etersom Norsk aviskorpus er basert på skriftlige journalistiske tekster, er det naturlig at setningene er mindre komplekse enn setningene fra NRK-korpuset som er basert på muntlige kilder. En annen faktor kan være at halvparten av NRK-korpusets tekster er beregnet for barn. For at barn skal lære, trenger de at ord blir forklart. Noen ganger kan forklaringene forekomme i innføyde leddsetninger. Dette vil diskuteres videre i neste delkapittel.

Resultatene viser at det ofte er NRKs reportere og nyhetsankre som taler der de mest komplekse setningene forekommer. Jeg antar at reporterne og nyhetsankrene benytter manus i sin formidling. Dermed er det lite sannsynlig at leddsetningshierarkiene oppstår som spontane

adverbial i de muntlige ytringene (jfr. Faarlund et. al i 2.1.3). Funnene fra Norsk aviskorpus viser at setningskompleksiteten er høyest i tekster med sitater av muntlig tale eller parafrasering av andres utsagn. Dette ser vi igjen i NRK-korpuset i eksempelet fra 4.1.4 (figur 28). Følgende setning er blant de mest komplekse i NRK-korpuset, og er en parafrasering av et utsagn fra danske myndigheter: «De som bestemmer i Danmark, sier at de gjorde det de trodde de måtte gjøre, fordi de ble så redd for at minskversjonen av viruset skulle gjøre det vanskeligere å få en vaksine til å virke». Liknende parafraseringer er synlige i flere av innslagene med høyest kompleksitet. Derfor kan det se ut til at det ikke er forskjellen på muntlige og skriftlige tekster som avgjør kompleksitetsverdien, men snarere *det å omtale* muntlighet, uavhengig av om det blir gjort skriftlig eller muntlig. I tillegg har nok tilpassingen av setningen for barn en påvirkning på hierarkiet av leddsetninger. I en tekst for et voksent publikum ville nok «de som bestemmer i Danmark» ha blitt «myndighetene i Danmark» eller «regjeringen i Danmark». I så fall hadde man erstattet tre ord med en nominalisering, og dermed pakket inn mer informasjon på mindre plass. Setningen ville da blitt mer abstrakt, som er et kjennetegn på fagspråk (2.1.3).

5.2 Syntaktiske og morfologiske forskjeller på Dagsrevyen og Supernytt

I dette delkapittelet vil jeg drøfte de kvantitative forskjellene jeg fant mellom Supernytt og Dagsrevyen i kapittel 4.2. Jeg vil også diskutere hva som kan være årsaken til forskjellene.

I 4.2 har vi sett at Dagsrevyen inneholder flere passivkonstruksjoner og nominaliseringer enn Supernytt, og at Supernytt har flere venstretunge setninger og setninger med høy kompleksitet. Vi ser her et skille mellom de morfologiske kjennetegnene ved fagspråk og de syntaktiske kjennetegnene. De morfologiske kjennetegnene passiv og nominaliseringer blir gjerne brukt for å konsentrere informasjon i og rundt ordformer, mens de syntaktiske kjennetegnene med setningsinitiale ledd og setningskompleksitet blir brukt for å bygge ut informasjonen innenfor setningslengden (jfr. Maagerø og Rognsaa i 2.1.3). Setningene fra Dagsrevyen er i snitt ett ord kortere (3.3) og betydelig mindre komplekse enn setningene fra Supernytt, men de har en høyere andel av nominaliseringer og passivkonstruksjoner (4.2.5). Dette innebærer at informasjonen i Dagsrevyen sannsynligvis er tettere knyttet til nominaliseringene enn til utbygde substantivfraser. Eksempelet vi ser i avslutningen av 5.1, kan stå som en konkretisering av det overnevnte. Her ble relativsetningen «de som bestemmer» gjort om til nominaliseringen «myndighetene». Det er trolig slike grep som

utgjør forskjellen på setningene i Dagsrevyen og Supernytt, enten frasene pakkes inn til en nominalisering eller bygges ut til en utbygd substantivfrase.

Kan det å tilpasse språk til barn, sammenliknes med klarspråksarbeid? Maagerø påpeker at fagtekster for yngre barn beholder mer av dagligspråket (2.1.2). Rognsaa hevder at det å skrive i klarspråk kort sagt er å oversette fagspråk til dagligspråk (2.2). Dermed kan det argumenteres for at Supernytts tilpasninger overfor målgruppen, innebærer klarspråksarbeid.

Setningene fra Supernytt inneholder også trekkene passiv og nominaliseringer, men de forekommer sjeldnere enn i Dagsrevyen. Funnene viser at barn har mer taletid i Supernytt enn i Dagsrevyen (4), og at barn oftere bruker aktivsetninger enn passivsetninger. Der barna bruker passiv, bruker de perifrastisk passiv (4.2.1). Dette vitner om at barnas tale er mer preget av dagligspråket, for ifølge Engberg (2.1.3) brukes denne typen passiv oftere i dagligspråk. Barnas tale fremstår mer spontan enn de voksnes tale. Dette kan begrunnes med at de voksne i sendingene ofte er nyhetsankere eller reportere som har forberedt skriftlig hva de skal si, eller leser manus mens de snakker. Dette kan være årsaken til at morfologiske og komplekse passiv brukes oftere i Dagsrevyen enn i Supernytt.

Dyvik (2018) fant tydelige kompleksitetsforskjeller mellom skriftlige tekster for voksne og for barn. Her var det i hovedsak tekstene for voksne, som stortingsforhandlinger og *Forskningsnytt*, som hadde høyest kompleksitet med verdier mellom 82 og 113. Resultatene i min studie peker på det motsatte. Årsaken kan være at Dyviks studie var basert på skriftlige tekster, mens NRK-korpuset i denne studien er basert på muntlige tekster, som er mer komplekse (jfr. Maagerø i 2.1.3). Innslagene fra Supernytt kan samlet sett med verdien 99,5 plasseres blant stortingsforhandlingene, mens innslagene fra Dagsrevyen med den samlede verdien 69,3, kan plasseres nedenfor tekstene fra *Forskningsnytt*.

Et spørsmål er om kompleksiteten i Supernytt versus Dagsrevyen, vitner om at Dagsrevyen undervurderer sitt publikum. Setninger som er lite komplekse, krever ikke like mye av mottakeren som komplekse setninger. Det at talerne i Dagsrevyen bruker færre innføyde leddsetninger, kan bety at de sjeldnere forklarer ordene de bruker. Vi har sett at Dagsrevyen inneholder flere passivkonstruksjoner og nominaliseringer enn Supernytt, noe som tilsier at språket her er mer abstrakt (jfr. Maagerø og Jensen i 2.1.3). Derfor kan språket i Dagsrevyen være vanskeligere å forstå enn språket i Supernytt. Samtidig har vi sett at mange av nominaliseringene er ord som ofte blir brukt i dagligspråket, noe som argumenterer for at språket i Dagsrevyen ikke er så abstrakt som tallene skulle tilsi.

Om ikke Dagsrevyen undervurderer sitt publikum, kan det diskuteres om Supernytt overvurderer sitt. Kompleksitetsverdiene i innslagene fra Supernytt viser nivåer som er betydelig høyere enn de høyeste verdiene i Norsk aviskorpus. Kan setningene i Supernytt være så komplekse at barna kan ha utfordringer med å henge med til punktum, slik Maagerø (2.1.3) presenterer som en utfordring? Bruker reporterne i Supernytt for mange kompliserende leddsetninger? Måten leddsetningene er innføydd på spiller åpenbart en rolle for hvor utfordrende setningene oppfattes (Dyvik, 2.1.3). I resultatene ser vi tilfeller av høyreforgrenede strukturer (figur 29), men også setninger der leddsetningene opptrer i hierarkier i starten eller midten av materialet (figur 28).

Det er interessant hvordan de aller fleste av innslagene med høyest kompleksitet er innslag der reportere, nyhetsankere eller politikere er talesubjekt. Maagerø (2.1.3) hevder at språket blir dårlig hvis utbyggingen etter kjernen blir for omfattende og på altfor mange nivåer. Rognsaa (2.2) mener at lange, tunge setninger med høy informasjonstetthet og abstrakte ord heller bør erstattes med flere korte setninger med kortere ord. Dette vil gjøre språket klarere og hjelpe leseren å forstå det som blir formidlet. Et av skriverådene hans er, som tidligere nevnt, at en periode bør inneholde maks én hovedsetning og to leddsetninger, der leddsetningene kommer til slutt i perioden. Det er tydelig at dette ikke er tilfellet for en del av setningene som får høy kompleksitetsverdi. Samtidig er det viktig å trekke frem at setningskompleksiteten kan fremstå mindre kompleks i en muntlig kontekst, enn i den skriftlige konteksten Rognsaa her er henvendt mot. Språkrådet (2.2) påpeker at man bare bør dele opp lange setninger *hvis det er hensiktsmessig*. Når man deler opp setninger, må man passe på at ikke noe går tapt og at sammenhengen blir ivaretatt. Det er mulig at de mest komplekse setningene fra Supernytt kunne blitt delt opp uten at det ville gått utover sammenhengen.

5.3 Fagspråk og klarspråk i formidlingen av korona

Vi har nå sett at språket i NRKs nyhetssendinger om korona inneholder flere kjennetegn på fagspråk. Derfor kan det være nyttig å diskutere hva dette kan lede til i formidlingen av pandemien, og for formidling generelt. I kapittel 2 ble det forklart hva fagspråk og klarspråk er, og hvorfor det kan være nyttig. Vi har sett at fagspråk blant annet er nyttig for å utvikle ny viten, for å nyansere og presisere, og for å pakke mye informasjon på liten plass. Klarspråk blir brukt for å gjøre fagspråket klarere og mer forståelig for et publikum som ikke er fagfolk.

Dette skjer blant annet gjennom å bruke flere aktivsetninger, å pakke ut nominaliseringer, og å korte ned setningene. Hvordan kan dette ha relevans for koronasituasjonen vi befinner oss i?

I koronasituasjonen skal fagfolk i helsesektoren og politikere nå ut til befolkningen med informasjon om hvilke råd og regler som gjelder, slik at man unngår smittespredning. Det er også viktig for å ivareta befolkningens demokratiske rettigheter (1.1, 2.2.1). I henhold til Jensens modell (2.1.1) beveger man seg fra diskursen der fagspråket om koronaviruset utvikles, via den faglige kommunikasjonen og ut i den faglige formidlingen. Den førstnevnte diskursen er i dette tilfellet trolig et internasjonalt og nasjonalt samarbeid mellom leger, forskere og fagterminologer. Herfra beveger terminologien seg videre til faglige diskurser på for eksempel sykehus som tar imot koronasyke pasienter, og til politikere som diskuterer hvordan informasjon om koronasituasjonen skal formidles til allmennheten. Det er i den sistnevnte diskursen, den faglige formidlingen, at asymmetrien oppstår. Det er i denne spenningen NRKs nyhetsinnslag befinner seg. Via statskanalen formidler leger og politikere viktig informasjon om koronasituasjonen videre til befolkningen (1.1, 3.4). NRK har ikke rettslig plikt til å bruke klarspråk i sendingene (2.2), men har ansvar for å nå ut med informasjon fra myndighetene til befolkningen (3.4). Dermed er det nyttig om de benytter et språk som allmennheten forstår.

Det er ikke bare leger og politikere som uttaler seg i innslagene jeg har transkribert. Befolkningen kommer til orde gjennom intervju med kanalen, og nyhetsankere og reportere får mest taletid. Denne studien samler alle talesubjektene i presentasjonen av resultatene, og peker dermed på NRKs samlede formidling av pandemien. Man finner grammatiske kjennetegn på fagspråk hos alle talesubjektene, også hos intervjuobjekt som er barn. Altså er ikke denne grammatikken forbeholdt faglige diskurser, noe Jensen (2.1.3) også påpeker.

Er fagspråk noe vi ikke ønsker i formidlingen av pandemien? Utfordringene med fagspråk er at det kan være ekskluderende overfor de som ikke er innlemmet i diskursen (2.1.1, 2.1.3) og at det som kommuniseres kan være forvirrende (1.1). Ut ifra årsakene til at klarspråk er nyttig (2.2.1), kan vi fornemme at utpreget fagspråk kan hemme demokratiet og tilliten til myndighetene. Samtidig er de positive sidene ved fagspråk at det er presist, nyansert og effektivt innad i faglige diskurser (2.1.1). Jensen (2.1.3) presiserer at det er *overdreven bruk* av fagspråklige kjennetegn som gjør språket utfordrende å forstå. Altså kan man argumentere for at fagspråk har sin nytte i formidlingen av koronapandemien, men at de fagspråklige kjennetegnene må være moderate for å sikre befolkningens forståelse. I Dagsrevyen og Supernytt finnes det svært få tilfeller der fagspråklige kjennetegn dominerer setningene.

I kapittel 2.1.2 trakk jeg fram Maagerø, som påpeker viktigheten av at lærere lærer elevene sine om grammatikk og grammatiske kjennetegn på fagspråk. Hun mener dette leder til bedre forståelse av tekster. Elevene bør også arbeide med fagspråk gjennom muntlig arbeid med fag (2.1.2). Ødegaard og Gjerver (3.4) trekker frem at flere lærere bruker Supernytt i undervisningen, noe som tilsier at dette programmet kobles opp mot fagene det undervises i. I 1.1 så vi at barn og unge strømmet til Supernytt da pandemien startet, og at overlege Greve-Isdahl oppfordret lærere til å snakke med elevene om koronaviruset. Jeg vil på bakgrunn av dette hevde at det er legitimt av lærere å koble sammen Supernytt med undervisning både om fag, og om koronaviruset. Nyhetsinnslagene om korona kan være inngangen til faglige samtaler, der fagord kan forklares og diskuteres. På denne måten kan elevene oppnå en bedre forståelse av fag og fagspråk, slik Maagerø fremhever. Dette skaper også en mulighet for at lærere kan ta Greve-Isdahls oppfordring om å la elevene få svar på spørsmålene de har om koronaviruset. Men om lærere tar denne oppfordringen, og velger å se på Supernytt sammen med elevene; finnes det mange fagspråklige kjennetegn i innslagene som de må forklare for at elevene skal forstå?

Resultatene fra Supernytt viser som nevnt at innslagene herfra inneholder færre passivkonstruksjoner og nominaliseringer enn innslagene fra Dagsrevyen. Det kan tyde på at Supernytt gjør noen klarspråklige grep i sin formidling rettet mot barn. Det man derimot kan være observant på, er oppbyggingen av setningene i Supernytt. Noen av setningene er så komplekse at det kan være utfordrende å tolke informasjonen de gir. Som Maagerø (2.1.3) skriver, kan læreren her hjelpe elevene med strategier for å pakke ut informasjonen i setningene.

Et annet trekk lærere bør være bevisst på, er passivkonstruksjonene i Supernytt. Ifølge Maagerø (2.1.3) er dette spesielt viktig i kritisk lesing der aktører skal ansvarliggjøres. Selv om passivsetninger er relativt sjeldne i Supernytt, og selv om de blir brukt i dagligspråket, kan det være tilfeller der aktørene i passivsetningene bør ansvarliggjøres. Som nevnt i 2.1.3, kan passivkonstruksjoner skape variasjon i setningene, og det kan være nyttig der handlinger eller fenomener skal være i fokus. Både Rognsaa og Maagerø trekker frem at passiv blir brukt der man ønsker å unngå plassering av ansvar, eller der man ikke vet hvem som står bak handlingen. Koronasituasjonen innebærer en tid med mye usikkerhet, og dermed kan passivkonstruksjoner være nyttige språklige virkemidler. Samtidig skaper dette rom for fraskrivning av ansvar. Vi ser at mange av passivkonstruksjonene er knyttet til det å «bli smittet». Dette kan knyttes til usikkerhet om hvem som smittet noen, eller et ønske om å

bevare personvern. Vi ser også i resultatene at mye har blitt «stengt» eller «avlyst», uten at det oppgis hvem som har bestemt dette. Implisitt ligger det at myndighetene og arrangørene står bak, men dette kan også være en måte å fraskrive seg ansvaret for stenging og avlysning. Den egentlige aktøren, eller årsaken, er jo i de fleste tilfeller et abstrakt virus som man ikke kan se med det blotte øye. Derfor kan man argumentere for at passivkonstruksjoner er nødvendige å bruke i formidlingen av koronapandemien.

6. Avslutning

Avslutningsvis vil jeg gi en oppsummering av de viktigste funnene i oppgaven. Jeg vil også komme med forslag til videre forskning, ettersom studiefeltet for denne oppgaven ennå er lite forsket på.

6.1 Hvilke spørsmål er blitt reist i denne studien?

Denne oppgaven har søkt svar på problemstillingen «*I hvilken grad finnes syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk i NRKs nyhetsinnslag om korona, og hvilke forskjeller er det mellom Dagsrevyen og Supernytt på dette området?*». Problemstillingen har blitt belyst gjennom tre forskningsspørsmål, der det første spør etter hvilken grad av syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk som finnes i NRKs nyhetsinnslag om korona. Funnene viser at passivkonstruksjoner finnes i 15,47 prosent av setningene i det samlede materialet, der perifrastisk passiv dominerer i forhold til morfologisk og kompleks passiv. Søket etter nominaliseringer gir treff i 17,24 prosent av materialet, men dette har blitt problematisert fordi søket gir treff for nominaliseringer som ikke er typisk fagspråklige. Blant nominaliseringene er det det produktive suffikset -ing som dominerer i rundt halvparten av treffene. Suffikset -het er det mest utbredte for nominaliserte adjektiv. Søket etter setningsinitiale ledd som inneholder et verbalt ledd gir treff i 3,25 prosent av setningene. Prosentandelen er litt høyere i søket etter initiale leddsetninger, med 4,43 prosent. Resultatet for setningskompleksitet i NRK-korpuset som helhet, viser at innslagene har en kompleksitetsverdi på 83,8.

Resultatene fra NRK-korpuset har blitt sammenliknet med relative fordelinger for deler av Norsk aviskorpus. Disse fordelingene viser at NRK-korpuset har høyere treffprosent for samtlige søk etter syntaktiske og morfologiske kjennetegn på fagspråk.

Det andre forskningsspørsmålet har behandlet syntaktiske og morfologiske forskjeller i nyhetsinnslag om korona fra Dagsrevyen og fra Supernytt. Her viste resultatene at Dagsrevyen har 17,76 prosent passivkonstruksjoner, versus 13,04 prosent i Supernytt. Her har Supernytt en høyere andel perifrastisk passiv, noe som kan tyde på at språket er mer dagligdags her. Søket etter nominaliseringer viser også en høyere andel treff i Dagsrevyen enn i Supernytt, med 26,33 prosent versus 7,64 prosent. Supernytt har flere treff i søket etter initiale ledd med et verb i seg, med 3,78 prosent mot 2,75 prosent i Dagsrevyen. Andelen leddsetninger i TOPIC er også høyere i Supernytt, med 5,88 prosent versus 3,97 prosent i Dagsrevyen. Det mest oppsiktsvekkende funnet er at den samlede kompleksitetsverdien i Supernytt er 99,5 mot Dagsrevyens 69,3. Her har noen enkeltinnslag i Supernytt

kompleksitetsverdier på over 200,0. Samlet sett ser vi at Dagsrevyen har flere morfologiske kjennetegn på fagspråk, mens Supernytt har flere syntaktiske kjennetegn på fagspråk. Årsaken kan være at Supernytt oftere forklarer fenomener gjennom utbygde fraser og leddsetninger, der Dagsrevyen i stedet benytter nominaliseringer og passivkonstruksjoner.

Det tredje og siste forskningsspørsmålet har belyst hva som kjennetegner fagspråk og klarspråk, og hvorfor disse faktorene kan være viktige når koronapandemien skal formidles. Fagspråk skiller seg fra dagligspråk ved at det blir brukt i fagmiljøer, at det gjør språket mer abstrakt gjennom passivkonstruksjoner og nominaliseringer, og at informasjonen pakkes i utbygde substantivfraser, venstretunge setninger og hierarkier av leddsetninger. Fagspråk er blant annet nyttig for å utvikle ny viten, for å nyansere og presisere, og for å pakke mye informasjon på liten plass. Klarspråk er et nyere forskningsområde enn fagspråkforskningen. Det har som formål å gjøre fagspråket klarere og mer forståelig for et publikum som ikke er fagfolk, eller mellom myndigheter og innbyggere.

I koronasituasjonen kan klarspråk være nyttig når fagfolk i helsesektoren og politikere skal nå ut til befolkningen med informasjon om hvilke råd og regler som gjelder. Det er viktig at innbyggerne forstår infoen som blir gitt, slik at man unngår smittespredning. Det er også viktig for å ivareta befolkningens demokratiske rettigheter, og å opprettholde tillit mellom myndighetene og innbyggerne. Ettersom Supernytt blir brukt i mange klasserom, er det nyttig for lærere å være bevisst på hvordan koronapandemien blir formidlet av nyhetsankrene og reportene i innslagene. Slik kan elevene få hjelp til å forstå nyhetene. Blant innslagene med høyest setningskompleksitet i Supernytt finnes det setninger med opptil seks leddsetninger som er innføyd i hverandre. Dette kan gjøre det utfordrende å følge med på hva som blir formidlet, særlig hvis leddsetningene opptrer i starten eller i midten av setningen. Om slike komplekse setninger i tillegg kombineres med nominaliseringer og passivkonstruksjoner, kan setningen bli utfordrende å forstå. Det er ikke oppdaget setninger i mitt materiale som kombinerer større antall fagspråklige kjennetegn, men det kan være nyttig om lærere er bevisste på grammatikken som blir brukt når pandemien formidles.

6.2 Forslag til videre forskning

Forskning må betraktes som en pågående prosess der vi avdekker og forstår deler av virkeligheten, og dermed en prosess som utvider kunnskapen vår. Forskningen skal gjøre oss enda mer bevisst på hva vi ikke vet (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 219-220). Gjennom denne

studien har noen spørsmål blitt besvart, men det har også dukket opp nye spørsmål. Det jeg har undret mest på underveis i studien, er hvordan resultatene hadde blitt dersom man undersøkte nyhetsinnslag som ikke omhandlet korona. Det kunne blitt en interessant komparativ studie om forskjellene mellom koronainnslag og «vanlige» innslag. Jeg har i denne studien sammenliknet NRK-korpuset med Norsk aviskorpus, men fordi førstnevnte er basert på muntlige tekster og sistnevnte er bygget på skriftlige tekster, er forskjellene på noen områder svært store.

En studie jeg skulle ønske at fantes underveis i arbeidet med oppgaven, er en studie om hvordan fagspråk og klarspråk gir seg til kjenne i muntlige kontekster. Det hadde vært interessant å vite om de grammatiske kjennetegnene på fagspråk gjør at språket blir like uklart i muntlig formidling. Det håper jeg at noen vil forske på i fremtiden. Det kunne også vært spennende å forske på den nye terminologien som har blitt presentert for allmennheten via NRK under koronapandemien.

INESS som språkforskningsressurs gir unike muligheter til å utforske andre tekster med de samme søkeuttrykkene som er brukt i denne studien, eller det samme korpuset med helt andre søkeuttrykk. Mulighetene er mange.

Jeg velger å avslutte med sitatet fra side 1: «*Koronapandemien har endra kvardagen. Og når samfunnet rører på seg, då gjer ofte språket det same*» (Nordal, 2020). Denne oppgaven har kanskje ikke pekt på nye sider ved språket under pandemien, men snarere hvilken syntaks som blir brukt når en endret hverdag skal formidles. Nå sender jeg den språklige koronastafett-pinnen videre til forskere som vil studere hvordan språket har endret seg «i disse tider». Kanskje korpuset som ble utviklet i forbindelse med denne masteroppgaven, kan brukes til å studere nye språklige sider ved pandemien. Koronaviruset har tatt fra oss mye, men det har også gitt oss mange muligheter – ikke minst språklige.

Litteraturliste

- Abu-Akel, A., Spitz, A. & West, R. (2021, 12. januar). Who Is Listening? Spokesperson Effect on Communicating Social and Physical Distancing Measures During the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology*. Hentet 02.05.2021 fra: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.564434>
- Aldridge, Ø. & Kifle, M. (2020, 15. juni). Da krisen rammet Norge, strømmet norske barn til NRK og Tiktok. *Aftenposten*. Hentet 28.02.2021 fra: <https://www.aftenposten.no/kultur/i/zGaQdv/da-krisen-rammet-norge-stroemmet-barna-til-nrk-og-tiktok>
- Andersen, G. & Hofland, K. (2012). Building a Large Corpus Based on Newspapers from the Web. I Andersen, G. (red.). *Exploring Newspaper Language: Using the Web to Create and Investigate a Large Corpus of Modern Norwegian*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. Hentet 15.05.2021 fra: https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=RJmPfmQq_20C&oi
- Bresnan, J., Asudeh, A., Toivonen, I. & Wechsler, S. (2016). *Lexical-functional syntax* (Second edition, Vol. 16, Blackwell textbooks in linguistics). Chichester, England: Wiley Blackwell. Hentet 01.05.2021 fra: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/hogskbergen-ebooks/detail.action?docID=2050967>
- CLARINO (2020). Welcome to CLARINO Bergen Centre. Hentet 06.04.2021 fra: <https://repo.clarino.uib.no/xmlui/>
- Dalgard, O., Klein, J. & Jensen, H. L. B. (2021). covid-19. I *Store medisinske leksikon* på snl.no. Hentet 17.02.2021 fra: <https://sml.snl.no/covid-19>
- Dalrymple, Mary (2001). *Lexical Functional Grammar*. Vol. 34. Syntax and Semantics. San Diego, CA: Academic Press.
- Deklaration om nordisk språkpolitikk*. (2007). (ANP 2007:746). København: Nordiska ministerrådet. Hentet 28.03.2021 fra: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:700895/FULLTEXT01.pdf>
- De Smedt, K. (2020). Smittsomme koronaord. I Hagen, Hjelde, Stjernholm & Vangsnes (red.). *OSLa, volume 11 (2), 2020: Bauta: Janne Bondi Johannessen in memoriam*,

- Oslo Studies in Language*. (s. 59–73). Hentet 27.04.2021 fra:
<https://doi.org/10.5617/osla.8488>
- Det Norske Akademi for Språk og Litteratur (2021). *Det Norske Akademis ordbok*. Hentet fra:
<https://naob.no/>
- Dyvik, H. (2000). *Nødvendige noder i norsk. Grunntrekk i en leksikalsk-funksjonell beskrivelse av norsk syntaks*. Hentet 25.02.2021 fra:
<https://folk.uib.no/hfohd/SLF/Dyvik/norskknoder.pdf>
- Dyvik, H., Meurer, P., Rosén, V., De Smedt, K., Haugereid, P., Losnegaard, G. S., Lyse, G. I. & Thunes, M. (2016). NorGramBank: A ‘Deep’ Treebank for Norwegian. I Calzolari, N., Choukri, K., Declerck, T., Grobelnik, M., Maegaard, B., Mariani, J., Moreno, A., Odijk, J. & Piperidis, S. (red.). *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC’16)*. (s. 3555–3562). Portorož, Slovenia: ELRA. Hentet 06.05.2021 fra: http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2016/pdf/943_Paper.pdf
- Dyvik, H. (2018, 19. februar). Setningskompleksitet: et mål på lesbarhet? *NORGRAM-TALL. Data om norsk fra NorGramBank*. Hentet 04.03.2021 fra:
<https://norgramtall.w.uib.no/2018/02/19/setningskompleksitet-et-mal-pa-lesbarhet/>
- Engberg, J. (1998). *Introduktion til fagsprogslingvistikken*. Århus: Forlaget Systeme.
- Erickson, F. (2011). The history of qualitative inquiry in social and educational research. I N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (red.). *The SAGE handbook of qualitative research*. (s. 43-59). Los Angeles: Sage Publications Inc.
- Folkehelseinstituttet. (2021, 26. februar). Statistikk om koronavirus og covid-19. Hentet 26.02.2021 fra: <https://www.fhi.no/sv/smittsomme-sykdommer/corona/dags--og-ukerapporter/dags--og-ukerapporter-om-koronavirus/>
- Falck-Ytter, K. (2009). *Klarspråk – hva er det? En kvalitativ studie av klarspråk og klarspråksarbeid i Norge og Sverige*. (Masteroppgave, NTNU Trondheim). Hentet 29.10.2020 fra:
<https://www.sprakradet.no/upload/Klarspr%C3%A5k/Dokumenter/Masteroppgave%200om%20klarspr%C3%A5k,%20Kaja%20Falck-Ytter.pdf>

- Faarlund, J. T., Lie, S. & Vannebo, K. I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget. Hentet 01.03.2021 fra:
<https://www.nb.no/nbsok/nb/3edb3d931ecb29750772b864a9c3bdb0?lang=no#5>
- Gausen, S. (2021, 12. februar). FHI: Hvis alt går etter planen kan alle voksne være fullvaksinert til sommeren. *Aftenposten*. Hentet 28.02.2021 fra:
<https://www.aftenposten.no/norge/i/IEO9wG/fhi-hvis-alt-gaar-etter-planen-kan-alle-voksne-vaere-fullvaksinert-til>
- Gjerver, M. (2017). *Barnas nyhetsbilde. En innholdsanalyse av NRK Supernytt og Aftenposten Junior* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet 27.02.2021 fra:
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/57991/Gjerver-Marie-Masteroppgave-2017.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Gunnarsson, B. L. (2014). On the sociohistorical construction of scientific discourse. I Gunnarsson, B. L., Linell, P. & Nordberg, B. (red.). *The Construction of Professional Discourse*. New York: Routledge. Hentet 30.03.2021 fra:
<https://books.google.no/books?id=UFaPBAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=no#v=onepage&q&f=false>
- Hedlund, A. (2006). *Klarspråk lönar sig. Klarspråksarbete i kommuner, landsting och statliga myndigheter*. Stockholm: Justitiedepartementet, Regeringskansliet. Hentet 28.04.2021 fra: <https://data.riksdagen.se/fil/E4965102-BCAB-4C23-9B72-138293B83628>
- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap. Teori, metode og faghistorie*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Infrastructure for the Exploration of Syntax and Semantics (INESS). (2015). *NorGramBank Newspaper text (years 2012, 2013) in Norwegian Bokmål from the Norwegian Newspaper Corpus*. Hentet 14.05.2021 fra INESS Portal:
<https://hdl.handle.net/11495/D9B6-2435-EEBF-1>
- Jensen, L. B. (2001). *Den sproglige dåseåbner – om at formidle faglig viden forståeligt*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Johansen, P. A., Røed-Johansen, D., Murray, S. M., Lom, J. A. G. (2021, 18. januar). 73 ganger har regjeringen endret smitteforskriften. Men vet de egentlig hva som har virket? *Aftenposten*. Hentet 04.05.2021 fra:

<https://www.aftenposten.no/norge/i/zg03X5/73-ganger-har-regjeringen-endret-smitteforskriften-vet-vi-hva-som-ege>

Krokeide, T. Ø. (2018). *Passivering av ditransitive verb. En korpusbasert studie av skandinavisk skriftspråk*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet 25.02.2021 fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/64773/Masteroppgave-endelig-versjon.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kulturdepartementet. (2020, 12. mai). *Prop. 108 L (2019-2020). Lov om språk (språklova)*. Hentet 28.02.2021 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/92c0cb2b20ba4d2aac3c397c54046741/nno/pdfs/prp201920200108000dddpdfs.pdf>

Lindblad, K.-E. (2016, 19. oktober). Brukte 26 mill. på «nye Dagsrevyen», men unge seere rømmer flaggskipet – tallene har stupt 70 prosent siden 2001. *Dagbladet*. Hentet 01.03.2021 fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/brukte-26-mill-pa-nye-dagsrevyen-men-unge-seere-rommer-flaggskipet---tallene-har-stu-70-prosent-siden-2001/63955493>

Loftsgaard, L. S. (2021, 22. februar). Mutanten er løs. *Tidsskrift for Den norske legeforening*. Hentet 02.05.2021 fra: <https://tidsskriftet.no/2021/02/fra-redaktoren/mutanten-er-los?fbclid=IwAR2FwgYFAsqVdTqtICmA61DsOyzt8HovlHppMPDa3fH0WbrqqPbm2DOv7lo#ref2>

Losnegaard, G. S., Lyse, G. I., Thunes, M., Rosén, V., De Smedt, K., Dyvik, H. & Meurer, P. (2012). What we have learned from Sofie: Extending Lexical and Grammatical Coverage in an LFG Parsebank. I Hajič, J., De Smedt, K., Tadić, M. & Branco, A. (red.). *META-RESEARCH workshop on advanced treebanking at LREC'2012*. (s. 69–76). Istanbul: European Language Resources Association (ELRA). Hentet fra: <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2012/workshops/12.LREC%202012%20Advanced%20Treebanking%20Proceedings.pdf>

Maagerø, E. (2005). *Språket som mening. Innføring i funksjonell lingvistikk for studenter og lærere*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Maagerø, E. (2008). Om grammatikk og fagspråk. I Nergård, M. E. & Tonne, I. (red.) *Språkdidaktikk for norsklærere. Mangfold av språk og tekster i undervisningen.* (s. 83-94). Oslo: Universitetsforlaget.
- Medietilsynet. (2021). *Mediemangfoldsregnskapet 2020. Mediemangfold i et bruksperspektiv.* Hentet 02.05.2021 fra:
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/2020/mediemangfoldsregnskapet-2020/210129-mediemangfold_bruksperspektiv_2021.pdf
- Mejlbo, K. (2020, 6. august). FHI ber lærerne ta korona-praten med barn og elever. Hentet 17.02.2021 fra *Utdanningsnytt*: <https://www.uttanningsnytt.no/barnehage-korona-smittevern/fhi-ber-laererne-ta-korona-praten-med-barn-og-elever/250448>
- NHO. (2020, 27. oktober). Uklare råd om reiseliv og hjemmekontor. Hentet 28.02.2021 fra:
<https://www.nho.no/tema/arbeidsliv/koronaviruset/uklare-rad-om-reiseliv-og-hjemmekontor/>
- Nord, A., Höög, C. N. & Tønnesson, J. L. (2015). Klarspråk och klarspråksarbeite - ett tema i tiden. Hentet 08.10.2020 fra *Sakprosa Vol. 7 Nr. 2 Art. 1*:
<https://journals.uio.no/sakprosa/article/view/1284/1292>.
- Nordal, L. I. (2020). Språkleg unntakstilstand? I *Språknytt*, 2/2020. Hentet 18.02.2021 fra:
<https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/spraaknytt-22020/sprakleg-unntakstilstand/>
- NRK Kommunikasjon. (2015, 11. mars). NRK-plakaten. *Nrk.no*. Hentet 28.02.2021 fra:
<https://www.nrk.no/informasjon/nrk-plakaten-1.12253428>
- NRK Super (2018). Sjå dagens Supernytt. Hentet 04.04.2021 fra:
<https://nrksuper.no/ukategorisert/her-er-dagens-supernytt-2-6528>
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Rognsaa, Aa. (1998). *Kunsten å skrive godt.* (1. utgave). Oslo: Universitetsforlaget. Hentet 26.04.2021 fra: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008080604091
- Rognsaa, Aa. (2016). *Kunsten å skrive godt.* (3. utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

- Rosén, V. (2012). Exploring corpora through syntactic annotation. I Andersen, G. (red.). *Exploring Newspaper Language: Using the Web to Create and Investigate a Large Corpus of Modern Norwegian*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. (s. 1-28). Hentet 15.05.2021 fra:
https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=RJmPfmQq_20C&oi
- Rosén, V. & Borthen, K. (2017). Norwegian bare singulars revisited. I Rosén, V. & De Smedt, K. (red.). *The Very Model of a Modern Linguist — in Honor of Helge Dyvik*. Bergen Language and Linguistics Studies (BeLLS). Hentet 21.02.2021 fra:
<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2470126/rosen-borthen-norwegian.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Rosén, V., De Smedt, K., Meurer, P. & Dyvik, H. (2012). An open infrastructure for advanced treebanking. I Hajič, J., De Smedt, K., Tadić & Branco, A. (red.) *META-RESEARCH Workshop on Advanced Treebanking at LREC2012*. (s. 22-29). Istanbul: European Language Resources Association (ELRA). Hentet 20.04.2021 fra:
<https://ling.w.uib.no/files/2013/02/lcrec2012at-iness-paper-published.pdf>
- Rosén, V., Dyvik, H., Meurer, P. & De Smedt, K. (2017). Exploring Treebanks with INESS Search. I *Proceedings of the 21st Nordic Conference of Computational Linguistics*. (s. 326–329). Hentet 25.02.2021 fra: <https://www.aclweb.org/anthology/W17-0248.pdf>
- Rosén, V., Thunes, M., Haugereid, P., Losnegard, G. S., Dyvik, H., Meurer, P., Lyse, G. I., De Smedt, K. (2016). The enrichment of lexical resources through incremental parsebanking. I *Lang Resources & Evaluation*, 50 (s. 291–319). Hentet 16.10.2020 fra: <https://www.doi.org/10.1007/s10579-016-9356-5>
- Språkrådet. (u.å. a). Kort om klarspråk. Hentet 01.03.2021 fra:
<https://www.sprakradet.no/klarsprak/om-klarsprak/kort-om-klarsprak/>
- Språkrådet (u.å. b). Kvifor klarspråk. Hentet 28.04.2021 fra:
<https://www.sprakradet.no/klarsprak/om-klarsprak/kvifor-klarsprak/>
- Språkrådet. (u.å. c). Lange og innholdsrike setninger. Hentet 27.04.2021 fra:
<https://www.sprakradet.no/klarsprak/om-skriving/sprak-i-lover-og-forskrifter/skriverad/setningsbygning/lange-og-innholdsrike-setninger/>

- Språkrådet. (u.å. d). Nordiske klarspråkskonferanser. Hentet 28.03.2021 fra:
https://www.sprakradet.no/Sprakarbeid/Det-offentlige/Klarsprak/Klarspraaksarbeid_i_andre_land/Nordiske-klarspraks-konferanser/
- Språkrådet. (u.å. e). Om nettstaden. Hentet 27.04.2021 fra:
<https://www.sprakradet.no/klarsprak/om-nettsidene/>
- Språkrådet. (2020a, 27. mars). Koronavirus og covid-19. Hentet 16.02.2021 fra:
<https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/koronavirus/>
- Språkrådet. (2020b, 12. november). *Koronaen* er årets ord 2020. Hentet 16.02.2021 fra:
<https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2020/koronaen-er-arets-ord-2020/>
- Tjernshaugen, A., Hiis, H., Bernt, J. F. & Braut, G. S. (2020, 29. desember) koronavirus-pandemien 2020-2021 i *Store medisinske leksikon* på snl.no. Hentet 16. februar 2021 fra: https://sml.snl.no/koronavirus-pandemien_2020-2021
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i norsk* (NOR01-06). Hentet 28.02.2021 fra:
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-1k20/NOR01-06.pdf?lang=nob>
- Vinje, F.-E. (2009). *Skriveregler*. Oslo: Aschehoug.
- Widén, P. (2015). Kvalitativ textanalys. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 176-193). Stockholm: Liber AB.
- Ødegaard, T. L. (2013). *Konstruksjoner av barndom og barnet som TV-seer i NRK-Supernytt* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet 27.02.2021 fra:
https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/36813/Odegaard_master.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Aa, L. I. (2020). Å studere språkleg variasjon i korpus. I Aa, L. I. & Neteland, R. (red.). *Master i norsk. Metodeboka 1*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1: Veiledning for søk i NRK-korpuset

Med forbehold om at systemets infrastruktur kan endre seg etter mai 2021.

For å finne frem til korpuset går man til [hdl:11495/E3EA-11A3-34BC-6](https://hdl.handle.net/11495/E3EA-11A3-34BC-6), logger seg inn med en akseptert ID. I Norge kan man logge seg på med en Feide-konto ved å velge innlogging gjennom Clarin SPF. Videre klikker man på Treebank Selection i venstremenyen. Deretter velger man Norwegian Bokmål under Languages, NorGram under Treebank Collections og lfg under Treebank Types. Deretter blar man nedover på siden og velger nob-nrk. Før man går videre herfra, må man godkjenne Creative Commons-lisensen (CC BY 4.0) for trebanken. Den gir tillatelse til å bruke, dele og endre materialet, så lenge man oppgir endringer og nøyaktige referanser. For å videre gjøre søk i korpuset, kan man klikke på Query i venstremenyen. Deretter skriver man inn ønsket søkeuttrykk og klikker Enter.

For grundige innføringer i INESS og korpussøk, kan jeg anbefale å utforske følgende ressursside: <https://clarino.uib.no/iness/page?page-id=Publications>

Vedlegg 2: Resultater for setningskompleksitet i NRK-korpuset

# Count	NIL	ROOT	TITTEL PÅ INNSLAG	PROGRAM	KOMPLEKSITET
31	23	8	Må minkene avlives?	Supernytt	287,5
35	24	11	Hvilke korona-regler gjelder?	Supernytt	218,2
22	15	7	Høyt smittetall i Europa	Supernytt	214,3
24	16	8	Jennifer fikk verdens første prøve-vaksine mot Covid-19	Supernytt	200,0
15	10	5	Kongen holdt tale om koronaviruset	Supernytt	200,0
9	6	3	Trump har fått Korona!	Supernytt	200,0
35	23	12	Nye koronaregler	Supernytt	191,7
31	20	11	Helsedirektoratet hadde beredskapsmøte om Koronaviruset	Dagsrevyen	181,8
42	27	15	Prioritering vaksine	Dagsrevyen	180,0
14	9	5	Korona-utbrudd i Sarpsborg	Supernytt	180,0
29	18	11	Nye korona regler	Supernytt	163,6
50	31	19	Barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad	Supernytt	163,2
39	24	15	Språk pandemi	Dagsrevyen	160,0
57	35	22	By i Kina stengt på grunn av smittefare	Supernytt	159,1
25	15	10	Livet begynner å gå som normalt igjen i deler av Kina	Supernytt	150,0
5	3	2	Oslo har blitt rød sone	Supernytt	150,0
27	16	11	Send inn spørsmål til Erna Solberg	Supernytt	145,5
121	71	50	Spørsmål fra Aftenposten Junior	Supernytt	142,0
69	40	29	Siste nytt om korona	Supernytt	137,9
19	11	8	19 korona-smittede i Norge	Supernytt	137,5
303	175	128	Selma stiller spørsmål fra barn	Supernytt	136,7
7	4	3	Fotball-EM utsatt ett år	Supernytt	133,3
58	33	25	Statsminister Erna Solberg om koronaviruset	Supernytt	132,0
38	21	17	Siste nytt om korona i Norge	Supernytt	123,5
38	21	17	Alle skolene i Norge stenger	Supernytt	123,5
42	23	19	Koronaviruset sprer seg	Supernytt	121,1
33	18	15	Hva skjer med Premiere league?	Supernytt	120,0
71	38	33	Mange arrangementer avlyst	Supernytt	115,2
45	24	21	Helsedirektoratet forklarer	Supernytt	114,3
64	34	30	Gjest: Pål Sletten	Dagsrevyen	113,3
46	24	22	Hva kan vi gjøre for å ikke bli smittet og syke	Supernytt	109,1
54	28	26	Kinesere sørger over død lege	Dagsrevyen	107,7
47	24	23	Kunnskapsminister Guri Melby om skole fremover	Supernytt	104,3
42	21	21	Historiske pandemier	Supernytt	100,0
24	12	12	Smittede skip	Dagsrevyen	100,0
24	12	12	Tar nye grep i bekjempelse av Korona viruset	Dagsrevyen	100,0
14	7	7	Karantene mot koronasmitte	Dagsrevyen	100,0
2	1	1	Koronavaksine	Supernytt	100,0
65	32	33	Virus i Kina	Dagsrevyen	97,0
110	54	56	Spørsmål fra skoleelever	Supernytt	96,4
51	25	26	Siste nytt om korona-virus i Norge	Supernytt	96,2
29	14	15	Ny versjon av koronaviruset oppdaget	Supernytt	93,3
77	37	40	Tiltak mot Koronaviruset	Dagsrevyen	92,5
25	12	13	HONGKONG	Dagsrevyen	92,3
44	21	23	Mange blir faktisk friske av koronaviruset	Supernytt	91,3
21	10	11	Kom på leirskole likevel	Supernytt	90,9
124	59	65	Norge stanser flytrafikken fra Storbritannia	Dagsrevyen	90,8
13	6	7	Tomme tribuner på grunn av korona-frykt	Supernytt	85,7
48	22	26	Smitte på russisk fiskefartøy	Dagsrevyen	84,6
35	16	19	Smittevernsregler i julen	Supernytt	84,2
11	5	6	Håndvaskdans i Sandnes	Supernytt	83,3

11	5	6	Idrettsarrangementer avlyses	Supernytt	83,3
45	20	25	Hvordan er det å være hjemme fra skolen?	Supernytt	80,0
27	12	15	WHO sitter i nytt møte om coronaviruset	Dagsrevyen	80,0
18	8	10	Koronaviruset	Dagsrevyen	80,0
9	4	5	Cruisepassasjerer evakuert fra coronarammet skip	Dagsrevyen	80,0
116	51	65	Advarer om det kan komme nye tiltak i julen	Dagsrevyen	78,5
16	7	9	Mange klappet for helsearbeiderne	Supernytt	77,8
122	53	69	Økt korona-smitte i Norge	Dagsrevyen	76,8
30	13	17	Donald Trump er frisk	Supernytt	76,5
81	35	46	Falske nyheter om Corona-viruset	Dagsrevyen	76,1
51	22	29	Norske myndigheter forbereder seg på legemiddelmangel på grunn av Corona-viruset	Dagsrevyen	75,9
56	24	32	Flere land vil evakuere sine innbyggere fra Kina	Dagsrevyen	75,0
28	12	16	Trump tar av seg munnbindet	Supernytt	75,0
59	25	34	Er skolene stengt i Sverige og Danmark og?	Supernytt	73,5
45	19	26	Koronasmitten øker i Lillehammer	Dagsrevyen	73,1
57	24	33	Kinesiske forskere jobber på spreng	Dagsrevyen	72,7
31	13	18	Smitte kollektivtrafikk	Dagsrevyen	72,2
95	39	56	Ny variant av coronaviruset sprer seg i Storbritannia	Dagsrevyen	69,6
200	81	119	Vaksinetransport	Dagsrevyen	68,1
193	78	115	Flere spørsmål fra barn	Supernytt	67,8
57	23	34	koronavirus	Dagsrevyen	67,6
33	13	20	Oslo og tre Viken-kommuner først ute med vaksine	Dagsrevyen	65,0
28	11	17	Pilegrimsreise i koronatiden	Supernytt	64,7
54	21	33	Følelser: Ensomhet	Supernytt	63,6
21	8	13	Kina – lungevirus	Dagsrevyen	61,5
21	8	13	De beste håndvask-sangene	Supernytt	61,5
37	14	23	Dødstallene stiger etter virusutbrudd i Kina	Dagsrevyen	60,9
96	36	60	Flere vaksinedoser	Dagsrevyen	60,0
32	12	20	Koronaviruset fører til mindre forurensing	Supernytt	60,0
8	3	5	Avlyser Eurovision song contest	Supernytt	60,0
27	10	17	Hva skjer hvis Trump blir alvorlig syk?	Supernytt	58,8
27	10	17	Frykt for ytterligere børsfall etter Korona-viruset	Dagsrevyen	58,8
38	14	24	Jasper har vært syk med koronavirus	Supernytt	58,3
19	7	12	KORONA UK	Dagsrevyen	58,3
77	28	49	Halloween i år	Supernytt	57,1
91	33	58	Et annerledes år	Supernytt	56,9
28	10	18	Trondheim vurderer strengere smittetiltak etter ny rekord og Erna er i Bergen	Dagsrevyen	55,6
14	5	9	Ny smitterekord i Europa	Supernytt	55,6
14	5	9	Nordmenn evakuert fra Wuhan	Dagsrevyen	55,6
31	11	20	Barn og nettbruk under korona	Dagsrevyen	55,0
60	20	40	Endringer i vaksineprioriteringa	Dagsrevyen	50,0
24	8	16	En smittet i Finland	Dagsrevyen	50,0
6	2	4	Koronasmitten øker i Sverige	Dagsrevyen	50,0
3	1	2	Martin Ødegård	Supernytt	50,0
38	12	26	Student isolert på julaften	Dagsrevyen	46,2
10	3	7	Rundt 500 passasjerer fikk forlate cruiseskipet Diamond Princess i Japan	Dagsrevyen	42,9
104	31	73	Meter-konkurransen	Supernytt	42,5
24	7	17	Skolestart i Italia	Supernytt	41,2
14	4	10	Kong Carl Gustav kritiserer landets koronahåndtering	Dagsrevyen	40,0
7	2	5	Visepresident Mike Pence får koronavaksine	Dagsrevyen	40,0
102	29	73	Innstramming Hol kommune	Dagsrevyen	39,7
25	7	18	Nedgang i virus av korona	Dagsrevyen	38,9
15	4	11	Lungevirus Kina, kan ha kommet fra salg av ville dyr på marked	Dagsrevyen	36,4
21	5	16	Verdens helseorganisasjon vurderer å erklære internasjonal krise	Dagsrevyen	31,3
26	6	20	Folk vil til syden	Dagsrevyen	30,0
13	3	10	Smitte i Norden	Dagsrevyen	30,0
9	2	7	Verdenspakke	Dagsrevyen	28,6
15	3	12	2020 har vært et spesielt år for Kong Harald	Dagsrevyen	25,0
5	1	4	Coronavirus får nytt navn	Dagsrevyen	25,0
5	1	4	Nyheter fra verden	Dagsrevyen	25,0
11	2	9	Vi stiller statsministeren dine spørsmål om coronaviruset	Supernytt	22,2
28	5	23	Utbrudd Corona-virus	Dagsrevyen	21,7
6	1	5	STK-PAKKE	Dagsrevyen	20,0
14	2	12	Ny koronamutasjon i UK	Dagsrevyen	16,7
7	1	6	Passasjerer evakueres fra virus-skip	Dagsrevyen	16,7
8		8	Enighet om krisepakke i USA	Dagsrevyen	0,0
4		4	Tyskland-terror, coronavirus, romulus i roma	Dagsrevyen	0,0
3		3	Stefan Löfven varsler strengere koronatiltak i Sverige	Dagsrevyen	0,0